

ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน  
กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา



สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์  
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ปีการศึกษา 2564  
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Public Attitudes and Perceptions on the Performance Assessment of Village Headman  
: A Case Study of Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya  
Province



An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration

Department of Public Administration

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์	ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โดย	นายวัชรพล มหาไวย
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิน ศิริประภาณุกุล

---

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิน ศิริประภาณุกุล)

..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุลณี เทียนไทย)

..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)

วัชรพล มหาไวย : ทศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ( Public Attitudes and Perceptions on the Performance Assessment of Village Headman: A Case Study of Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province ) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.ภาวิน ศิริประภานุกูล

งานวิจัยแบบผสมในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในที่นี้คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน และเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม (Survey) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ การรับรู้ และการมีส่วนร่วมจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา

การศึกษาค้นคว้าพบว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านมีทัศนคติว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านมีทัศนคติว่าหมู่บ้านของตนจำเป็นต้องมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ปกครองดูแลหมู่บ้านต่อไปอยู่ในระดับมากที่สุด ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านมีทัศนคติว่าการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับที่ดี รวมทั้งประชาชนมีทัศนคติว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่ามีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันคือ สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงมีความสำคัญต่อการปกครองท้องที่ ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเห็นด้วยกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ด้านการรับรู้ ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีการรับรู้ที่ดีและเข้ามามีส่วนร่วมต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับที่มาก ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หากตนได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอและมีความทั่วถึงครอบคลุม ในขณะที่ยกปัญหาและอุปสรรคของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่พบคือ ปัญหาการกำหนดวัน และเวลาในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ปัญหาของจำนวนในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน และปัญหาการเล่นพวกพ้อง ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

## จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นประกอบด้วย 1) การปรับปรุงการประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้แก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) การปรับทัศนคติของผู้ดำเนินการประเมินและผู้เข้ารับประเมิน ให้มีทัศนคติที่ดี รวมถึงการเปิดกว้างต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และ 3) การปรับปรุง แก้ไขระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

# # 6282048924 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD: Subdistrict Headman, Village Headman, Performance Assessment of Village Headman  
 Watcharapol Mahavai : Public Attitudes and Perceptions on the Performance Assessment of Village Headman: A Case Study of Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province . Advisor: Asst. Prof. PAWIN SIRIPRAPANUKUL, Ph.D.

The purpose of this mixed method research is to analyze the public attitudes and perceptions toward the performance appraisal system of village headmen and to propose guidelines for an improvement of the system based on the experiences in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The researcher implements in-dept interviews and questionnaires to collect data from the parties involved, specifically executives and practitioners responsible for the evaluation of performance appraisal of village headmen, sub-district headmen, and local people eligible to choose the village headmen. The study is conducted in the Phra Nakhon Si Ayutthaya District.

The findings indicate that the people who are eligible to elect village headmen have the attitude that sub-district headmen and village headmen are important to them at a the highest level. These people see that their villages need sub-district and village headmen to maintain the governance at the highest level. They also see that it was appropriate to consider the opinions of at least 20 village residents per village at a high level. The people were involved in the performance appraisal process of village headmen at a satisfactory level. According to the information collected through interviews, the opinions are in the same direction. In other words, the sub-district and village headmen continue to play an important role in local governance. The majority of people have favorable attitudes toward the performance appraisal system of village headmen. The most of them are prepared and willing to participate in public hearings and share their opinions. In terms of perception, the majority of people have a favorable opinion on the village headmen and actively participate in the evaluation of performance appraisal of village headmen at a high level. The majority of people expressed an interest in participating in the performance appraisal process of village headmen if they are provided with adequate and comprehensive information and publicity. Meanwhile, problems and obstacles encountered during the evaluation of performance appraisal of village headmen include the date and time for the evaluation, the small number of villagers included in the process of public hearings, and the favoritism during the evaluation of performance appraisal of village headmen. The guidelines for improving the performance appraisal system of village headmen include: 1) Improving public relations and raising public knowledge about issues relating to the performance appraisal system of village headmen. 2) Adjusting the mindsets of assessors and assessees to foster a positive attitude, which includes being receptive to other people's perspectives. 3) Updating and amending the norms and regulations relating to the evaluation of performance appraisal of village headmen to raise effectiveness.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature .....

Academic Year: 2021

Advisor's Signature .....

## กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความกรุณาอย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาวิน ศิริประภาณุกุล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ซึ่งคอยชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือในหลายประการ ตลอดจนสร้างกำลังใจที่ดีในการจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ รวมถึงรองศาสตราจารย์ ดร.จุลณี เทียนไทย และรองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ กรรมการ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณนายอำเภอพระนครศรีอยุธยา ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานปกครอง ตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้สัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม จนได้ข้อมูลที่สำคัญยิ่งต่อการจัดทำสารนิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและพร้อมให้กำลังใจในการเรียนและการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณกัลยาณมิตรร่วมรุ่นทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลที่ดีเสมอมา และช่วยให้คำปรึกษารวมทั้งแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เผชิญทุกข์ร่วมสุขกันมาจนถึงวันที่เราต่างพานพบความสำเร็จไปพร้อมกัน

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาและเป็นแรงใจสำคัญ ผู้อยู่เบื้องหลังทุกความสำเร็จในทุกช่วงชีวิต และหากสารนิพนธ์ฉบับนี้ผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยต้องขอภัยเป็นอย่างสูง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสารนิพนธ์นี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่สนใจทุกท่านต่อไป

วัชรพล มหาไว

## สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ต
บทที่ 1 บทนำ.....	16
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	16
1.2 คำถามวิจัย.....	22
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	22
1.4 คุญูปการและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	22
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	22
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	24
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	25
2.1 การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	25
2.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	25
2.1.2 วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	26
2.1.3 หลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 .....	27

2.1.4	องค์ประกอบเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	32
2.1.5	วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	45
2.1.6	การรับฟังความคิดเห็นของราษฎรเพื่อประกอบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน.....	47
2.1.7	ขั้นตอนการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	51
2.1.8	ขั้นตอนการดำเนินการ.....	51
2.2	ทัศนคติ.....	54
2.2.1	นิยาม.....	54
2.2.2	องค์ประกอบของทัศนคติ.....	55
2.2.3	การเกิดทัศนคติ .....	56
2.2.4	ประเภทของทัศนคติ.....	57
2.2.5	การวัดทัศนคติ.....	57
2.3	การรับรู้.....	60
2.3.1	นิยาม.....	60
2.3.2	กระบวนการรับรู้.....	61
2.3.3	การวัดการรับรู้.....	63
2.4	การมีส่วนร่วม .....	64
2.4.1	นิยาม.....	64
2.4.2	ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน .....	66
2.4.3	ระดับของการมีส่วนร่วม .....	67
2.4.4	ลักษณะ และรูปแบบของการมีส่วนร่วม.....	68
2.4.5	ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน .....	70
2.5	วิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
2.6	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	76





บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย .....	77
3.1	รูปแบบการวิจัย .....	77
3.2	แหล่งข้อมูล .....	78
3.3	กลุ่มประชากรเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	78
3.3.1	การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก .....	78
3.3.2	การเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม .....	80
3.4	วิธีการเลือกและการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	82
3.5	เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
3.5.1	การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview).....	82
3.5.2	การแจกแบบสอบถาม .....	85
3.6	แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัย.....	86
3.7	จริยธรรมการวิจัย.....	87
บทที่ 4	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ.....	88
4.1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน .....	88
4.1.1	เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	88
4.1.2	ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	89
4.2	ส่วนที่ 2 การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	89
4.2.1	การรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	89
4.2.2	การเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	90
4.2.3	การพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	91
4.2.4	การรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน .....	92
4.2.5	การรับรู้ว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	93
4.2.6	การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	93

4.2.7 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	94
4.2.8 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	96
4.2.9 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	97
4.2.10 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการประเมินผลการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	98
4.2.11 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการประเมินผลการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	99
4.2.12 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของ ราษฎรในหมู่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	100
4.2.13 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของ ราษฎรในหมู่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	101
4.2.14 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่ามีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	103
4.2.15 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่ามีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	104
4.3 ส่วนที่ 3 ทศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	105
4.4 ส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	108
4.4.1 สรุปจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ .....	108
4.4.2 สรุปประเด็นที่ได้จากการรวบรวมคำตอบจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 4 การปรับปรุง การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	109
บทที่ 5 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	111
5.1 ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น และความคิดเห็นต่อประเด็น วาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน .....	112

5.1.1	ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น .....	116
5.1.2	ความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน.....	119
5.2	ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	122
5.2.1	ทัศนคติด้านความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	126
5.2.2	ทัศนคติด้านความเหมาะสมของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	127
5.2.3	ทัศนคติด้านประสิทธิผลของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	130
5.3	การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	133
5.3.1	การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	136
5.3.2	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	138
5.3.3	ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	139
5.4	แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่.....	141
5.4.1	อุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	145
5.4.2	ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ..	148
บทที่ 6	บทสรุป .....	153
6.1	สรุปสาระสำคัญของการออกแบบการวิจัย .....	153
6.2	สรุปและอภิปรายผลการศึกษาที่สำคัญ.....	154
6.2.1	ประชาชนมีทัศนคติและการรับรู้อย่างไรต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน มีลักษณะเป็นเช่นใด ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก .....	154
6.2.2	ข้อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่.....	165
6.3	ข้อจำกัดและอุปสรรคของการทำวิจัย.....	170

6.4 ข้อเสนอแนะการวิจัย .....	170
6.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย .....	170
6.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงพฤติกรรม .....	171
6.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ .....	172
บรรณานุกรม.....	174
ภาคผนวก.....	176
ประวัติผู้เขียน.....	181



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
**CHULALONGKORN UNIVERSITY**

## สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 แสดงข้อมูลจำนวนตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา .....	19
ตารางที่ 1.2 แสดงประเภทสถานะ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2564 .....	20
ตารางที่ 2.1 แสดงตัวอย่างแบบทดสอบทัศนคติของกลุ่มบุคคล .....	59
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มตัวอย่าง.....	81
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่ มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ .....	88
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามช่วงอายุ.....	89
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม มีการรับรู้ถึงการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในช่วงที่ผ่านมา.....	89
ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม เคยหรือไม่เคยเข้าร่วมการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน.....	90
ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ที่เคยพบเห็นกระบวนการ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	91
ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ที่ทราบว่า การประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล.....	92
ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ที่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้า ร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	93
ตารางที่ 4.8 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	94

ตารางที่ 4.9 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	95
ตารางที่ 4.10 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	96
ตารางที่ 4.11 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	97
ตารางที่ 4.12 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	98
ตารางที่ 4.13 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	99
ตารางที่ 4.14 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็น ของราษฎรในหมู่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	101
ตารางที่ 4.15 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็น ของราษฎรในหมู่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	102
ตารางที่ 4.16 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่ามีสิทธิเข้าร่วมการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	103
ตารางที่ 4.17 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่ามีสิทธิเข้าร่วมการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	104
ตารางที่ 4.18 สรุปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่ปรากฏ ทศนคติของ ประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	106
ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ที่ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 4 การ ปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	108
ตารางที่ 5.1 สรุปประเด็นความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น และความ ความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน .....	112
ตารางที่ 5.2 สรุปประเด็นทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน .....	123

ตารางที่ 5.3 สรุปประเด็นการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	133
ตารางที่ 5.4 สรุปแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่.....	142



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
CHULALONGKORN UNIVERSITY

## สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน.....	31
รูปภาพที่ 2.2 แบบจำลองกระบวนการรับรู้.....	62
รูปภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	76





## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ที่มาและความสำคัญ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นับได้ว่าเป็นสถาบันที่มีความผูกพันกับสังคมไทยเป็นเวลามาช้านาน โดยได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 129 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่มาและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ตลอดเวลา ในเรื่องที่มาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 บัญญัติให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการ “เลือก” ของประชาชนในหมู่บ้าน ในขณะที่กำนันมาจากการ “คัดเลือกกันเอง” ของผู้ใหญ่บ้าน การมีที่มาลักษณะเช่นนี้ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเข้าใจว่าตนเองเป็น “ผู้แทน” ของประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน เช่นเดียวกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง, 2560)

ตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นผู้นำการปกครองในระดับตำบลและหมู่บ้าน ที่มีประวัติความเป็นมาอย่างช้านานควบคู่กับสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เกิดการปฏิรูประบอบราชการครั้งใหญ่ ซึ่งมีสิ่งสำคัญของการปฏิรูปในครั้งนี้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของสยาม จากเดิมมีระบบการปกครองในรูปแบบที่เรียกว่าการ “กินเมือง” มาสู่ระบบการปกครองรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “เทศาภิบาล” การปกครองแบบเทศาภิบาลนี้คือการปกครองที่รวบอำนาจการปกครองท้องถิ่นเข้ามาไว้ในส่วนกลางอย่างเป็นระเบียบ โดยมีมณฑลเทศาภิบาลเป็นเขตการปกครองที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งมีข้าหลวงสมุหเทศาภิบาลที่ได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง ลงไปเป็นผู้ปกครองดูแล รับคำสั่งและนโยบายจากส่วนกลาง ลำดับรองลงมาได้แก่จังหวัดต่างๆ และภายในแต่ละจังหวัดจะแบ่งการปกครองออกเป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามลำดับ จนนำไปสู่การจัดรูปแบบการปกครองท้องที่ขึ้นในตำบลและหมู่บ้านของไทยนับแต่นั้นเป็นต้นมา (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

ในปี พ.ศ. 2435 ได้มีการสถาปนากระทรวงมหาดไทยขึ้นมา ให้มีอำนาจหน้าที่ด้านการปกครองหัวเมือง และการรักษาความสงบเรียบร้อย ต่อมาเมื่อครั้งสยามได้ส่งหลวงเทศาภิบาลวิจิตร (เส็ง วิริยศิริ) ไปศึกษาดูงานในพม่าและมลายู ซึ่งเป็นประเทศเมืองขึ้นในขณะนั้นของอังกฤษ และได้กลับมาทดลองจัดให้ประชาชนเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นที่แขวงบางปะอิน เมืองกรุงเก่า (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2435 โดยให้ราษฎรพิจารณาเลือกผู้ใหญ่บ้าน แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านเลือกกันเองเป็นกำนัน อันเป็นการทดลองก่อน โดยมีหน้าที่คือดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ การป้องกันโจรผู้ร้าย และการตัดสินเรื่องทะเลาะวิวาทเล็กน้อยของ

ราษฎร ตลอดจนการช่วยเหลือภาษีและดูแลทุกข์สุขของราษฎร โดยการทดลองจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นในครั้งนั้น ถือได้ว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง และเป็นการวางรากฐานของรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่แบบใหม่ของสยาม ต่อจากนั้นในปี พ.ศ. 2440 (ร.ศ. 116) สยามได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นขึ้นเป็นรูปธรรมฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น ร.ศ. 116 เพื่อใช้เป็นกฎหมายหลักในการปกครองหมู่บ้านและตำบล (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2534)

ในระยะแรกเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2440 นั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น ร.ศ. 116 กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ต่อมามีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 ให้เป็นกฎหมายฉบับหลักในการปกครองหมู่บ้านและตำบลจวบจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการแก้ไขปรับปรุงแล้ว 12 ครั้งด้วยกัน ซึ่งล่าสุดคือพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว ก็คือการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งและวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ ในระยะเริ่มต้นเมื่อปี 2457 นั้น กฎหมายระบุว่าให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในหมู่บ้าน ส่วนกำนันให้เลือกโดยผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นๆ ซึ่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านจะดำรงตำแหน่งไปจนสิ้นอายุ ต่อมาในปี 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 365 พ.ศ. 2515 ได้เปลี่ยนให้กำนัน มาจากการเลือกตั้งของราษฎรในตำบล และกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี จนถึงปี 2535 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้วาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านเหลือเพียง 5 ปี แต่เมื่อปี 2551 ในรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กำหนดเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการเข้าสู่ตำแหน่งและวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอีกครั้งหนึ่ง คือ ผู้ใหญ่บ้านให้เปือกโดยราษฎรในหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และรับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี ส่วนกำนันให้เลือกโดยผู้ใหญ่บ้านในตำบล ดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี และต้องได้รับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี ด้วยเช่นกัน

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านให้ดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน เป็นส่วนหนึ่งของราชการส่วนภูมิภาค มีบทบาทในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก การสร้างความสมานฉันท์สามัคคี ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การประสานอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อขอรับบริการจากส่วนราชการต่างๆ การรับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน

ความจำเป็นของราษฎรแจ้งต่อทางราชการเพื่อให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนการปฏิบัติงานของ ส่วนราชการในพื้นที่ การดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย การอบรมชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความ เข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ การขอความร่วมมือราษฎร ช่วยเหลือกิจการสาธารณประโยชน์ การปกป้องภัยอันตรายสาธารณะ บรรเทาทุกข์ การประชุม ราษฎรและกรรมการหมู่บ้านในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงปฏิบัติการกิจตาม นโยบายรัฐบาลหรืองานอื่นตามที่กฎหมายกำหนด นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วย ลักษณะปกครองท้องที่แล้ว ยังมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับความอาญา ในฐานะเป็นพนักงานฝ่าย ปกครอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นผู้ไกล่เกลี่ยประณอมข้อพิพาท ชัดแย้งของราษฎรในท้องที่ รวมทั้งยังเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายหรือระเบียบเฉพาะอื่นๆ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ไว้อีกหลายฉบับ ดังนั้น เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานต่างๆ เป็นไปด้วย ความเรียบร้อย และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญ จึงได้มีการกำหนด มาตรการในการควบคุม ดูแลอย่างเข้มงวด เช่น การลงโทษทางวินัย นอกจากนี้ มาตรา 14 (11) ได้ กำหนดเหตุที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งว่า “ไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำ อย่างน้อยทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง” ทั้งนี้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ระบุให้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดย ประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย

โดยในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อเป็น มาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพตลอด ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านมีวาระการดำรงตำแหน่งที่เป็นเวลายาวนาน จนถึงอายุ 60 ปี จึงมีความจำเป็นต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่ย่อนยาน และไม่สนองต่อความต้องการของประชาชน รวมถึงเพื่อทราบผลการการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นตัวกำหนดว่าผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมควรที่จะดำรงตำแหน่งต่อไปหรือไม่ เนื่องจากในมาตรา 14 (11) แห่งพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และแก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจาก ตำแหน่ง หากไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับ แต่งตั้ง ประการต่อมา ก็เพื่อให้ทราบข้อเด่น ข้อด้อย และระดับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสามารถนำผลการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา หรือ ปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ดีขึ้น เป็นผู้มีศักยภาพในการปฏิบัติ หน้าที่ สามารถปฏิบัติงาน บูรณาการงานในพื้นที่อย่างเต็มความสามารถ และที่สำคัญคือเพื่อ

เสริมสร้างและรักษาระดับของผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่ทางราชการต้องการและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างถึงที่สุด สุดท้ายคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเมือง สังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการประเมินผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตนเอง (กรมการปกครอง, 2560)

ดังนั้น เมื่อเห็นถึงความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การคงอยู่ของสถาบันดังกล่าว ภายใต้กระแสความผันผวนทางการเมืองในปัจจุบัน ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 (11) ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องการประเมินขีดความสามารถที่จำเป็นต้องปฏิบัติงานให้บรรลุสัมฤทธิ์ผล ซึ่งจะเป็นการวัดเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่กำหนดไว้ในรูปแบบวัตถุประสงค์ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

กรมการปกครอง ได้เลือกใช้เกณฑ์และวิธีการประเมินผลในรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบองค์รวม รูปแบบการประเมินเป็นแบบผสมผสาน (Hybrid Approach/Hybrid System) เน้นผลสำเร็จของงาน และพฤติกรรมในการปฏิบัติงานหรือสมรรถนะที่ทำงานให้สำเร็จ โดยมีดัชนีชี้วัดทั้งจากผลงานหลัก (KPI) ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ด้านความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ในการเป็นผู้นำและการนำหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์ใช้ ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการปฏิบัติตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการปฏิบัติงาน เป็นการกระตุ้นการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สามารถปฏิบัติงานบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชนได้อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และเต็มภาคภูมิ

ในปัจจุบันอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 387 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 26 สิงหาคม 2564) สามารถจำแนกได้ตามตำแหน่ง ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงข้อมูลจำนวนตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา

ตำแหน่ง	จำนวน (ราย)
กำนัน	15
ผู้ใหญ่บ้าน	112
แพทย์ประจำตำบล	11
สารวัตรกำนัน	30
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	215
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ	4
<b>รวม</b>	<b>387</b>

ที่มา : กลุ่มงานบริหารงานปกครอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ข้อมูล ณ วันที่ 26 สิงหาคม 2564

จากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา ที่ผ่านมานั้น ได้มีการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นประจำตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ จากการสืบค้นข้อมูลจาก “ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2564 ในหัวข้อ “ระบบประเมินการปฏิบัติงานการประเมินผล ผู้ใหญ่บ้านแบบ 4 ปี” ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา พบว่า ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2564 ปรากฏข้อมูลกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีสถานะการประเมินจำนวน 156 ราย แบ่งประเภทได้ ดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 แสดงประเภทสถานะ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2564

สถานการณ์ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน (ราย)
ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่	151
รอรับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่	4
ไม่อยู่ในเงื่อนไขการประเมิน	1
<b>รวม</b>	<b>156</b>

ที่มา : ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้อมูล ณ วันที่ 26 สิงหาคม 2564

สำหรับผู้ที่ไม่อยู่ในเงื่อนไขการประเมินจำนวน 1 รายนั้น เนื่องจากเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551 ใช้บังคับ ซึ่งกำหนดให้ดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระหรือด้วยเหตุอื่น และในจำนวน 156 รายของ

ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีสถานการณ์ประเมินใน “ระบบประเมินการปฏิบัติงานการประเมินผล ผู้ใหญ่บ้านแบบ 4 ปี” ผู้ศึกษาได้พบว่า มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 61 ราย ที่มีวันครบรอบการประเมินพร้อมกันในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 และนายอำเภอประกาศให้ผ่านการประเมินผลในวันที่ 15 มีนาคม 2564 เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 61 ราย อยู่ในเงื่อนไขกรณีที่มีการดำรงตำแหน่งครบ 4 ปี ก่อนระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ใช้บังคับ

อย่างไรก็ตามในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในบางครั้ง มีเรื่องร้องเรียนเกิดขึ้น ด้วยข้อกล่าวหาที่ว่า การประเมินผลไม่มีความเป็นธรรม ไม่มีการแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบอย่างทั่วถึงว่ามีการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่นั้นๆ ส่งผลให้มีประชาชนบางส่วนที่ไม่ทราบ ไม่สามารถเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ ซึ่งประชาชนบางส่วนให้ความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นโอกาสสำคัญในทุกๆ 4 ปีที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เป็นตัวแทนของประชาชนที่มาจาก การเลือกของประชาชนในหมู่บ้าน อย่างเป็นทางการ อันจะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้นั่นเอง

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน ว่าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจต่อกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ อย่างไร ประชาชนมีทัศนคติเช่นไรต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน อีกทั้ง เพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาประสิทธิภาพของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป อีกทั้งเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้และเรียนรู้วิธีการ ขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน และนำผลการศึกษาไปปรับใช้ให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ในที่นี้คือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และภาคประชาชน ในที่นี้คือผู้ประเมินฯ ดังนั้น การศึกษาในเชิงพื้นที่จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นอำเภอที่เป็นจุดศูนย์กลางของจังหวัด เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบ และมีความเป็นชุมชนเมือง ซึ่งในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยามีเขตการปกครองที่ยังมีการปกครองท้องถิ่นอยู่ และบางพื้นที่ได้ถูกยกฐานะเป็นชุมชนเมืองที่ไม่มีการปกครองท้องถิ่นเหลืออยู่แล้ว จึงเป็นที่มาและความสำคัญของหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษา

## 1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 ประชาชนมีทัศนคติอย่างไร ต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

1.2.2 การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีลักษณะเป็นเช่นใด

## 1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

1.3.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่

## 1.4 คุณูปการและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 เพื่อได้รับทราบถึงทัศนคติ และการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

1.4.2 ได้วิเคราะห์หาข้อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

## 1.5 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงทัศนคติ การรับรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่ตำบลที่มีกำนันผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 ตำบล เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ อีกทั้ง เพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาประสิทธิภาพของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป จากข้อมูลเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความ บทสัมภาษณ์ และข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตดังนี้

### 1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาถึงความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 (11) ตลอดจนมุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทและสถานการณ์ รวมทั้งทัศนคติและการรับรู้ ของผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชน โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559

### 1.5.2 ขอบเขตด้านกลุ่มประชากรเป้าหมาย

มุ่งศึกษาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ถูกประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนที่เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งปัจจุบันอำเภอพระนครศรีอยุธยามีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 70,757 คน แบ่งเป็น ประชากรชายจำนวน 33,838 คน และประชากรหญิงจำนวน 36,919 (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนอำเภอพระนครศรีอยุธยา ณ วันที่ 25 สิงหาคม 2564) โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ดังนี้

1. ผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเคยผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เช่น นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ปลัดอำเภอ
3. ประชาชนที่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา

### 1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น จะถูกดำเนินการในพื้นที่ที่มีการแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังนั้น การศึกษาในเชิงพื้นที่จึงมีความสำคัญและจำเป็นต้องมีกรณีศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีตำบลจำนวน 21 ตำบล แต่มีเพียง 15 ตำบลเท่านั้น ที่ยังมีการดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องที่อยู่

### 1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย จำนวน 4 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2564



## 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

**1.6.1 การปกครองท้องถิ่น** หมายถึง การจัดการปกครองดินแดน หรือพื้นที่ของรัฐ ซึ่งมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของประเทศ กรณีของประเทศไทย การปกครองท้องถิ่นคือ หน่วยการปกครองที่เรียกว่าอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน อันมีการได้เรียงระดับความสัมพันธ์ของผู้ปกครองในระดับท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้นำชุมชน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปกครองหมู่บ้าน ตำบลของตน

**1.6.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน** หมายถึง ผู้แทนของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ที่มีจังหวัดและอำเภอเป็นโครงสร้างส่วนบนอีกชั้นหนึ่ง มีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐคือราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับล่างสุด และอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยมีหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้ช่วยเหลือของนายอำเภอ และมีหน้าที่ต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน โดยกำนัน เป็นนายตำบล และผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน

**1.6.3 การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน** หมายถึง กระบวนการในการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง และเพื่อป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่หย่อนยานและไม่สนองต่อความต้องการของประชาชน ตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ต้องประเมินขีดความสามารถที่จำเป็นต้องปฏิบัติงานให้บรรลุสัมฤทธิ์ผล เป็นการวัดเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่กำหนดไว้ในรูปแบบวัตถุประสงค์ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน

## บทที่ 2

### ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 1) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
- 2) ทัศนคติ
- 3) การรับรู้
- 4) การมีส่วนร่วม
- 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 6) กรอบแนวคิดการวิจัย

### 2.1 การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

#### 2.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 (กรมการปกครอง, 2560) ความมุ่งหมายที่สำคัญ คือ

1. เพื่อเป็นมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านมีวาระการดำรงตำแหน่งเป็นเวลายาวนานจนอายุถึง 60 ปี จึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่หย่อนยาน และไม่สนองตอบต่อความต้องการของประชาชน

2. เพื่อทราบผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นตัวกำหนดว่า ผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสมควรที่จะดำรงตำแหน่ง

ต่อไปหรือไม่ เนื่องจากในมาตรา 14 (11) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่ง หากไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก 5 ปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

3. เพื่อทราบข้อเด่นข้อด้อยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในผลการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ประเมินผลสามารถระบุจุดเด่น จุดด้อยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ ทั้งนี้ เพื่อนำมาส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพิจารณามาตรฐานการแก้ไขปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

4. เพื่อทราบระดับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การประเมินผลการปฏิบัติงาน จะช่วยให้ทราบระดับความสามารถที่แฝงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ให้ได้เต็มที่ ทั้งยังช่วยให้วางแผนและพัฒนาให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มีความศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสามารถปฏิบัติงานและบูรณาการงานในพื้นที่อย่างเต็มความสามารถ

5. เพื่อเสริมสร้างและรักษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในฐานะเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง โดยการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ดีขึ้น และรักษาระดับของผลการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่ทางราชการต้องการและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องที่

6. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเมือง สังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของการรับฟังความเห็นของประชาชน จะช่วยให้ประชาชนเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการประเมินผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตนเอง

### 2.1.2 วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

กรมการปกครอง ได้ประมวลวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถจำแนกได้หลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ วิธีที่ยึดผลสำเร็จของงานหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก คุณลักษณะของบุคคลเป็นหลัก และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบผสมผสาน ซึ่งแต่ละวิธีก็จะมีกรกล่าวถึงเรื่องการให้คะแนนด้วยวิธีการต่าง ๆ (กรมการปกครอง, 2560) ทั้งนี้ อาจพิจารณาในรายละเอียดเบื้องต้น ดังนี้

1. วิธีที่ยึดผลสำเร็จของงานหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก เน้นผลสำเร็จของงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ประกอบด้วยวิธีการจัดบันทึกปริมาณงาน วิธีทดสอบผลงาน วิธีการประเมินตามผลงาน

2. วิธีที่ยึดคุณลักษณะของบุคคลเป็นหลัก เน้นคุณลักษณะความเป็นผู้นำ คุณลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะที่ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือ นายอำเภอ และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านทั้งนี้ กรมการปกครองได้นำหลักการดำเนินงานตาม หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาประเมินคุณลักษณะด้านความเป็น ผู้นำด้วย

3. วิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบผสมผสาน เน้นผลสำเร็จของงานและ พฤติกรรมการปฏิบัติงานหรือสมรรถนะที่ทำให้งานเสร็จ (ปริมาณและคุณภาพ) ประกอบด้วย การ ประเมินแบบ 360 องศา วิธีการประเมินแนวใหม่ที่เน้นการวางแผนงาน กับวิธีการประเมินผล พฤติกรรมในการปฏิบัติงานเพื่อใช้ประเมินผลผลสำเร็จของงาน พฤติกรรมการปฏิบัติงานของพนักงาน วิธีการประเมินโดยใช้ดัชนีวัดผลงานหลักผสมกับวิธีการประเมินแบบ 360 องศาที่เกี่ยวกับสมรรถนะ ด้านภาวะผู้นำ

ดังนั้น การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบผสมผสาน (Hybrid Model) คือ ด้าน พฤติกรรมในการปฏิบัติงาน (Behaviors of Performance) นั้นเป็นวิธีการประเมินเกี่ยวกับ พฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จ โดยเฉพาะพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ด้านความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ในการเป็นผู้นำและ การนำหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ ด้านความพึง พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งปฏิบัติตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการปฏิบัติงาน

### 2.1.3 หลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 มาตรา 14 (11) กำหนดว่า ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำอย่างน้อย ทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ ต้องกำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

## 2. ให้นายอำเภอจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

2.1 ประเมินผลผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่ง ส่วนการประเมินผลครั้งถัดไปให้ประเมินผลทุก 4 ปี นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้ผ่านการประเมินผลตามข้อ 14 (ข้อ 6 วรรคหนึ่ง)

2.2 ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งครบ 4 ปี ก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้เข้ารับการประเมินผลครั้งแรกภายใน 45 วัน นับแต่ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับ ส่วนการประเมินผลครั้งถัดไปให้ประเมินผลทุก 4 ปี นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้ผ่านการประเมินผล (ข้อ 16)

ในการประเมินผลต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 45 วัน นับแต่วันที่ต้องมีการประเมินผล

## 3. คณะกรรมการประเมินผล จำนวน 3 คน ประกอบด้วย (ข้อ 7)

3.1 นายอำเภอ เป็นประธาน

3.2 หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอหรือกำนันในพื้นที่ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จำนวน 1 คน เป็นกรรมการ

3.3 ปลัดอำเภอ เป็นกรรมการและเลขานุการ

## 4. โดยการประเมินผลต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ (ข้อ 11)

4.1 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล

4.2 ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และด้านหลักการทำงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

4.3 ด้านความพึงพอใจ โดยให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่า 20 คน ทั้งนี้ต้องให้ทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย

## 5. ขั้นตอนการประเมินผล

5.1 ประเมินผลผู้ใหญ่บ้านที่ดำรงตำแหน่งครบ 4 ปี นับแต่วันได้รับการแต่งตั้ง (กรณีประเมินผลครั้งแรก) หรือประเมินผลทุก 4 ปี นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้ผ่านการประเมินผลตามข้อ 6

สำหรับผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการแต่งตั้งและดำรงตำแหน่งครบ 4 ปี ก่อนวันที่ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับ ให้ประเมินผลครั้งแรกภายใน 45 วันนับแต่วันที่ระเบียบมีผลใช้บังคับ ครั้งถัดไปให้ประเมินผลทุก 4 ปี นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้ผ่านการประเมินผลตามข้อ 16

โดยให้นายอำเภอดำเนินการประกาศกำหนดให้มีการประเมินผลและปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่เข้ารับการประเมิน ประกาศอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ชื่อผู้เข้ารับการประเมิน
2. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล
3. กำหนดวัน และสถานที่ส่งรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน

โดยส่งประกาศดังกล่าวให้ผู้เข้ารับการประเมินผลทราบด้วย (ข้อ 8)

5.2 หากผู้เข้ารับการประเมินผลผู้ใดเห็นว่า ตนอาจไม่ได้รับความเป็นธรรม อันเนื่องมาจากคณะกรรมการประเมินให้ยื่นคำร้องคัดค้านเพื่อขอเปลี่ยนกรรมการประเมินผลพร้อมชี้แจงข้อเท็จจริงและเอกสารที่เกี่ยวข้องต่อนายอำเภอภายใน 3 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และนายอำเภอต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน คำวินิจฉัยของนายอำเภอให้ถือเป็นที่สุด (ข้อ 9)

5.3 ให้คณะกรรมการประเมินผลพิจารณาจากผลรวมที่ประเมินผลในระดับ “ผ่าน” หรือ “ไม่ผ่าน” (ข้อ 13)

- หากผลการประเมินในระดับ “ผ่าน” รวมกันไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนการประเมินทั้งหมดที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าไม่ผ่านการประเมินผลและให้คณะกรรมการประเมินผลบันทึกรายงานการประเมินผล และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเสนอต่อนายอำเภอเพื่อพิจารณาดำเนินการประกาศผลการประเมิน (ข้อ 13)

- กรณีผ่านการประเมินผล ให้นายอำเภอปิดประกาศผลการประเมิน ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่เข้ารับการประเมินผล พร้อมทั้งแจ้งผลให้ผู้เข้ารับการประเมินทราบด้วย (ข้อ 14 วรรคหนึ่ง)

- กรณีไม่ผ่านการประเมินผล ให้นายอำเภอปิดประกาศผลการประเมิน ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่เข้ารับการประเมินผล พร้อมทั้งแจ้งผลให้ผู้เข้ารับการประเมินทราบด้วย และให้นายอำเภอออกคำสั่งให้ผู้เข้ารับการประเมินผลพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันประกาศผลการประเมิน (ข้อ 14 วรรคสอง)

5.4 เข้ารับการประเมินผลที่ไม่ผ่านการประเมินผล และได้รับคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง มีสิทธิอุทธรณ์ผลการประเมิน โดยยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการประเมินผลภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งให้คณะกรรมการประเมินผลพิจารณาคำอุทธรณ์ (ข้อ 15)

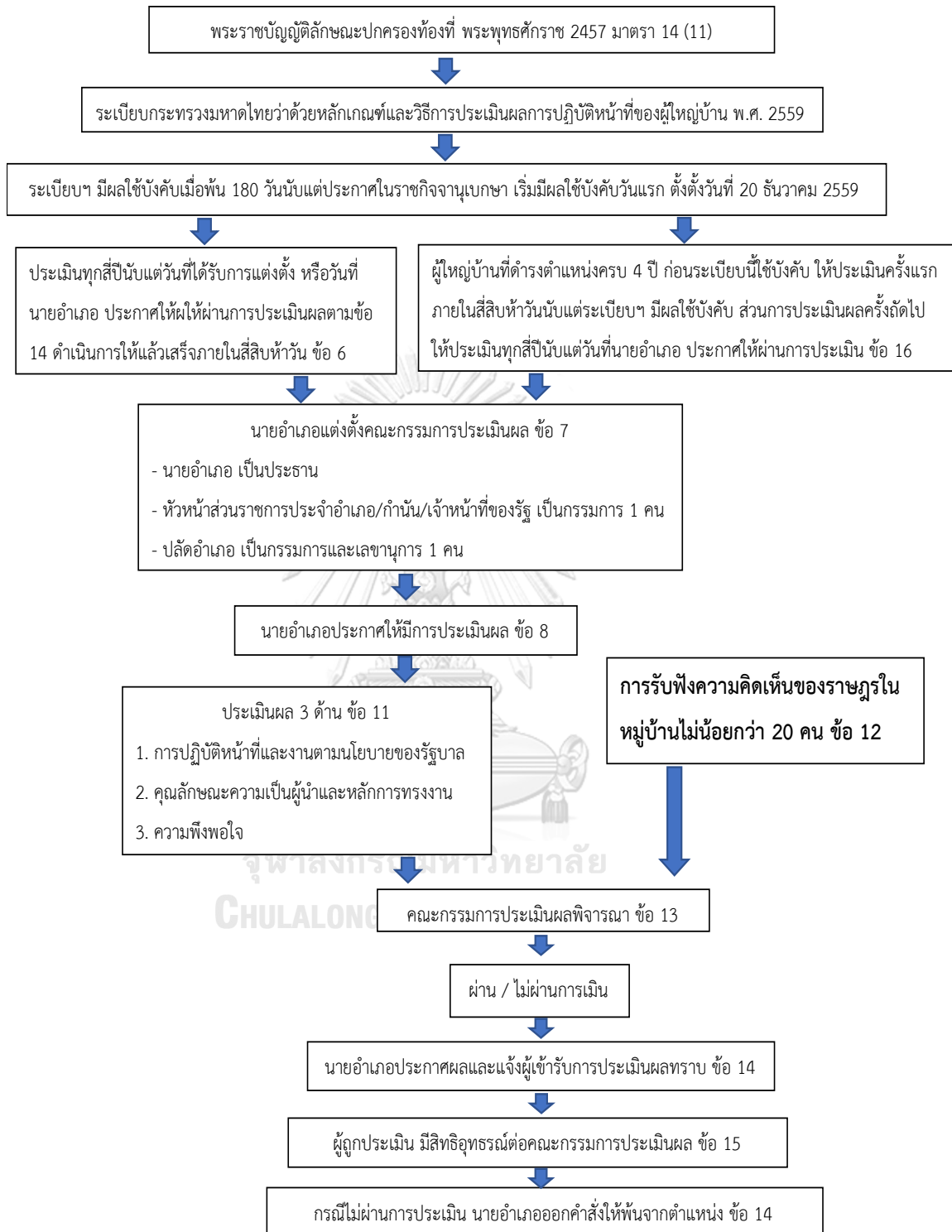
- หากเห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งและรายงานความเห็นพร้อมเหตุผลเสนอนายอำเภอเพื่อออกคำสั่ง

- หากไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ให้ส่งคำอุทธรณ์พร้อมรายงานความเห็นและเหตุผลให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาคำอุทธรณ์ คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดถือเป็นที่สุด



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
CHULALONGKORN UNIVERSITY

### ขั้นตอนการประเมินผล



รูปภาพที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน



### 2.1.4 องค์ประกอบเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยองค์ประกอบสามด้าน (กรมการปกครอง, 2560) ดังต่อไปนี้

1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล
2. ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าอยู่หัว

3. ด้านความพึงพอใจ

ให้คณะกรรมการประเมินผลกำหนดเกณฑ์ และวิธีการประเมินผล วิธีการรับฟังความคิดเห็น แนวทางการประเมินผลให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ และแจ้งให้ผู้เข้ารับการประเมินผลทราบ

1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล (ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ)

การประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 รวมทั้งอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดีอาญา ในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทของราษฎรในท้องที่ และการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายเฉพาะให้อำนาจไว้ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523 พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติอาวุธปืนอื่นๆ ที่ให้อำนาจกำนันผู้ใหญ่บ้านไว้เป็นการเฉพาะ รวมทั้งการปฏิบัติงานภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น นำนโยบายที่สำคัญของรัฐ หรือนโยบายเร่งด่วนของรัฐ ไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล และงานตามกรอบนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เช่น การค้ำมนุษย์ ยาเสพติด การค้าประเวณี แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย บ่อนการพนัน การบุกรุกทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ

อนึ่ง ด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายของรัฐบาล หากเกิดเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือปัญหาความ

เดือดร้อนของราษฎรขึ้นในพื้นที่ ให้กำนัน และผู้ใหญ่บ้านเข้าระงับยับยั้งเหตุหรือจับกุมผู้กระทำผิดในเบื้องต้น หากเกินขีดความสามารถหรือไม่สามารถดำเนินการได้ให้รายงานให้อำเภอทราบ และหากพิสูจน์ได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือมีส่วนสนับสนุน หรือไม่รายงานให้อำเภอทราบ ถือได้ว่าเป็นการบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ ให้อำเภอดำเนินการทางวินัย และให้นายอำเภอบันทึกเหตุบกพร่องไว้ในสมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ และไม่ผ่านการประเมินผลในด้านนั้น ทั้งนี้ หากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านรายงานเหตุดังกล่าวให้อำเภอทราบ หรือได้ดำเนินการป้องกันปราบปราม หรือสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ถือได้ว่าเป็นผู้มีผลงานดีเด่น ให้อำเภอบันทึกผลงานไว้ในสมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ และผ่านการประเมินผล และนำมาประกอบการพิจารณารางวัลกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยอดเยี่ยมประจำปี

2. การประเมินผลด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

2.1 คุณลักษณะความเป็นผู้นำ (ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ)

กรณีไม่ผ่านการประเมินข้อใด ให้คณะกรรมการระบุเหตุผล/คำชี้แจงประกอบการประเมินด้วย

1. คุณลักษณะความเป็นผู้นำ

- 1) มีภาวะผู้นำ เช่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ สามารถชักนำจิตใจประชาชนไปในทางที่ดี สามารถเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน สามารถบริหารความขัดแย้งที่เกิดจากกระบวนการทำงานในพื้นที่ได้ มีความเสียสละ เป็นต้น
- 2) มีความรอบรู้ มีทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ
- 3) มีการทำงานเป็นทีมโดยสามารถโน้มน้าวให้สมาชิกในทีมเกิดความเต็มใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่สมาชิกในทีมงาน
- 4) มีการตัดสินใจเหมาะสมกับสถานการณ์
- 5) มีมนุษยสัมพันธ์
- 6) การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบที่กำหนด

2. การพัฒนาองค์การ

- 7) ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ใหม่
- 8) ติดตามความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 9) นำความรู้และวิทยาการใหม่ๆ มาพัฒนาผู้ร่วมงานและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน
- 10) มีความคิดริเริ่มในการกำหนดโครงการต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของราษฎรในพื้นที่

### 3. ความรับผิดชอบ

- 11) เอาใจใส่ อุทิศตน ปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

### 4. การมุ่งผลสัมฤทธิ์

- 12) กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ไว้อย่างชัดเจน
- 13) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่รับผิดชอบเป็นระยะๆ
- 14) ปรับปรุง พัฒนา ระบบ ขั้นตอน และวิธีการทำงานให้รวดเร็ว และมีคุณภาพมากขึ้น หรือบริหารจัดการเวลาและทรัพยากรเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อภารกิจของหน่วยงานตามที่วางแผนไว้

### 5. หลักธรรมาภิบาล มีคุณธรรม จริยธรรม

- 15) มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริตถูกต้องตามหลักกฎหมาย
- 16) มีจิตสำนึก และรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
- 17) การประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริต
- 18) มีกิริยา มารยาท เรียบร้อย วางตนเหมาะสม และรู้จักควบคุมสถานการณ์
- 19) ปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ

### 6. ความสามารถในการสื่อสาร

- 20) สื่อสารกับบุคคลต่างๆ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ราษฎรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดี โดยเข้าใจถูกต้องตรงกัน หรือ ถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างชัดเจน
- 21) มีความคิดริเริ่มในการดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการของราษฎรในพื้นที่

## 7. อื่นๆ

ข้อสังเกต คณะกรรมการประเมินผล สามารถปรับปรุงเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมให้เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

### 2.2 หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ไม่น้อยกว่า 20ข้อ)

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบการที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง พระองค์ท่านศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นเอกสาร แผนที่ รายละเอียดต่างๆตลอดจนสอบถามจาก เจ้าหน้าที่ และราษฎรในพื้นที่เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว การจะทำภารกิจได้ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจาก ผู้เกี่ยวข้องให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามความต้องการของประชาชน เช่น มีการจัดเก็บและจัดทำข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของหมู่บ้าน/ตำบล ไว้อย่างเป็นระบบ อาทิ การทำบัญชีสำมะโนครัว ทรัพย์สินของหมู่บ้าน สาธารณสมบัติ จำนวนพื้นที่เขตหมู่บ้าน จำนวนราษฎรชายหญิง เด็ก คนชรา คนพิการ การประกอบอาชีพ ฯลฯ

2. ระเบิดจากข้างใน การสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อนแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก เช่นมีการประชุมร่วมกับราษฎรในหมู่บ้านหาจุดเด่น จุดขายของหมู่บ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภายในชุมชน หรือจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้เฉพาะด้านในการให้ความรู้แก่ราษฎร และคิดหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อผลักดันให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชน ต่อยอดเป็นสินค้า OTOP การจัดตั้งสหกรณ์ชุมชน หรือการพัฒนาเป็นหมู่บ้านต้นแบบ เช่น การจัดหาวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพด้านเกษตรกร ด้านการประมงด้านการปศุสัตว์ หรือในพื้นที่ทำเกษตรกรปลูกข้าว ให้การผลิตมันข้าวประจำท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายเอง ฯลฯ

3. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก พระองค์ท่านทรงมองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมัก

มองข้าม ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน” เช่น พื้นที่ในหมู่บ้านเกิดน้ำท่วม ต้องแก้ไขด้วยการขุดลอกคลอง หากเกิดภัยแล้ง ต้องแก้ไขด้วยการขุดสระ หรือการจัดทำโอ่งเก็บน้ำ

4. ทำตามลำดับขั้น ในการทรงงานของพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน และหลังจากนั้นจึงเชื่อมโยงไปถึงประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไป เริ่มต้นทำจากสิ่งจำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน เช่น การสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชน มีร่างกายที่แข็งแรง จากนั้นเป็นเรื่องสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ โดยการดำเนินการดังกล่าวต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น เริ่มการพัฒนาหมู่บ้านให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ เช่น ถนน แหล่งน้ำจัดเพื่อทำการเกษตรกรรม เป็นต้น

5. ภูมิสังคม การพัฒนาใดๆ ก็ตาม ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นในการพัฒนาต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศและลักษณะนิสัยใจคอของคนในพื้นที่ ตลอดจน วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน เช่น พัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าทันสมัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้าน วิถีชีวิต ความต้องการของราษฎร และยังคงอยู่ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

6. ทำงานแบบองค์รวม พระองค์ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวมหรือมองอย่างครบวงจร ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้นจะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” เป็นต้น เช่น หากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต้องมีการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ และประชาชนต้องรู้จักการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่ม รวมพลังชุมชน ให้ความเข้มแข็งเพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร ผู้ใหญ่บ้านมองถึงปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ เช่น การจัดการน้ำด้านการเกษตร อุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ผลักดันการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่ให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการประสานให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ที่ถูกต้องด้านการตลาด

7. ไม่ติดตำรา การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น มีลักษณะของการพัฒนาที่อ่อนโยมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่ง

ชุมชน คือ ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทยปกติเข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนำน้ำดีขับไล่น้ำเสียหรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดีตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ หรือการบำบัดน้ำเน่าเสียโดยให้ผักตบชวา ซึ่งมีตามธรรมชาติให้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ เป็นต้น มีการพัฒนาที่ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยี แต่รวมขอมกับสภาพแวดล้อมและสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ การพัฒนาหมู่บ้าน โดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมและลักษณะของราษฎร โดยไม่ยึดติดกับหลักวิชาการทฤษฎีและเทคโนโลยี เพราะบางหลักการไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้กับทุกหมู่บ้าน เพราะความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและสภาพวิถีชีวิตของราษฎร มีการนำหลักการทฤษฎีบางส่วนมาปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเหมาะสม

8. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุดและทำให้ง่าย การพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรนั้น ทรงใช้หลักในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัดราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไข โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากนัก การพัฒนาและช่วยเหลือราษฎร โดยใช้หลักในการแก้ไขปัญหาคือความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เองหาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ นำมาแก้ไขโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก เช่น สสำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและหาได้ง่ายนำมาประยุกต์ใช้ให้คุ้มค่าโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาแปรรูปหรือจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อให้ใช้สอยหรือจัดจำหน่าย สร้างรายได้ให้แก่ราษฎร รวมทั้งทำให้ง่าย การคิดค้น ดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขงานพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลดำเนินตามแนวทางพระราชดำริเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยส่วนรวม เช่น การประยุกต์แนวทางพระราชดำรินำมาปรับใช้ในหมู่บ้านให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ อาทิหากพื้นที่แห้งแล้งเข้าไม่ถึงระบบชลประทาน ควรมีการขุดสระน้ำไว้เพื่อใช้อุปโภคและการเกษตรอย่างเพียงพอ

9. ทำให้ง่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย โดยทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำรินำไปใช้ได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และที่สำคัญคือสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และระบบนิเวศ ตลอดจนสภาพทางสังคม โดยใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง มีการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการที่ง่ายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ สังคม และระบบนิเวศ โดยอาจใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง เช่น การเกิดน้ำป่าไหลในพื้นที่ แก้ปัญหาโดยปลูกต้นไม้ หรือไม่ตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

10. การมีส่วนร่วม พระองค์ทรงเป็นนักประชาธิปไตย จึงทรงนำ “ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น “สำคัญที่สุด” ต้องหัดทำใจให้กว้างขวาง หนักแน่น ฟังความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นอย่างฉลาด มีการรับฟังความคิดเห็น ระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น หากต้องการฝายหรือคลองส่งน้ำ แห่ล่งกักเก็บน้ำ ชาวบ้านต้องช่วยกันกำจัดวัชพืช ขุดลอกตะกอนดิน และปรับพื้นที่เสียก่อน ฯลฯ

11. ประโยชน์ส่วนรวม ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การทุ่มเทกับงานที่ทำโดยไม่หลีกเลี่ยงหรือปล่อยปละละเลยการเสียสละเวลาส่วนตนเพื่อปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวม เมื่อราษฎรต้องการความช่วยเหลือ และในการปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความสุขกับการทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติและราษฎรในพื้นที่ เช่น ผู้ใหญ่บ้านมีความเต็มใจ กระตือรือร้นและยินดีในการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่

12. บริการรวมที่จุดเดียว พระองค์ท่านทรงแปรเปลี่ยนการทำงานที่มักจะแบ่งแยกกันทำมาเป็นการร่วมมือร่วมใจโดยไม่มีเจ้าของสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับประชาชน จึงเกิดรูปแบบการบริหารที่เป็นการ “บริการรวมที่จุดเดียว” และ “การบริการแบบเบ็ดเสร็จ” หรือ “One Stop Service” ขึ้น มีการบริการรวมที่จุดเดียวหรือรูปแบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Service เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือ โดยมีหน่วยงานราชการต่างๆ คณะกรรมการหมู่บ้านมาร่วมดำเนินการเช่น มีการจัดตั้งศูนย์บริการประชาชนประจำหมู่บ้าน ตำบล เพื่อเป็นที่ให้คำปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำและให้ราษฎรสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือในเบื้องต้น โดยอาจประสานหน่วยงานราชการ จัดเจ้าหน้าที่มาที่ศูนย์เป็นครั้งคราว

13. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ พระองค์ทรงเข้าใจในหลักธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาธรรมชาติหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผลและไม้พืชม นอกจากได้ประโยชน์ตามชื่อของไม้แล้ว ยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ดินด้วยธรรมชาติและมนุษย์ต้องเกื้อกูลกัน เข้าใจถึงธรรมชาติในหมู่บ้าน ตำบล

และพยายามให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ และมองปัญหาธรรมชาติและต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม เช่น การปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูกปล่อยธรรมชาติ นอกจากได้ประโยชน์แล้ว ยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน การเข้าใจธรรมชาติ และมนุษย์อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัชพืชแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

14. การใช้ธรรมปราบอธรรม มีการนำกฎของธรรมชาติมาแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่ปกติตามหลักการทรงงาน เช่นการนำน้ำดีขับไล่ น้ำเสีย การแนะนำหรือให้ความรู้แก่ราษฎรเลี้ยงไส้เดือนกำจัดขยะและยังได้ปุ๋ยมูลไส้เดือน การใช้สมุนไพรไล่แมลง

15. การปลูกป่าในใจคน พระองค์ท่านทรงเล็งเห็นการแก้ไขปัญหาการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปลูกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อนเพื่อให้พวกเขา รักและดูแลผืนป่าของตนเองด้วยตนเอง มีการปลูกจิตสำนึกให้แก่ราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านตำบล ในการรักผืนป่าและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น รณรงค์ส่งเสริมและจัดโครงการให้ราษฎรมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ลำคลอง สัตว์ป่า หากไม่มีสิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบอย่างไร โดยให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในโครงการ

16. ขาดทุนคือกำไร จากพระราชดำรัสตอนหนึ่งนั้น ความว่า “เงินของรัฐบาลหรืออีกนัยหนึ่งคือเงินของประชาชนถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดีกินดีก็ต้องลงทุนต้องสร้างโครงการซึ่งต้องใช้เงินเป็นร้อย พัน หมื่น ล้าน ถ้าทำไปเป็นการจ่ายเงินของรัฐบาล แต่ในไม่ช้าประชาชนจะได้รับผล ราษฎรอยู่ดี กินดี ราษฎรได้กำไรไป” มีการนำหลักการทรงงาน เรื่องขาดทุนคือกำไร มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ มี “การให้” และ “การเสียสละ” ซึ่งเป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไรคือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร เช่น มีความเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อราษฎรพร้อมให้ความช่วยเหลือกับราษฎรที่มีความเดือดร้อนทุกเวลา

17. การพึ่งตนเอง การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ “พึ่งพาตนเองได้” ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้-ก่อนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด” เพราะผู้มีอาชีพ และฐานะที่จะพอพึ่งพาตนเองได้ย่อมพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้นไปได้ เช่น อบรมการหารายได้โดยพึ่งพาตนเองได้ ย่อมพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้นไปได้ เช่นอบรมการหารายได้โดยพึ่งพาจากสิ่งที่ทำได้เองภายในหมู่บ้านและขายในหมู่บ้านหรือส่งออกไปขายนอกหมู่บ้าน



18. พออยู่พอกิน จากประสบการณ์ที่พระองค์ท่านได้เสด็จเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่าได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของประชาชน จึงทรงสามารถเข้าพระราชหฤทัยในสภาพปัญหาได้อย่างลึกซึ้งว่ามีเหตุผลมากมายที่ทำให้ราษฎรตกอยู่ในวงจรแห่งทุกข์เข็ญ จากนั้นได้พระราชทานความช่วยเหลือให้พสกนิกรมีความกินดีอยู่ดี มีชีวิตอยู่ในขั้น “พออยู่พอกิน” ก่อนแล้วจึงขยับขยายให้ก้าวหน้าต่อไป การเข้าใจสภาพของหมู่บ้านตำบล อย่างลึกซึ้ง และพยายามที่จะร่วมกับราษฎรในพื้นที่แก้ไขปัญหาด้วยตนเองจนประสบความสำเร็จ เช่น ส่งเสริมและนាំราษฎรดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลางพออยู่ พอกิน พอใช้ ประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่าย ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต และเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในการค้าขาย ประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ทำมาหากินก่อนทำมาค้าขาย เมื่อทำได้มากขึ้นจึงขยายเพิ่มไปขาย เป็นการทำให้ลักษณะค่อยเป็นค่อยไป

19. เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ครอบคลุม ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปอยู่บนทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับให้มีความมั่นคงต่อคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์ อดทน ความเพียร ความรอบคอบและต้องใฝ่รู้

20. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และจริ่งใจต่อราษฎร เช่น ผู้ใหญ่บ้านมีการแสดงออกอย่างเปิดเผยถึงความสุจริตความโปร่งใส จริ่งใจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ มีการเปิดเผยสรุปรายละเอียดผลงานในการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน

21. ทำงานอย่างมีความสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญและทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยรับสั่งครั้งหนึ่งว่า “ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น” มีความสุขและความเต็มใจที่ได้ช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาให้กับราษฎรในพื้นที่

22. ความเพียร: พระมหากษัตริย์ “พระมหากษัตริย์” เป็นพระราชนิพนธ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้เวลาค่อนข้างนานในการประดิษฐ์ เพื่อให้เข้าใจง่ายและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงกษัตริย์ผู้มีความเพียร

พยายามที่จะว่ายน้ำให้ถึงฝั่ง เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงริเริ่มทำโครงการต่างๆ ในระยะแรก ที่ไม่มีความพร้อมมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้นแต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัยมุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ หากไม่มีความพร้อมต้องมีความพยายามในการศึกษาทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ เช่น หมั่นศึกษาหาแนวทาง วิธีการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ แม้ต้องล้มเหลวก็ต้องศึกษาวิธีการเพื่อพัฒนาต่อไป ไม่ท้อถอยหรือปล่อยวาง

23. รู้ รัก สามัคคี เป็นคำสามคำที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย มีการดำเนินการตามพระราชดำรัสในเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” คือ รู้ : การที่จะลงมือทำอะไร จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหา รัก : คือ ความรัก เมื่อรู้ครบถ้วนกระบวนการแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าใจลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นๆ สามัคคี : การที่ลงมือปฏิบัติกัน ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะจึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดี

### 3. ด้านความพึงพอใจ (ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ)

#### 3.1 ด้านการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

3.1.1 ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เป็นอย่างดี

3.1.2 สนับสนุน ส่งเสริมและร่วมปฏิบัติงาน กับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล ของตนเป็นอย่างดี

3.1.3 มีการจัดทำข้อมูลของหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ข้อมูลด้านเกษตรกรรม ด้านประมง ด้านปศุสัตว์ ด้านป่าไม้ ด้านสาธารณสุข ด้านพัฒนาชุมชน ด้านที่ดิน ด้านมั่นคง ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยด้านทะเบียนและบัตร ฯลฯ

#### 3.2 ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้านและป้องกันภัยพิบัติ

3.2.1 หมู่บ้านมีการจัดตั้งชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ตรวจตราบุคคลแปลกหน้า ตรวจอาวุธ ยานพาหนะ ยา

เสพติด สิ่งผิดกฎหมายเพื่อให้หมู่บ้านปลอดภัยจากอาชญากรรม หรือแหล่งอบายมุข

3.2.2 หมู่บ้านมีการจัดตั้งเครือข่ายข่าวครอบคลุมทุกคุ้มบ้านในการป้องกันเหตุร้าย ป้องกันเหตุการณ์ที่กระทบความมั่นคงของชาติ การ ก่อการร้าย การก่ออาชญากรรม และรายงานข่าวให้นายอำเภอทราบอยู่เสมอ

3.2.3 หมู่บ้านมีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการประจำหมู่บ้านเพื่อเตรียมพร้อมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ/อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่นชุด อปพร. เยาวชนอาสา อาสาสมัคร กู้ภัย หรือจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ในการช่วยเหลือหมู่บ้าน ตำบล อื่นๆ มีการรายงานข่าวภัยพิบัติที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

3.3 ด้านการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

3.3.1 หมู่บ้านจัดให้มีกิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์ของหมู่บ้านให้สะอาดสวยงาม เป็นระเบียบ มีการรณรงค์ให้ประชาชนทำความสะอาดภายใน/ภายนอก อาคารบ้านเรือน บริเวณสะพาน ถนน ทางเข้า จัดเก็บเศษขยะ วัชพืช ผักตบชวา บริเวณลำห้วย แม่น้ำ หนอง คลอง บึง อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

3.3.2 หมู่บ้านมีการรณรงค์ให้ประชาชนจัดเก็บขยะมูลฝอย บริเวณภายนอก ภายในอาคารบ้านเรือน และสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำจัดขยะอย่างเป็นระบบ

3.4 ด้านการปฏิบัติงานตามนโยบายรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม

3.4.1 มีการบริการประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อน ด้วยความเอาใจใส่ รวดเร็ว เช่น การบริการงานด้านการทะเบียนและบัตร ประจำตัวประชาชนการช่วยเหลือประชาชนที่ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

3.4.2 มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านด้วยตนเอง สามารถประสานหน่วยงาน

ราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชน เข้ามาช่วยเหลือแก้ไขปัญหา หากเกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน

3.4.3 มีการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเองในหมู่บ้าน เช่นร้านค้าชุมชน สหกรณ์ชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ ศูนย์ขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์พันธุ์ข้าว ชุมชน ศูนย์ปุ๋ยชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

3.5 ด้านการศึกษา ศาสนา และอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ของชุมชน

3.5.1 มีการสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษา แก่เด็ก เยาวชนในหมู่บ้าน เช่น เป็นกรรมการสถานศึกษา ที่ปรึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน จัดหาทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ฐานะยากจน

3.5.2 มีการสนับสนุนกิจการด้านศาสนาในหมู่บ้าน เช่น ร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ประพฤติตนตามหลักธรรม คำสอนของศาสนาที่ตนนับถือส่งเสริมให้ประชาชน เด็ก เยาวชน สนใจปฏิบัติตนตามหลักศาสนา มีส่วนร่วมในการจัดหาทุน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของประชาชน

3.5.3 มีการสนับสนุน หรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ท้องถิ่นโบราณสถาน โบราณวัตถุ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

3.6 ด้านการเอาใจใส่ข้อราชการ ประกาศ ระเบียบ กฎหมายและนโยบายของรัฐ

3.6.1 นำข้อราชการของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐไปปิดประกาศชี้แจงให้ราษฎรในหมู่บ้านผ่านสื่อต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย วิทยุชุมชนการประชุมประจำเดือน หรือในงาน/กิจกรรมประเพณีต่างๆ ของหมู่บ้าน

3.6.2 เอาใจใส่ข้อราชการ ข้อกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่กระทบต่อวิถีชีวิตของราษฎร ชี้แจงให้ราษฎรได้ทราบและถือปฏิบัติ เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกรการขอเงินชดเชยกรณีภัยแล้ง ว่างภัย อุทกภัย อัคคีภัย อุบัติภัย การเวนคืนที่ดิน การสร้างถนน คลองส่งน้ำ โรงไฟฟ้า โรงกำจัดขยะ เป็นต้น

3.7 ด้านการสร้างความปลอดภัย ความรักความสามัคคี ให้เกิดในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมสร้างความรักความสามัคคี ประองตอง ระหว่างประชาชนในหมู่บ้าน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น กิจกรรมงานบุญประเพณีกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านในรูปแบบต่างๆ กิจกรรมกีฬาพื้นบ้าน กิจกรรมเพื่อเฉลิมพระเกียรติ เทิดทูนสถาบันสำคัญของชาติ

3.8 ด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

3.8.1 ส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมทางการเมือง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน โดยยึดหลักเหตุผล สันติวิธี หลักกฎหมาย ปฏิบัติตามเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวมจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย เช่น การรณรงค์ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับ รณรงค์ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ฯลฯ

3.8.2 ประพฤติปฏิบัติตนและแนะนำให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล วางตัวเป็นกลางทางการเมือง สนับสนุนตามหลักการประชาธิปไตย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ราษฎร ไม่สนับสนุนผู้รับสมัครเลือกตั้งทุกระดับกระทำการที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม

3.9 ด้านการประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้าน ในการติดต่อหรือบริการจากหน่วยงานของรัฐแนะนำขั้นตอนการติดต่อราชการให้ราษฎรทราบด้วยวิธีการใดๆ ประชาสัมพันธ์

ขั้นตอนการขอรับบริการบริการจากหน่วยงานของรัฐผ่านช่องทางหรือ  
สื่อต่างๆ ในพื้นที่ เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย วิทยุชุมชน

### 2.1.5 วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ตามคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านฯ กำหนดให้นายอำเภอจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการประเมินผลภายใน 7 วันนับแต่วันที่นายอำเภอส่งประกาศให้ผู้เข้ารับการประเมินผลทราบ หรือวันที่นายอำเภอวินิจฉัยคำร้องคัดค้านแล้วเสร็จ ตาม ข้อ 9 วรรคท้าย เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประเมินผล อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการประเมินผล วิธีการประเมินผลและสาระสำคัญอื่นที่จำเป็นให้กรรมการประเมินผลทราบ

ให้คณะกรรมการประเมินผลร่วมกันพิจารณาเพื่อกำหนดเกณฑ์ วิธีการประเมินผล และวิธีการรับฟังความคิดเห็น ดังนี้

ให้คณะกรรมการประเมินผล ร่วมกันพิจารณาเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล
- ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทำงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ด้านความพึงพอใจ

#### 1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล (ไม่น้อยกว่า 20 ภารกิจ)

ให้คณะกรรมการประเมินผลพิจารณากำหนดเกณฑ์การประเมินผลโดยคัดเลือกเกณฑ์การประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายของรัฐบาลจากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน” ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ หรือคณะกรรมการฯ ร่วมกันพิจารณากำหนดเกณฑ์การประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ขึ้นใหม่ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจในพื้นที่ เช่น คณะกรรมการฯ กำหนดเกณฑ์การประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ โดยคัดเลือกจากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน” ข้อ (1) “อำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือตั้งจุดตรวจร่วมกับฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการจัดเวรยามหรือลาดตระเวนรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านหรือการรักษาความปลอดภัยในชุมชนของราษฎรในงานชัตฤกษ์ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน” เช่น “การจัดเวรยามหรือลาดตระเวนรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน” โดยพิจารณาจากผลงานจากสมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

บันทึกผลการปฏิบัติงาน แบบรายงานข่าว หรือแฟ้มสะสมงาน หรืออุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งมีสาระสำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ที่ปฏิบัติงาน ภาพถ่ายกิจกรรมดำเนินการหรือคณะกรรมการฯ กำหนดเกณฑ์การประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ขึ้นใหม่ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจในพื้นที่แล้ว นำมาพิจารณาร่วมกับเกณฑ์การประเมินผลที่คณะกรรมการฯ ได้คัดเลือกจากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน” รวมกันไม่น้อยกว่า 20 ข้อ

#### ข้อสังเกต

หากคณะกรรมการฯ พิจารณาเกณฑ์การประเมิน จากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน” หากภารกิจข้อใดไม่สอดคล้องและเหมาะสม ภารกิจในพื้นที่ คณะกรรมการฯ สามารถกำหนดเกณฑ์ขึ้นใหม่ได้ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ (เช่น คัดเลือกจากแบบตัวอย่างฯ 18 ข้อ และกำหนดเกณฑ์ขึ้นใหม่ 2 ภารกิจ รวมกันไม่น้อยกว่า 20 ข้อ)

### 2. ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ (ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ)

#### 2.1 ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ (ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ)

ให้คณะกรรมการประเมินผลพิจารณากำหนดเกณฑ์การประเมินผลด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ จากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน” ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ เช่น คณะกรรมการฯ ร่วมกันกำหนดสมรรถนะด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ โดยคัดเลือกจากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน” ข้อ (1) “มีภาวะผู้นำ เช่นการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ สามารถชักนำจิตใจประชาชนไปในทางที่ดี สามารถเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน สามารถบริหารความขัดแย้งที่เกิดจากกระบวนการทำงานในพื้นที่ได้มีความเสียสละ เป็นต้น” โดยพิจารณาจากพฤติกรรมด้านต่างๆ ด้านภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ การพัฒนาตนเองให้รอบรู้การทำงานเป็นทีม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความเสียสละ ความเอาใจใส่ อุทิศตนมีคุณธรรม และจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การประพฤตินเป็นพลเมืองดีรวมทั้งพิจารณาประวัติการทำงานหรือข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่และได้รับการยอมรับว่ามีคุณลักษณะความเป็นผู้นำเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรม เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีไม่ผ่านการประเมินผลข้อใด ให้บันทึกเหตุผล/คำชี้แจงประกอบการประเมินในแบบการประเมินผลด้วย

2.2 หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คณะกรรมการประเมินผลนำเกณฑ์การประเมินผลจากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลตามหลักการทรงงาน

ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” จำนวน 20 บาท โดยพิจารณาจากพฤติการณ์การปฏิบัติหน้าที่ ประกอบการพิจารณาว่า ดำเนินการตามหลักการทรงงานฯหรือไม่ เช่น คณะกรรมการฯ พิจารณา กำหนดเกณฑ์การประเมินผล จากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลตามหลักการทรงงานใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ข้อ (1) “ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ” โดยพิจารณาจากผลงานจาก สมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำหมู่บ้าน บันทึกผลการปฏิบัติงาน แบบ รายงานข่าว หรือแฟ้มสะสมงานหรืออุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับภารกิจ โดยพิจารณา ควบคู่กับการดำเนินการตามหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

3. ด้านความพึงพอใจ ให้คณะกรรมการประเมินผล พิจารณากำหนดเกณฑ์การ ประเมินผล โดยคัดเลือกเกณฑ์การประเมินผลด้านความพึงพอใจจากแบบตัวอย่าง “แนวทางการ ประเมินผลด้านความพึงพอใจการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน” ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ เช่น คณะ กรรมการฯ กำหนดเกณฑ์การประเมินผล โดยคัดเลือกจากแบบตัวอย่าง “แนวทางการประเมินผลด้าน ความพึงพอใจการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน” ด้านการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูก สุขลักษณะ ข้อ (8) “การจัดระบบกำจัดขยะมูลฝอยอย่างเป็นระเบียบ เช่น มีการรณรงค์ให้ประชาชน กำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น” โดยพิจารณาจากผลงานจากสมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำหมู่บ้านบันทึกผลการปฏิบัติงาน แบบรายงานข่าว หรือแฟ้มสะสมงานหรืออุปกรณ์ อื่นๆซึ่งมีสาระสำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ที่ปฏิบัติงาน ภาพถ่ายกิจกรรมดำเนินการหรือ ความพึงพอใจ มีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะอุทิศตนและทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มที่

#### 2.1.6 การรับฟังความคิดเห็นของราษฎรเพื่อประกอบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน

การรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เข้ารับการ ประเมิน คณะกรรมการประเมินผลอาจมอบหมายให้คณะกรรมการประเมินผลคนใดคนหนึ่งไปรับฟัง ความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านเพื่อประกอบการประเมินผลตามจำนวนที่คณะกรรมการ ประเมินผลกำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่า 20 คน โดยต้องให้ทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความ สอดคล้องในพื้นที่

แบบรับฟังความคิดเห็นของราษฎรเพื่อประกอบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

##### ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน



1. ผู้ใหญ่บ้านประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือราษฎร ที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องต่างๆ
2. ผู้ใหญ่บ้านจัดเวรยาม หรือร่วมกับหน่วยงานต่างๆ จัดเวรยามรักษา ความสงบเรียบร้อย ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด บริเวณหมู่บ้าน
3. ผู้ใหญ่บ้านจัดให้มีสัญญาณเตือนภัย เช่น เกราะ กะล่อ กลองระฆัง ฯลฯ และร่วมกับราษฎรป้องกันภัยสาธารณะ รวมทั้งช่วยเหลือผู้ประสบภัย
4. หมู่บ้านมีการจัดตั้งองค์กรป้องกันยาเสพติด เช่น ผู้ประสานพลังแผ่นดิน
5. หมู่บ้านมีการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด เช่น กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯ
6. ผู้ใหญ่บ้านมีการประชุมราษฎรเป็นประจำทุกเดือน
7. มีการประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และมีกฎของ หมู่บ้านเพื่อลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
8. หมู่บ้านมีการติดตามผลและให้ความช่วยเหลือผู้ติด ผู้เสพยาเสพติด ที่ ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เช่น การส่งเสริมอาชีพ หางานให้ทำ
9. มีการจัดกิจกรรมเชิงป้องกันยาเสพติด เช่น กีฬา ดนตรี To Be Number one ฯลฯ
10. หมู่บ้านจัดให้มีการดูแลหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดถูก สุขลักษณะ และปรับปรุงภูมิทัศน์ในหมู่บ้านให้สวยงาม
11. หมู่บ้านมีการจัดให้มีการประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้านประจำปี
12. หมู่บ้านมีการจัดทำข้อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุ อุปกรณ์ในการพัฒนาหมู่บ้าน จากหน่วยงานต่างๆ
13. หมู่บ้านมีกิจกรรมในการส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส
14. หมู่บ้านมีการส่งเสริม สนับสนุน จัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ
15. หมู่บ้านส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
16. หมู่บ้านมีการรณรงค์มิให้เล่นการพนันในหมู่บ้าน เช่น งานศพหรือบ่อน การพนัน

17. หมู่บ้านมีการออกตรวจตราสิ่งผิดกฎหมาย ในสถานบริการร้านคาราโอเกะ ร้านอาหาร โรงแรม และมีให้มีการค้าประเวณี
18. หมู่บ้านมีการตรวจตราในสถานประกอบการมิให้ใช้แรงงานผิดกฎหมายหรือใช้แรงงานเด็ก
19. หมู่บ้านมีการรณรงค์ในเรื่องระเบียบวินัย การจราจร การสวมหมวกนิรภัย การใช้รถ ใช้ถนน
20. ผลงานดีเด่นที่สุดของผู้ใหญ่บ้าน คือ (ระบุ) .....

### ด้านคุณลักษณะของผู้ใหญ่บ้าน

1. ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการนำราษฎรช่วยกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านอยู่เสมอ
2. ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและทัน่วงที
3. ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับความร่วมมือจากราษฎรเป็นอย่างดี (การทำงานเป็นทีม)
4. ผู้ใหญ่บ้าน มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน
5. ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
6. ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้เข้าใจอยู่เสมอ
7. ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
8. ผู้ใหญ่บ้านแต่งกายเหมาะสม แต่งเครื่องแบบถูกต้องตามระเบียบ
9. ผู้ใหญ่บ้านมีกิริยา มารยาท เรียบร้อย วางตนเหมาะสมกับตำแหน่ง
10. ผู้ใหญ่บ้านมีความเหมาะสมกับการเป็นผู้ใหญ่บ้าน และวางตนเป็นกลางทางการเมือง

### ด้านความพึงพอใจ

1. ผู้ใหญ่บ้านดูแลทุกข์สุขของราษฎร ช่วยเหลือราษฎรอย่างทั่วถึง

2. ผู้ใหญ่บ้านมีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แก่ราษฎร และให้ความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ
3. ผู้ใหญ่บ้านรับฟังความคิดเห็นของราษฎร ให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการทำงานและตัดสินใจ
4. ผู้ใหญ่บ้านสามารถให้คำแนะนำและเอาใจใส่แก้ไขปัญหาให้แก่ราษฎรเมื่อได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ
5. ผู้ใหญ่บ้านประสานหน่วยงาน ส่วนราชการ องค์กรอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาราษฎร หากหมู่บ้านไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
6. ผู้ใหญ่บ้านมีการจัดตั้งชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) เพื่อตรวจตราดูแลรักษาความสงบ และความปลอดภัยของหมู่บ้าน
7. ผู้ใหญ่บ้านให้การบริการราษฎรในด้านการทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนได้อย่างรวดเร็ว
8. ผู้ใหญ่บ้านจัดให้มีศูนย์ดำรงธรรมหมู่บ้าน เพื่อรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ รับเรื่องปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร และจัดให้มีการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาทโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน
9. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี).....

ให้คณะกรรมการประเมินผล มอบหมายกรรมการประเมินผลคนหนึ่งหรือหลายคนไปสำรวจรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน โดยนำ “แนวทางการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรเพื่อประกอบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน” โดยให้ราษฎรให้ความเห็น โดยทำเครื่องหมาย ระบุ ดังนี้

ด้านการปฏิบัติหน้าที่ ระบุ “ทำ” หรือ “ไม่ทำ” หรือ “ไม่ทราบ” และ “อื่น ๆ” หากระบุว่า “อื่น ๆ” ให้แสดงเหตุผลหรือคำชี้แจงประกอบ (ถ้ามี)

ด้านคุณลักษณะของผู้ใหญ่บ้าน ระบุ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “ไม่ทราบ” และ “อื่น ๆ” หากระบุว่า “อื่น ๆ” ให้แสดงเหตุผลหรือคำชี้แจงประกอบ (ถ้ามี)

ด้านความพึงพอใจ ระบุ “พอใจ” หรือ “ต้องปรับปรุง” หรือ “ไม่ทราบ” และ “อื่น ๆ” หากระบุว่า “อื่น ๆ” ให้แสดงเหตุผลหรือคำชี้แจงประกอบ (ถ้ามี)

ให้มีการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าสี่สิบคน โดยให้ครอบคลุมถึงราษฎรกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มคนพิการ กลุ่มเยาวชนกลุ่มนักศึกษา กลุ่มเกษตรกร ในหมู่บ้าน กลุ่มคุ้มบ้าน ฯลฯ โดยต้องคำนึงถึงขนาดของหมู่บ้านและจำนวนราษฎรในหมู่บ้านด้วย

สำหรับการรับฟังความคิดเห็นของราษฎร ให้ราษฎรระบุความคิดเห็นว่า ผู้เข้ารับการประเมินผล “ผ่าน” หรือ “ไม่ผ่าน” การประเมิน หากการรับฟังความคิดเห็นราษฎรเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด (จำนวนไม่น้อยกว่าสี่สิบคน) เห็นว่า ไม่ผ่านการประเมินผล ซึ่งขัดแย้งกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการให้คณะกรรมการฯ ทบทวนผลการประเมิน และลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาให้ได้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ

### 2.1.7 ขั้นตอนการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ให้นายอำเภอจัดให้มีการประชุมของคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาการประเมินผล เพื่อลงมติโดยคณะกรรมการประเมินผล ร่วมกันพิจารณาเกณฑ์การประเมินผล คือ

1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลไม่น้อยกว่า 20 ภารกิจ (20 คะแนน)
2. ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ (20 คะแนน)
3. ด้านหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ (20 คะแนน)
4. ด้านความพึงพอใจ ไม่น้อยกว่า 20 ข้อ (20 คะแนน)

### 2.1.8 ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ให้คณะกรรมการฯ นำเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1 ด้าน โดยนำเกณฑ์การประเมินผล 4 ด้าน ๆ ละไม่น้อยกว่า 20 ภารกิจมารวมกันมีเกณฑ์การประเมินผลทั้งหมด ไม่น้อยกว่า 80 ข้อ (80 คะแนน)

การพิจารณาด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและงานตามนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลให้พิจารณาจากสมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรืออุปกรณ์อื่นใดทำนองเดียวกัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อาทิ สมุดบันทึกการตรวจราชการของหมู่บ้าน ตำบล สมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่ละคน บันทึกผลการปฏิบัติงาน แบบรายงานข่าว ซึ่งอย่างน้อยควรมีสาระสำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับ วัน เดือน ปี ที่ปฏิบัติงานสรุปรายละเอียดและผลของงานที่ปฏิบัติ หรือเอกสารและอุปกรณ์อื่นใด เช่น ประกาศเกียรติคุณ หนังสือชมเชยภาพถ่าย เป็นต้น

การพิจารณาด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ให้พิจารณาจากพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ด้านภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ การพัฒนาตนเอง ให้รอบรู้ การทำงานเป็นทีมการรับฟังความเห็นของผู้อื่น ความเสียสละ ความเอาใจใส่ อุทิศตน มีคุณธรรมและจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การประพฤติตนเป็นพลเมืองดี และด้านอื่น ๆ รวมทั้งพิจารณาจากประวัติการทำงานหรือข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่ และได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมกับตำแหน่งตามลักษณะดังกล่าวหรือไม่

การพิจารณาด้านหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้พิจารณาจากสมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรืออุปกรณ์อื่นใดทำนองเดียวกัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อาทิ สมุดบันทึกการตรวจราชการของหมู่บ้าน ตำบล สมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่ละคน บันทึกผลการปฏิบัติงานแบบรายงานข่าว ซึ่งอย่างน้อยควรมีสาระสำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ที่ปฏิบัติงาน สรุปรายละเอียดและผลของงานที่ปฏิบัติหรือเอกสารและอุปกรณ์อื่นใด เช่น ประกาศเกียรติคุณ หนังสือชมเชย ภาพถ่ายเป็นต้น โดยพิจารณาควบคู่กับการดำเนินการตามหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การพิจารณาด้านความพึงพอใจนั้น เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้งานสำเร็จว่าส่วนราชการระดับอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่และมีการประสานงานกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ตอบสนองนโยบายของทางราชการหรือไม่ หรือมีทัศนคติ ค่านิยมพฤติกรรมในฐานะผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน ทั้งนี้ โดยพิจารณาความพึงพอใจของผลงานจากสมุดบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำหมู่บ้าน บันทึกผลการปฏิบัติงานแบบรายงานข่าว หรือแฟ้มสะสมงานหรืออุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งมีสาระสำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับวันเดือน ปี ที่ปฏิบัติงาน ภาพถ่ายกิจกรรมดำเนินงาน หรือความพึงพอใจ มีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่น ที่จะอุทิศตนและทุ่มเทให้การทำงานอย่างเต็มที่

2. ให้คณะกรรมการฯ นำผลการประเมินขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้านกับหลักการทรงงานฯ 1 ด้าน มาพิจารณารวมกันทั้งหมด มีเกณฑ์การประเมินไม่น้อยกว่า 80 ข้อ หากผลรวมคะแนนอยู่ในระดับผ่าน จำนวน 40 ข้อ ถือว่าผ่านการประเมิน โดยให้คณะกรรมการฯ นำการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน มาประกอบการพิจารณาด้วย

สำหรับการรับฟังความคิดเห็นของราษฎร ให้ราษฎรระบุความเห็นว่ามีผู้เข้ารับการประเมินผล “ผ่าน” หรือ “ไม่ผ่าน” การประเมิน หากการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนที่คณะกรรมการฯ กำหนด (จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน) เห็นว่า ไม่ผ่านการ

ประเมินผล และขัดแย้งกับความเห็นของคณะกรรมการฯ ให้คณะกรรมการฯ ทบทวนผลการประเมิน และลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาให้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ

ทั้งนี้ ให้บันทึกรายงานการประชุมไว้เป็นหลักฐานตามแบบ ป.ผญ. 4 มี ขั้นตอนการพิจารณาการประเมินผลอย่างไร เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณา และให้ คณะกรรมการฯ บันทึกรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเสนอต่อนายอำเภอตามแบบ ป.ผญ. 5

ให้นายอำเภอประกาศผลการประเมินตามแบบ ป.ผญ. 6 ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนันที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่เข้ารับการประเมินผล พร้อมแจ้งผลการประเมินผลให้ผู้เข้ารับการ ประเมินผล ในระดับ “ผ่าน” หรือ “ไม่ผ่าน” ทราบ ในกรณีที่ผู้เข้ารับการประเมินผลไม่ผ่านการ ประเมินผล ให้นายอำเภอออกคำสั่ง ให้ผู้เข้ารับการประเมินผล พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ นายอำเภอประกาศผลการประเมิน

ผู้เข้ารับการประเมินผลที่ไม่ผ่านการประเมินผลและได้รับคำสั่งให้พ้นจาก ตำแหน่ง มีสิทธิอุทธรณ์ผลการประเมิน โดยยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการประเมินผลภายใน 15 วันนับ แต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ให้คณะกรรมการประเมินผลพิจารณาคำอุทธรณ์

หากเห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งและรายงาน ความเห็นพร้อมเหตุผลเสนอนายอำเภอเพื่อออกคำสั่ง

หากไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ให้ส่งคำอุทธรณ์พร้อมรายงานความเห็นและ เหตุผล ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดวินิจัยชี้ขาด

คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดถือเป็นที่สุด

ทั้งนี้ ให้แจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ ให้ผู้เข้ารับการประเมินผลทราบพร้อม แจ้งสิทธิในการฟ้องคดีปกครองตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีการ พิเคราะห์คดีปกครอง พ.ศ. 2542

การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นการดำเนินการตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ได้กำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้เสร็จสิ้นภายใน 45 วัน นับแต่ ระเบียบฯ มีผลใช้บังคับ แนวทางในการประเมินประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล (2) ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทำงานใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ (3) ด้านความพึงพอใจต่อพฤติกรรมในฐานะผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ

และหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องการประเมินขีดความสามารถที่จำเป็นต้องปฏิบัติงานให้บรรลุสัมฤทธิ์ผล เป็นการวัดเพื่อนำเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่กำหนดไว้ในรูปแบบวัตถุประสงค์ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน

## 2.2 ทักษะคติ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันเป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตย สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือการมีทัศนคติและการรับรู้ที่ดีของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีความถูกต้องและเหมาะสม

### 2.2.1 นิยาม

ทัศนคติ เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือการรับรู้ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่ง ต่อเป้าหมายของทัศนคตินั้นเป็นความคิดที่มีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกนั้นออกมาโดยทางพฤติกรรม (รัตนภรณ์ มั่นศรีจันทร์, 2559)

ทัศนคติ เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อหรือการรับรู้ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทัศนคตินั้น ทัศนคติเป็นเรื่องของจิตใจ ท่าที ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับ ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ (พิชญาวี คณะผล, 2554)

ทัศนคติ คือ ความโน้มเอียงของแต่ละบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ เป็นความรู้สึกทางบวกหรือทางลบ ที่บุคคลมีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมในอนาคตของบุคคลนั้น ๆ อีกด้วย (ชนิดา กิ่งรุ่งเพชร, 2561)

กล่าวโดยสรุป ทัศนคติ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกและความเชื่อ ของบุคคลนั้น ๆ ที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ แสดงออกในสิ่งต่าง ๆ ของบุคคลตามความเชื่อนั้น ๆ

## 2.2.2 องค์ประกอบของทัศนคติ

Zimbardo และ Leippe (1991, อ้างถึงในกาญจนา มาส ชำนาญกิจ, 2555) ได้อธิบายถึงระบบทัศนคติว่า มีองค์ประกอบ ที่สำคัญ 5 ประการคือ

1) องค์ประกอบด้านความรู้ความนึกคิด (Cognitions) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทั่วไปทั้งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือมีความคิดที่สิ่งใดดีก็มักจะ มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น องค์ประกอบด้านความรู้ความนึกคิดประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Knowledge) ส่วนที่เป็นความเชื่อ และส่วนที่เป็นการประเมิน เหล่านี้คือความนึกคิดและการรับรู้ของเราทั้งสิ้น

2) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (The Affective Responses) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนคนนั้นเป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละคน

3) ความตั้งใจทางด้านพฤติกรรม (Behavior Intentions) คือ ความตั้งใจที่จะแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือแนวคิดหนึ่งแนวคิดใด ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึกในการวิจัยเชิงประจักษ์ ถ้าเราวัดพฤติกรรมโดยตรงไม่ได้ เราอาจวัดความตั้งใจทางด้านพฤติกรรมได้

4) พฤติกรรม (Behaviors) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง แนวคิดหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

5) ทัศนคติ (Attitude) คือ ความโน้มเอียงในการประเมินวัตถุแนวคิด บุคคลสถาบัน ฯลฯ

ในขณะที่ รัตนภรณ์ มั่นศรีจันทร์ (2559) อธิบายไว้ว่านักวิชาการส่วนใหญ่ได้จัดแบ่งองค์ประกอบของทัศนคติ ออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ (ความเชื่อ) องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (แนวโน้มที่จะตอบสนอง) องค์ประกอบแต่ละอย่างอธิบายได้ดังนี้

1) องค์ประกอบทางด้านความรู้ ประกอบด้วยความเชื่อ ซึ่งความเชื่อนี้ไม่จำเป็นจะต้องถูกต้องหรือเป็นความจริงเสมอไป

2) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก คือ ปฏิกริยาทางด้านความรู้สึก หรืออารมณ์ที่มีต่ออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นความรู้สึกทั้งในแง่บวกหรือแง่ลบ เป็นการแสดงผล



ของการประเมินทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก บุคคลอาจมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่างกันจากความเชื่อเหมือนกัน

3) องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม หมายถึง แนวโน้มที่จะตอบสนองในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อวัตถุหรือกิจกรรม

สอดคล้องกันกับ ทิตยา สุวรรณชัย (2547, อ้างถึงในเดือนเพ็ญ แบลิว, 2559) ที่กล่าวว่า ทัศนคติสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เช่นกัน ประกอบด้วย

1) องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) ในส่วนนี้เป็นการเรียนรู้ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ บุคคล เหตุการณ์ กล่าวคือ การที่บุคคลสามารถนำเอาคุณค่าทางสังคมที่ได้รับจากการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดมาใช้ในการวิเคราะห์พิจารณาประกอบเหตุผลของการที่ตนจะประเมิน หากรู้ในทางที่ดีก็จะมีทัศนคติที่ดี หากไม่รู้เลยก็ไม่มีทัศนคติ ข้อแตกต่างระหว่างส่วนนี้กับความรู้คือ การพิจารณาของบุคคลในส่วนนี้จะมีลักษณะปลอดจากอารมณ์แต่จะเป็นเรื่องของเหตุผลอันสืบเนื่องมาจากความเชื่อของบุคคล

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ลักษณะทางอารมณ์ที่สอดคล้องกับความคิด เช่น บรรดาความรู้สึกที่ชอบ ไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย คิดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ของบุคคล

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ซึ่งหมายถึงความพร้อมที่จะทำหรือมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรม (Action Tendency) อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากความคิดและความรู้สึกซึ่งออกมาในรูปของการยอมรับหรือปฏิเสธ

กล่าวโดยสรุป คือ ทัศนคติจะต้องเกิดจากองค์ประกอบด้วยกันทั้ง 3 ด้าน ด้านแรกคือ ด้านความรู้ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล ประกอบกับด้านที่สอง คือ ด้านความรู้สึกที่สอดคล้องกับความคิดมีทั้งแง่บวกและแง่ลบ และด้านสุดท้าย คือ ด้านพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคล

### 2.2.3 การเกิดทัศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520:2520, pp. 64-65) กล่าวถึงการเกิด ทัศนคติ ว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย และแหล่งที่ทำให้คนเกิด ทัศนคติ ที่สำคัญคือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิด ทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปในทิศทางที่เขาเคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่จะเกิดทัศนคติต่อการกระทำต่างๆ ตามที่เคยรับรู้มา

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ จะเลียนแบบการแสดงที่ชอบ หรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งตามไปด้วย

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น

#### 2.2.4 ประเภทของทัศนคติ

บุคคลสามารถแสดงทัศนคติออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ทัศนคติทางเชิงบวก เป็น ทัศนคติ ที่ชักนำให้บุคคลแสดงออกมีความรู้สึก หรืออารมณ์จากสภาพจิตใจดีตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่นหรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรอื่น ๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร

2. ทัศนคติทางเชิงลบ หรือ ไม่ดี คือ ทัศนคติ ที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงานองค์การ สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กร และอื่น ๆ เช่น พนักงาน เจาหน้าที่บางคน อาจมี ทัศนคติเชิงลบต่อ

บริษัทก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของเขาพยายามประพฤติ และปฏิบัติต่อต้านกฎระเบียบของบริษัทอยู่เสมอ

3. ประเภทที่สาม ซึ่งเป็นประเภทสุดท้าย คือ ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่นๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมี ทัศนคติหนึ่งเฉยอย่างไม่มีความคิดเห็น ต่อปัญหาใดเพียงเรื่องกฎระเบียบว่าด้วยเครื่องแบบของนักศึกษา

#### 2.2.5 การวัดทัศนคติ

สุชา จันทร์หอม (2541, อ้างถึงในบุษกร ทับทิม, 2549) กล่าวว่า การวัดทัศนคติทำให้เราเข้าใจทัศนคติของบุคคลและสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ได้ การวัดทัศนคติทำได้หลายแบบ ดังนี้

1) Scaling Technique เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้วัดทัศนคติมีอยู่ 2 แบบ ดังนี้

ก. วิธีของเธอร์สตัน (The Thurston method) แบบนี้ประกอบด้วย ประโยคต่างๆ ประมาณ 10-20 ประโยค หรือมากกว่านั้น ประโยคต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวแทนของ ระดับความคิดเห็นต่างๆ กัน ผู้ถูกทดสอบจะต้องแสดงให้เห็นว่าเขาเห็นด้วยกับประโยคใดบ้าง ประโยคหนึ่ง ๆ จะกำหนดค่าเอาไว้คือ กำหนดเป็น Scale Value ขึ้น เริ่มจาก 0.0 ซึ่งเป็นประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุด เรื่อย ๆ ไปถึง 5.5 สำหรับประโยคที่มีความรู้สึกเป็นกลาง ๆ (Neutral Statement) จนกระทั่งถึง 11.0 ซึ่งมีค่าสูงสุดสำหรับประโยคที่พึงพอใจมากที่สุด

ตัวอย่าง การสร้างแบบทดสอบตามวิธีเธอร์สตัน เพื่อวัดทัศนคติของ คนงานที่มีต่อบริษัทที่เขาทำงานอยู่

ข้าพเจ้าคิดว่า บริษัทนี้ดูแลคนงานดีกว่าบริษัทอื่น..... 10.4

ถ้าข้าพเจ้าจะหางานใหม่ ก็คงเลือกบริษัทนี้อีก..... 9.5

คนงานเอาใจใส่บริษัทเท่า ๆ กับบริษัทเอาใจใส่คนงาน..... 5.1

ท่านต้องติดตามกระชั้นคนงานบางคนในบริษัทนี้งานจึงจะดี.....2.1

คนที่ซื่อสัตย์ทำงานล้มเหลวในบริษัทนี้..... 0.8

ข. วิธีของลิเกอร์ิต (The Liker Technique) มาตรฐานแบบนี้ประกอบด้วย ประโยคต่างๆ ซึ่งแต่ละประโยคผู้ถูกทดสอบจะแสดงความรู้สึกของตนออกมา 5 ระดับ คือ เห็นด้วย อย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ละระดับมีคะแนนให้ไว้ตั้งแต่ 1-5 คะแนน คะแนนของคนหนึ่ง ๆ ได้จากคะแนนรวมจากทุก ๆ ประโยค ตัวอย่างแสดงตามตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงตัวอย่างแบบทดสอบทัศนคติของกลุ่มบุคคล

รายการ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. รัฐบาลควรออกกระเปียบ เกี่ยวกับธุรกิจให้มากขึ้น					
2. รัฐบาลควรเป็นเจ้าของ อุตสาหกรรมใหญ่ๆ เสียเอง					

ที่มา สุชา จันทร์หอม (2541, อ้างถึงในบุษกร ทับทิม, 2549)

2) Polling การหยั่งเสียงประชาชน ส่วนมากใช้ในการเลือกตั้งพรรคการเมือง หรือ  
อะไรที่เกี่ยวกับประชาชน ก็ต้องมีการตรวจสอบ หยั่งเสียงเพื่อดูว่าหาชนมีความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ  
อย่างไร เช่น การลดกำลังอาวุธ การเลือกตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

3) Questionnaire คือ การใช้แบบสอบถามว่าเห็นด้วยหรือไม่ ดีหรือไม่ดี โดยแบ่ง  
การสอบถามออกเป็น 2 แบบ คือ

ก. Fixed-alternative questions คำถามที่ถามเฉพาะเจาะจงลงไปแล้วให้  
ตอบเรื่องที่ถามเท่านั้น

ข. Open-ended questions คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิด  
เห็นเพิ่มเติม แล้วนำความคิดเห็น หรือความรู้สึกของคนส่วนมากมาจัดกลุ่มดูว่าพวกเขาเหล่านั้นมี  
ความรู้สึกอย่างไร หรือมีทัศนคติอย่างไร ในการถามคำถามปลายเปิดนี้ ผู้ถามได้รู้ถึงข้อมูลมากมาย  
รวมทั้งความคิดเห็นทุกๆ อย่างของผู้ตอบ เป็นคำถามที่เราจะได้ข้อมูลละเอียดกว่าการถามด้วยคำถาม  
ชนิดอื่น

กล่าวโดยสรุป ทัศนคติสามารถวัดหรือประเมินค่าได้ในหลายวิธี ใช้ได้ทั้งการวัดแบบ  
เชิงปริมาณ เช่น วิธีของเธอร์สตัน วิธีของลิเกิร์ต และวิธี Polling และใช้กับการวัดเชิงคุณภาพ เช่น  
วิธี Open-ended questions

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของ  
ประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเพื่อเสนอแนวทางการประเมินผล  
การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนใน

พื้นที่ ดังนั้นจึงต้องศึกษาแนวคิดด้านทัศนคติเพื่อเป็นการสร้างแบบการวัดที่เหมาะสมในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้การวิเคราะห์และวัดทัศนคติด้วยการใช้วิธี Open-ended questions หรือคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระ และวิธีของลิเกอร์ (The Liker Technique) โดยจะแบ่งความรู้สึกของผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเป็นมาตราส่วนเป็น 5 ระดับ

## 2.3 การรับรู้

### 2.3.1 นิยาม

Chaplin (1985) ให้ความหมายของการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการรับความรู้สึกและตีความหมาย โดยใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระทบจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตของบุคคล หรือใช้ความเชื่อจากสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาคิดวิเคราะห์ร่วมกัน

Harrell (quoted in Belch & Belch, 1993, p. 125) ให้ความหมายการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลเลือกรับ จัดระเบียบ และแปลความหมายข้อมูลข่าวสารที่ได้รับออกมาเป็นภาพที่มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งของโลก

Assael (1998, p. 218) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง กระบวนการของบุคคลในการเลือก (Select) ประมวล (Organize) และตีความ (Interpret) รวมถึงสิ่งเร้า จนเกิดเป็นภาพรวมของสิ่งนั้น ๆ ทั้งนี้ การรับรู้ของแต่ละคนจึงแตกต่างกันเนื่องจากการเลือกรับรู้ขึ้นอยู่กับความต้องการ และค่านิยม รวมถึงความคาดหวังของบุคคลเป็นสำคัญ

Schiffman และ Kanuk (2004, p. 158) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่ปัจเจกบุคคลเลือกจัดระเบียบ และตีความสิ่งเร้าให้เกิดเป็นภาพของสิ่งต่างๆ ในโลกอย่างมีความหมายสอดคล้องกัน

ปรมะ สตะเวทิน (2540, pp. 67-68) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง กระบวนการตีความสิ่งที่เราพบเห็นในสิ่งแวดล้อม ในส่วนความหมาย (Meaning) คือ สิ่งที่เกิดจากกระบวนการตีความ หรือการรับรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เราจะมีความหมายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรารับรู้ (Perceive) หรือตีความ (Interpret) สิ่งนั้นอย่างไรในการรับรู้ และตีความหมายสิ่งที่เราพบเห็น เราจะกระทำได้โดยอาศัยประสบการณ์ของเรา และมีอิทธิพลต่อการรับรู้ และความหมายของเราต่อสิ่งที่เราพบเห็น ทั้งนี้ ประสบการณ์เป็นสิ่งที่เรารับรู้ พบเห็นมีความหมาย และจดจำไว้ใช้ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ภาษา ความรู้ สถานะทางสังคม ทัศนคติ

บุคลิกลักษณะ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อาชีพ ความต้องการ และอารมณ์ เป็นต้น

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐานของปัจเจกชนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ความคิด และประสบการณ์ทางความคิด ผ่านกระบวนการคัดเลือก (Selection) การจัดระเบียบ (Organization) และการตีความ (Interpretation) ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับการสัมผัส (Sensation) ด้วยอวัยวะสัมผัสของร่างกายกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าออกมาในรูปของความรู้สึก และส่งความรู้สึกผ่านไปยังสมองเพื่อตีความหมาย โดยอาศัยปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล เช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความต้องการ อารมณ์ และความคาดหวัง รวมถึงอิทธิพลของลักษณะของสิ่งกระตุ้นที่มีต่อการรับรู้ และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลอันจะนำไปสู่การตอบสนองต่อไป

### 2.3.2 กระบวนการรับรู้

แอสเซล (Assael, 1998) ได้กล่าวว่าการเลือกรับรู้ (Perceptual Selection) หมายถึง ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อการเปิดรับสิ่งเร้าทางการตลาด และให้ความสนใจต่อสิ่งเร้านั้น โดยที่ผู้บริโภคจะสนใจ และเลือกสิ่งเร้าทางการตลาดใดจะขึ้นอยู่กับความต้องการ และทัศนคติของผู้บริโภคแต่ละบุคคลเอง

ทั้งนี้ กระบวนการเลือกรับรู้ ผู้บริโภคจะต้องเห็น หรือได้ยินสิ่งเร้าสิ่งนั้นก่อนแล้วจึงเกิดการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ซึ่งกระบวนการเลือกรับรู้ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเปิดรับ (Exposure) เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภครับรู้ถึงสิ่งเร้าด้วยประสาทสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส หรือการได้กลิ่น เป็นต้น การเปิดรับสิ่งเร้าอาจจะเกิดขึ้น หรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ซึ่งความสนใจของผู้บริโภค และความเกี่ยวพันของผู้บริโภคต่อสิ่งเร้านั้นจะมีผลต่อระดับความตั้งใจที่ผู้บริโภคจะมีให้กับสิ่งเร้านั้นต่อไป

2. ความสนใจ (Attention) คือ ความสามารถในการรับรู้ของผู้บริโภคที่เลือก สนใจ ในสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง ณ เวลานั้น ๆ

3. การเลือกรับรู้ (Selective Perception) คือ การที่ผู้บริโภคเลือกรับรู้สิ่งเร้าทางการตลาด เพราะว่าผู้บริโภคแต่ละคนนั้นมีความต้องการ ทัศนคติ ประสบการณ์ และบุคลิกส่วนบุคคลที่แตกต่างกันนั้น หมายความว่า คนสองคนอาจรับรู้ต่อโฆษณา หรือสินค้า รวมถึงบริการเดียวกันแต่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การเลือกรับรู้จะเกิดขึ้นในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการรับรู้

พีชนี่ เซยจรรยา และคณะ (2541) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการ ที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว หรือตั้งใจ และมักเกิดตามประสบการณ์ และการสั่งสมทางสังคม โดยที่เราไม่สามารถให้ความสนใจกับสิ่งต่างๆ รอบตัวต่างกัน ทั้งนี้ เมื่อได้รับสารเดียวกัน ผู้รับสารสองคนอาจให้ความสนใจ และรับรู้สารเดียวกัน หรือต่างกัน

สมภพ สุขกลัด (2543) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความเข้าใจ ความรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการแสดงพฤติกรรม ดังภาพที่ 2.1 ดังนี้



รูปภาพที่ 2.2 แบบจำลองกระบวนการรับรู้

จำเนียร ช่วงโชติ (อ้างถึงใน มนัสพงศ์ พัฒนวิบูลย์, 2553, น. 21) กล่าวว่า กระบวนการของการรับรู้จะเกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย

1. อาการสัมผัส หมายถึง อาการที่อวัยวะรับสัมผัสสิ่งเร้า หรือสิ่งเร้าผ่านเข้ามากระทบกับอวัยวะรับสัมผัสต่าง ๆ เพื่อให้คนเรารับรู้ภาวะแวดล้อมรอบตัว
2. การแปลความหมายจากอาการ ส่วนสำคัญที่จะช่วยทำให้การแปลความดี หรือถูกต้องเพียงใดนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบ คือ สติปัญญา หรือความเฉลียวฉลาด การสังเกต หรือพิจารณา ความสนใจ หรือความตั้งใจ และคุณภาพของจิตใจในขณะนั้น
3. ความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิม ได้แก่ ความคิด ความรู้ และการกระทำที่ได้เคยปรากฏแก่ผู้นั้นมาแล้วในอดีต มีความสำคัญมากสำหรับช่วยในการตีความ หรือแปลความหมายของการสัมผัสได้แจ่มชัด ดังนั้น ความรู้เดิม และประสบการณ์เดิมที่ได้สะสมไว้เพื่อช่วยในการแปลความหมายได้ดีนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ ประกอบด้วย ความรู้ที่ถูกต้อง และชัดเจน ต้องมีปริมาณมาก กล่าวคือ การรู้หลายอย่างจะช่วยแปลความหมายต่าง ๆ ได้สะดวกและถูกต้อง

สรุปได้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการเบื้องต้นที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด และนำผู้รับสารไปสู่การมีความรู้จนไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรม มักเกิดขึ้นตามประสบการณ์ และการสั่งสมทางสังคมของผู้รับสาร ดังนั้น กระบวนการรับรู้จึงมีความแตกต่างกัน ทั้งในลักษณะของผู้รับสาร และทางจิตวิทยาของผู้รับสาร

### 2.3.3 การวัดการรับรู้

การรับรู้ เป็นการตีความ และแปลความหมายสิ่งต่าง ๆ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมตามความเชื่อของตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ ดังนั้น การรับรู้ขึ้นอยู่กับสาเหตุสำคัญ ดังนี้

ระดับความรู้ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลในการตีความต่อสิ่งต่าง ๆ ได้แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ ถ้าผู้มีความรู้ต่ำ เมื่อได้มีโอกาสสนทนา หรืออภิปรายกับผู้ที่มีการรับรู้สูงก็อาจจะถูกผู้มีการรับรู้สูงเปลี่ยนแนวคิด หรือแนวทางการรับรู้ได้

กมลรัตน์ หล้าสวงษ์ (2523) (อ้างถึงในเนอมอร์ ณรงค์, 2535, p. 23) ได้กล่าวว่า การวัดการรับรู้ในส่วนใหญ่แล้วใช้วิธีการที่คล้ายคลึงกับการวัดเจตคติ และการวัดค่านิยม รวมถึงการวัดบุคลิกภาพ ทั้งนี้ เพราะว่าการรับรู้เป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ การวัดค่านิยม และการวัดบุคลิกภาพ ดังนั้น การวัดการรับรู้จึงประกอบด้วย

#### 1. การสังเกต (Observation)

1.1 สังเกตที่ใบหน้าของบุคคลว่ามีการแสดงออกทางสีหน้าอย่างไร

1.2 สังเกตที่สายตา หรือแววตา

1.3 พิจารณาที่บุคลิกภาพ ท่าทางของร่างกาย เช่น มีอาการตื่นเต้น หรือไม่เพียงใด

1.4 พิจารณาที่เจตนาารมณ์ของบุคคลว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมามีเจตนาอย่างไร

#### 2. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

2.1 แบบสอบถามที่มีคำถามเป็นข้อความที่มีเพียงความคิดเดียว โดยให้เลือกตอบว่า เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ใช่ หรือไม่ใช่ ถูก หรือผิด ซึ่งในบางครั้งอาจมีคำว่า ไม่แน่ใจ อยู่ด้วยก็ได้



2.2 แบบสอบถามที่มีคำถามมีหลายตัวเลือกเป็นมาตรวัด (Scaling) เป็นคำถามที่มีประโยคคำถาม และมีคำตอบที่เป็นระดับการรับรู้ว่า มากน้อย เพียงใด โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติ หรือ 3 ระดับ คือ ปฏิบัติ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่ได้ปฏิบัติ หรือใน 5 ระดับ เช่น ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย และปฏิบัติน้อยที่สุด

2.3 การใช้แบบทดสอบและเครื่องมือทางจิตวิทยา โดยผู้ทำการทดสอบเสนอสิ่งเร้าแก่ผู้ถูกทดสอบ เพื่อให้แสดงพฤติกรรมหรือคำตอบออกมา ซึ่งสิ่งเร้านั้นอาจเป็นรูปภาพหรือสิ่งอื่นก็ได้

กล่าวโดยสรุปว่า ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะจัดการต่อสิ่งเร้าไม่ว่าจะเป็นสังคม ข่าวสาร โฆษณา และสื่อประชาสัมพันธ์ แตกต่างกันไปในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการรับรู้ นับตั้งแต่การเปิดรับสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทสัมผัส การเลือกให้ความสนใจ เลือกตีความ เลือกจดจำ และเลือกจัดระเบียบข่าวสาร เพื่อนำกลับมาใช้งาน ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายถึงการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

## 2.4 การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Participation” เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้เห็นได้ทั่วไปที่บุคคลต่าง ๆ ในองค์กร หรือสังคมมีพฤติกรรมเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการติดต่อร่วมมือระหว่างกัน และนำไปสู่เป้าหมาย และผลลัพธ์ที่ต้องการได้

### 2.4.1 นิยาม

ในการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม จะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจถึงนิยามของการมีส่วนร่วมก่อน โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายและนิยามของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

เทอดเกียรติ วงศาโรจน์ (2546, น. 16) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ ความร่วมมือของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความเห็นตรงกันในเรื่องความต้องการ และการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อตนเอง และส่วนรวม จนเกิดการลงมือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ โดยนำทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมที่ร่วมมือกันดำเนินงาน

สาโรจน์ กล่อมจิต (2547, น. 10) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่แสดงออกของบุคคล ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการในลักษณะต่าง ๆ เช่น การร่วมปฏิบัติ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมประชุม ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมประชาสัมพันธ์ ร่วมชักชวน และร่วมบริจาคเงิน รวมถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดการพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ

ประชัย ศรีจามร (2549) (อ้างถึงในวิษณุ หยกจินดา, 2557, p. 8) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ร่วมแก้ไขและวางแผน ปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมแนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเอง เพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2551, p. 30) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือหลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบ

วิชัย ภูโยธิน (2554, p. 108 อ้างถึงในสบายดี โคตรมะนิวงศ์, 2561, p. 17) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง สิทธิของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวประชาชน

Cohen and Uphoff (1999, p. 14, อ้างถึงในวิจิตรตา ประชาชาติ, 2556, p. 13, อ้างถึงในสบายดี โคตรมะนิวงศ์, 2561, p. 19) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่า ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงานตามกิจกรรมที่ตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ และ/หรือเข้าร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้ได้เสนอกรอบแนวคิดมิติของการมีส่วนร่วมด้วยประเด็นคำถาม 3 มิติ คือ การมีส่วนร่วมอะไร มีส่วนร่วมกับใครบ้าง และการมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำที่แสดงออกของบุคคลที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ทั้งทางตรง และทางอ้อม ที่ได้เข้ามาร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบ ในการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผน ดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วม มาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยสะท้อนพฤติกรรมออกมาใน 4 มิติ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

#### 2.4.2 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เจริญ ภัสระ (2540, p. 8อ้างถึงในโสภิตา ศรีนุ่น, 2558, ) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความพร้อมและโอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชนยอมรับผิดชอบและกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทฤษฎีที่แตกต่างกันอีก 4 ความหมาย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ตามสถานะสังคมที่เป็นอยู่
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม และในการมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการเรียนรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
4. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และได้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกริเริ่มคิด แสดงซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่ง

ปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีการแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ณรงค์ ปิติบุญวัฒน์ (2553) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการที่ประชาชนเกิดความรู้สึกและความต้องการว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความเป็นอิสระ มีอำนาจในการตัดสินใจ มีกิจกรรมร่วมกัน สามารถจัดการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาได้ด้วยตนเอง รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสามารถขยายเครือข่ายในเขตพื้นที่ต่าง ๆ

จิรวรรณ อินทรีสังวร (2552) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มต้นจากการที่ประชาชนรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมีความสนใจและเป็นเรื่องที่ทำให้ได้รับผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้และมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน แต่กิจกรรมเหล่านั้นจะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของประชาชนที่รวมกลุ่มกันดังกล่าว มีจำนวนคนที่มีความคิดที่ตรงกันมากพอที่จะให้เกิดเป็นโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการได้

United Nation (2007, p. 11 อ้างถึงในลัดมณี พรหมพิณี, p. 42 อ้างถึงในสบายดี โคตรมะนิวรงค์, 2561, p. 19) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตนการจัดอันดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น เป็นไปโดยการเน้นที่การให้อำนาจตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม ตั้งแต่การร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามการประเมินผล ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เกิดประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

#### 2.4.3 ระดับของการมีส่วนร่วม

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, 2553)

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

2. การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

3. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

4. ความร่วมมือ (collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะ มีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

#### 2.4.4 ลักษณะ และรูปแบบของการมีส่วนร่วม

แอนดรูว์ และสตีเฟล (Andrew & Stiefel, 1980, อ้างถึงในทานตะวัน อินทร์จันทร์, 2546, p. 19) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

Cohen and Uphoff (1980, อ้างถึงในวิชญ์ หยกจินดา, 2557, p. 10) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการเป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริง ซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เช่น กลุ่มสตรีหรือกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำ และการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะช่วยให้ด้วยความเต็มใจ

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการฝึกอบรม ผู้ที่จะเข้าปฏิบัติในโครงการหรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ มัก พบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญ

แต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา

3.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไร บางกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังงานความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการพัฒนาหรือสามารถนำประยุกต์ใช้ต่อไป

จากลักษณะ และรูปแบบของการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นไม่สามารถกระทำได้ในทุกประเด็น แต่การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคม ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลมาเป็นกรอบในการพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งประเด็นในการพิจารณา รูปแบบต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

#### 2.4.5 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จิรวรรณ อินทรีย์สังวร (2552, p. 23) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดจากการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเองผ่านกิจกรรมกระบวนการตามโครงการ
2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตนเอง
3. เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นได้ถูกต้องตรงประเด็น
4. เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546, p. 25-28, อ้างถึงในอัคราพร สังยวน, 2558) ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือก ทำให้ตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาและช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. สร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. สร้างให้ประชาชนเกิดความเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยปฏิบัติ
5. ลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานใกล้ชิดกับประชาชนเกิดความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชนลดความกังวลของประชาชน
7. เป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเวทีฝึกการเป็นผู้นำ
8. ช่วยให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม



ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน ตามแนวคิดทฤษฎีของ Cohen and Uphoff (1980) ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

## 2.5 วิจัยที่เกี่ยวข้อง

บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) ได้ทำการศึกษาทำนาย-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยทำนาย-ผู้ใหญ่บ้าน : บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ หลังการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และ 2) เพื่อเสนอภาพอนาคตของแนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของทำนายผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน การศึกษาพบว่า ผลจากการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ในปัจจุบันบทบาทและการทำงานของทำนายผู้ใหญ่บ้านถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบล ซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของทำนายผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม ทำนายผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทและปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น การประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎรการติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสานการปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่น

อสงไขย ทยานศิลป์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของกลุ่มบริษัท สยามพิวรรธน์ จำกัด เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ ทศนคติ กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ปฏิบัติงานเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของพนักงานกลุ่มบริษัท สยามพิวรรธน์ จำกัด ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการรับรู้เกี่ยวกับโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับทศนคติที่มีต่อโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทศนคติกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมใน

โครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของพนักงานกลุ่มบริษัทสยามพิวรรธน์ จำกัด ผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเป็นเพศชาย และหญิงใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 21-34 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด มีตำแหน่งเป็นพนักงานสังกัดฝ่ายปฏิบัติการ และบริการ และมีระยะเวลาปฏิบัติงาน 5-10 ปี โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสาร และการรับรู้เกี่ยวกับโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ผ่านสื่อภายในองค์กร และมีทัศนคติในเชิงบวกต่อโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ในประเด็นด้านความรับผิดชอบต่อองค์กร เพื่อเป็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เนื่องจากเป็นการสนับสนุนขององค์กรในการทำเพื่อชุมชน และสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อภายในองค์กร และสื่อบุคคลภายในองค์กรมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ส่วนการรับรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เช่นกัน และในส่วนของทัศนคติที่มีต่อโครงการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของกลุ่มบริษัท สยามพิวรรธน์ จำกัด

วิภา รุ่งจรัส (2560) ได้ทำการศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และ การประกอบอาชีพ แตกต่างกัน และ 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะของประชาชนในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ประชาชนในเขตตำบลเหนือเมืองที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทน โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน รวม 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA : F-test) ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสี่ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการ

อำนวยความสะดวกธรรมชาติให้กับประชาชน ด้านการบริการ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม

2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและการประกอบอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ประชาชนมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ควรมีการร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างใกล้ชิด และควรมีการอบรมประชาชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน

ธนิศร ยืนยง (2560) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก มีประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนครนายกจำนวน 264,162 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 399 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษา พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสงบสุข อยู่ในระดับมาก การส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวมอยู่ในระดับมาก และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกสินค้า บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่นในระดับสูง

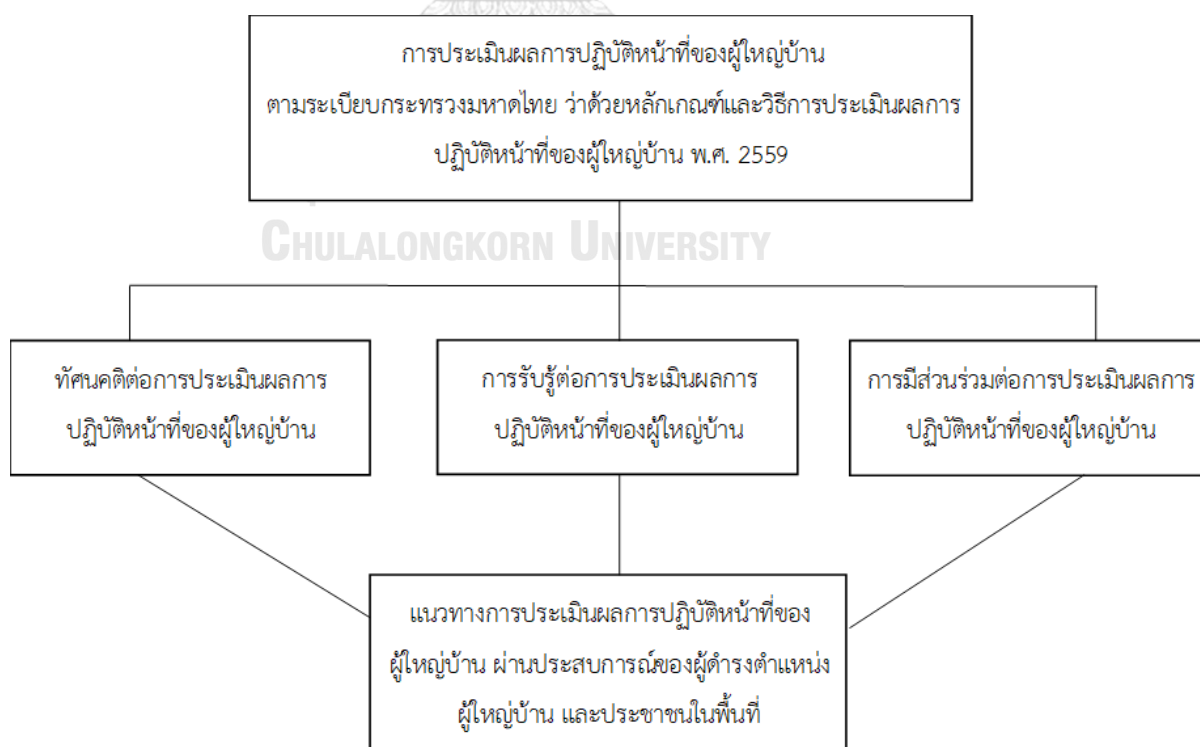
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 84.40

ศุภิสรา ธารประเสริฐ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 4) เพื่อศึกษาแนวทางการในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และแหล่งที่อยู่อาศัย พบว่า ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมทั้งในภาพรวม และรายด้าน ทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน 3. การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 49.00 ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตอำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนม 4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และที่ทำการปกครองอำเภอ ควรจะมีการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และควรจะมีจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุน การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้

เพียงพอ กำหนดผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในด้านต่างๆ รวมทั้งการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพื่อยกระดับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้มีกลุ่มองค์กรภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

## 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการทบทวนวรรณกรรมในข้างต้น ในที่นี้ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด คำสำคัญต่างๆ ในลักษณะกรอบแนวคิดการวิจัย ดังปรากฏในรูปภาพที่ 2.3 ซึ่งเมื่อเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 จึงแสดงให้เห็นว่าการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ต่อไป



รูปภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

### บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่างานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ และมีขอบเขตการศึกษาคือทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพราะฉะนั้นเพื่อนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้วางแผนการออกแบบระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

#### 3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) การวิจัยแบบผสมนั้น เป็นเทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในที่นี้คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงแจกแบบสอบถามจำนวน 397 ชุด เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ การรับรู้ และการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยได้กระจายแบบสอบถามในพื้นที่ตำบล จำนวน 15 ตำบล และจะนำข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์และแบบสอบถามมาวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามการวิจัย และเพื่อให้การดำเนินการวิจัย เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

### 3.2 แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา และข้อมูลจากเอกสารทางราชการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้ยังเลือกใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการแจกแบบสอบถาม เกี่ยวกับทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ทั้งนี้ เอกสารที่เป็นกฎหมาย ได้แก่

3.2.1 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

3.2.2 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559

### 3.3 กลุ่มประชากรเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

#### 3.3.1 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังต่อไปนี้

1) นายอำเภอพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ใหญ่บ้าน และเป็นประธานคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาผลการประเมิน ทั้งนี้ ยังเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความเข้าใจกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

2) ปลัดอาวุโสอำเภอพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง ซึ่งเป็นบุคคลผู้ที่ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอพระนครศรีอยุธยา ให้รับผิดชอบดูแลการดำเนินงานของกลุ่มงานบริหารงานปกครองโดยตรง โดยมีงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นส่วนหนึ่ง

ของงานปกครอง จึงเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความเข้าใจกระบวนการการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี

3) ปลัดอำเภอพระนครศรีอยุธยา ผู้รับผิดชอบงานปกครอง เนื่องจากเป็น ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงาน การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยตรง และยังเป็นกรรมการและเลขานุการของ คณะกรรมการประเมินผล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 จึงเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้และความเข้าใจในการ ดำเนินงาน ซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินงาน การประเมินผลการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอพระนครศรีอยุธยาออกมาได้เป็นอย่างดี

4) กำนัน จำนวน 3 ราย เนื่องจากเป็นผู้ที่จะต้องเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านที่ตนดำรงตำแหน่ง หรืออาจได้รับการแต่งตั้งเป็น กรรมการ ในคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่ตนดำรงตำแหน่งกำนันอยู่ จึง เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีประสบการณ์และความรู้ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันจะส่งผลให้สามารถเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่าน ประสบการณ์จากการดำรงตำแหน่งกำนันในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

5) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 ราย เนื่องจากเป็นผู้ที่จะต้องเข้ารับการประเมินผลการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านที่ตนดำรงตำแหน่ง ตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 จึงเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีประสบการณ์และความรู้ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน อันจะส่งผลให้สามารถเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์จากการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

6) ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอ พระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ราย เนื่องจากเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองตำบลหรือหมู่บ้านที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ และอาจเคยมีประสบการณ์ในการเข้า ร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ในการ



ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันจะส่งผลให้สามารถสะท้อนปัญหาอุปสรรค หรือเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ในฐานะประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

### 3.3.2 การเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำรงตำแหน่ง ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 ตำบล เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น จะถูกดำเนินการในพื้นที่ที่มีการแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีประชากรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวนทั้งสิ้น 56,486 คน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนอำเภอพระนครศรีอยุธยา ณ วันที่ 27 กันยายน 2564)

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการดำเนินการสุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับและกำหนดค่าความเชื่อมั่น 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 397 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Taro Yamane ดังนี้

จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ

n แทน จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด 56,486 คน

e แทน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น (กำหนด e = .05)

แทนค่าสูตร

$$\begin{aligned} n &= \frac{56,486}{1 + 56,486(0.05)^2} \\ &= 397.18 \\ &\approx 397 \end{aligned}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างมากน้อยตามสัดส่วนของจำนวนประชาชนในแต่ละตำบล จำนวน 15 ตำบล ซึ่งสามารถหาค่าจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ตามสัดส่วนของแต่ละประเภท รายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏดังตารางที่ 3.1

$$= \frac{\text{ค่าที่ได้จากการคำนวณของกลุ่มตัวอย่าง} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละตำบล}}{\text{จำนวนประชากรรวมทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อตำบล	ประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. ตำบลปากกราน	4,802	34
2. ตำบลคลองตะเคียน	3,913	28
3. ตำบลบ้านป้อม	5,720	40
4. ตำบลสำเภาล่ม	5,304	37
5. ตำบลบ้านใหม่	3,762	26
6. ตำบลเกาะเรียน	2,540	18
7. ตำบลบ้านเกาะ	3,798	27
8. ตำบลสวนพริก	3,301	23
9. ตำบลลุมพลี	4,323	30
10. ตำบลคลองสระบัว	3,329	23
11. ตำบลหันตรา	4,198	30
12. ตำบลวัดตูม	4,209	30
13. ตำบลภูเขาทอง	2,388	17
14. ตำบลบ้านรุน	1,201	8
15. ตำบลคลองสวนพลู	3,698	26
<b>รวม</b>	<b>56,486</b>	<b>397</b>

ที่มา สำนักทะเบียนอำเภอพระนครศรีอยุธยา ข้อมูล ณ วันที่ 27 กันยายน 2564

### 3.4 วิธีการเลือกและการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลที่มีตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ ความเชี่ยวชาญ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้ที่ได้รับผลหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอพระนครศรีอยุธยาโดยตรง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เคยเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนผู้ที่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาอุปสรรค หรือเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์การดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ตามที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้ในหัวข้อก่อนหน้านี้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อที่ทำการปกครองอำเภอพระนครศรีอยุธยา และกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวแล้ว

### 3.5 เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

#### 3.5.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ โดยจำแนกตามประเภทผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายอำเภอพระนครศรีอยุธยา, ปลัดอาวุโสอำเภอพระนครศรีอยุธยา และปลัดอำเภอพระนครศรีอยุธยา ผู้รับผิดชอบงานปกครอง ดังนี้

- 1) สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างไรบ้าง
- 2) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีวาระการดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี
- 3) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทุก 4 ปี ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 มีความสำคัญอย่างไร
- 4) ท่านคิดว่า วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

- 5) ท่านคิดว่า แบบประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่กำหนดองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ หลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และด้านความพึงพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับ การปฏิบัติหน้าที่ตามความเป็นจริงของผู้ใหญ่บ้าน มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร
- 6) ท่านคิดว่า ประชาชนมีทัศนคติและการรับรู้ต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อย่างไร
- 7) ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน ท่านคิดว่ามีความทั่วถึงและครอบคลุมในการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ อย่างไร
- 8) ท่านคิดว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มากน้อยเพียงใด และการเข้าร่วมของประชาชนนั้นมีลักษณะเป็นเช่นใด
- 9) ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สามารถทำให้ผู้ใหญ่บ้านมีผลการปฏิบัติหน้าที่ รับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่ และเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนมากขึ้น หรือไม่ อย่างไร
- 10) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคืออะไร และท่านมีข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อย่างไร

แนวคำถามสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 ราย ดังนี้

- 1) สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างไรบ้าง
- 2) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีวาระการดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี
- 3) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทุก 4 ปี ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 มีความสำคัญต่อท่านอย่างไร
- 4) ท่านคิดว่า วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

- 5) ท่านคิดว่า แบบประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่กำหนดองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ หลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และด้านความพึงพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับการปฏิบัติหน้าที่ตามความเป็นจริงของท่านในฐานะผู้ใหญ่บ้าน มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร
- 6) ท่านคิดว่า ประชาชนมีทัศนคติและการรับรู้ต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อย่างไร
- 7) ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน ท่านคิดว่ามีความทั่วถึงและครอบคลุมในการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรต่อการปฏิบัติหน้าที่ของท่านในฐานะผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ อย่างไร
- 8) ท่านคิดว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มากน้อยเพียงใด และการเข้าร่วมของประชาชนนั้นมีลักษณะเป็นเช่นใด
- 9) ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สามารถทำให้ท่านในฐานะผู้ใหญ่บ้าน มีผลการปฏิบัติหน้าที่ รับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่ และเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนมากขึ้น หรือไม่ อย่างไร
- 10) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคืออะไร และท่านมีข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าว และแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์การดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของท่าน อย่างไร

แนวคำถามสำหรับ ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ราย ดังนี้

- 1) สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นหรือต่อท่านอย่างไรบ้าง
- 2) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีวาระการดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี
- 3) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทุก 4 ปี ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 มีความสำคัญต่อท่านอย่างไร

- 4) ท่านคิดว่า วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- 5) ท่านคิดว่า แบบประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่กำหนดต้องประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ หลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และด้านความพึงพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติหน้าที่ตามความเป็นจริงของผู้ใหญ่บ้าน มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร
- 6) ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน ท่านคิดว่ามีความทั่วถึงและครอบคลุมในการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ อย่างไร
- 7) ท่านคิดว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มากน้อยเพียงใด และการเข้าร่วมของประชาชนนั้นมีลักษณะเป็นเช่นใด
- 8) ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สามารถทำให้ผู้ใหญ่บ้านมีผลการปฏิบัติหน้าที่ รับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่ และเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนมากขึ้น หรือไม่ อย่างไร
- 9) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคืออะไร และท่านมีข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าว อย่างไร
- 10) ให้ท่านเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของท่าน ในฐานะประชาชนในพื้นที่

### 3.5.2 การแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ตลอดจนผลงานเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประมวลสร้างแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน เพื่อบรรยายลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับเพศ อายุ และภูมิลำเนาที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) 3 ตัวเลือก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ข้อคำถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) การให้คะแนนในระดับทัศนคติต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 4 หมายถึง เห็นด้วย
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form)

### 3.6 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาจัดกลุ่มโดยจำแนกตามประเด็นเนื้อหา จากนั้นจึงนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา และการตีความค่าให้การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2) ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ซึ่งประกอบด้วยทั้งการวิเคราะห์ระดับตัวแปรเดี่ยว และการวิเคราะห์ระดับตัวแปรคู่ในรูปแบบตารางไขว้ ตลอดจนการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรต่าง ๆ

สำหรับในกรณีที่เป็นกรวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในด้านต่างๆ ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดเกณฑ์ช่วงคะแนนสำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยมาก
- 2.50 – 3.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยน้อยที่สุด

### 3.7 จริยธรรมการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยเป็นสำคัญ โดยผู้วิจัยได้ทำการยื่นความประสงค์ให้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกจดหมายเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารที่ทำการปกครองอำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักเกณฑ์และแนวทางจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ในการเก็บข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะทำการแนะนำตัวของผู้วิจัยให้แก่ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความยินยอมอย่างไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่บังคับผู้ที่ไม่เต็มใจจะให้ข้อมูล เพื่อคำนึงถึงหลักการทำวิจัยในคน เกี่ยวกับการยินยอมให้ข้อมูล หลักความเคารพในบุคคล และหลักความยุติธรรม (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2562)



## บทที่ 4

### ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสำรวจ (Survey) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่ง ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 ตำบล ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการดำเนินการสุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับและกำหนดค่าความเชื่อมั่น 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 397 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) โดยเก็บแบบสอบถาม จากนั้นนำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน
- 4.2 ส่วนที่ 2 การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
- 4.3 ส่วนที่ 3 ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
- 4.4 ส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

#### 4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

##### 4.1.1 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	177	44.6
หญิง	220	55.4
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ เป็นเพศหญิงจำนวน 220 ราย มากกว่าเพศชายซึ่งมีจำนวน 177 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือก ผู้ใหญ่บ้านผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย คิดเป็นสัดส่วนเพศหญิงร้อยละ 55.4 และเพศชาย ร้อยละ 44.6 ตามลำดับ

#### 4.1.2 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามช่วงอายุ

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่	ร้อยละ
18-30 ปี	94	23.7
31-40 ปี	86	21.7
41-50 ปี	91	22.9
51 ปีขึ้นไป	126	31.7
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามช่วง อายุ เป็นผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 126 ราย รองลงมาเป็นผู้มีสิทธิเลือก ผู้ใหญ่บ้านที่อายุ 18-30 ปี จำนวน 94 ราย ผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่อายุ 41-50 ปี จำนวน 91 ราย และน้อยที่สุดเป็นผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 86 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือก ผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย คิดเป็นสัดส่วนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวนร้อยละ 31.7 ผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่อายุ 18-30 ปี จำนวนร้อยละ 23.7 ผู้มีสิทธิเลือก ผู้ใหญ่บ้านที่อายุ 41-50 ปี จำนวนร้อยละ 22.9 และผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน ร้อยละ 21.7 ตามลำดับ

#### 4.2 ส่วนที่ 2 การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

##### 4.2.1 การรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม มีการรับรู้ถึงการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในช่วงที่ผ่านมา

ในช่วงที่ผ่านมา ท่านทราบหรือไม่ว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง	ความถี่	ร้อยละ
ทราบ	333	83.9
ไม่ทราบ	51	12.8
ไม่แน่ใจ	13	3.3
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในช่วงที่ผ่านมา เป็นผู้ที่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 333 ราย เป็นผู้ที่ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 51 ราย และเป็นผู้ที่ไม่แน่ใจว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 13 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย คิดเป็นสัดส่วนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 83.9 ผู้ที่ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 12.8 และผู้ที่ไม่แน่ใจว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

#### 4.2.2 การเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม เคยหรือไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน

ท่านเคย เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของท่านหรือไม่	ความถี่	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	283	71.3
ไม่เคยเข้าร่วม	89	22.4
อยากเข้าร่วมแต่ยังไม่มีโอกาส	25	6.3
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม พฤติกรรมเคยหรือไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน จำนวน 283 ราย เป็นผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน จำนวน 89 ราย และเป็นผู้ที่อยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตนแต่ยัง ไม่มีโอกาส จำนวน 25 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย คิดเป็นสัดส่วนผู้ที่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน จำนวนร้อยละ 71.3 ผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน จำนวนร้อยละ 22.4 และผู้ที่ยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านใน หมู่บ้านของตนแต่ยังไม่มีโอกาส จำนวนร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

#### 4.2.3 การพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ที่เคยพบเห็นกระบวนการ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ท่านเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านบ้างหรือไม่	ความถี่	ร้อยละ
เคยพบเห็น	321	80.9
ไม่เคยพบเห็น	58	14.6
ไม่แน่ใจ	18	4.5
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการ พบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่เคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 321 ราย เป็นผู้ที่ไม่เคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 58 ราย และเป็นผู้ที่ไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 18 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย คิดเป็นสัดส่วนผู้ที่เคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 80.9 ผู้ที่

ไม่เคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 14.6 และผู้ที่ไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

#### 4.2.4 การรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ที่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล

ท่านทราบหรือไม่ ว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย	ความถี่	ร้อยละ
ทราบ	314	79.1
ไม่ทราบ	55	13.9
ไม่แน่ใจ	28	7.1
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้ว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล เป็นผู้ที่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จำนวน 314 ราย เป็นผู้ที่ไม่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จำนวน 55 ราย และเป็นผู้ที่ไม่แน่ใจว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จำนวน 28 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย คิดเป็นสัดส่วนผู้ที่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จำนวนร้อยละ 79.1 ผู้ที่ผู้ที่ไม่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จำนวนร้อยละ 13.9 และผู้ที่ไม่แน่ใจว่า

การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จำนวนร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

#### 4.2.5 การรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ที่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ท่านทราบหรือไม่ ว่าท่านมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ความถี่	ร้อยละ
ทราบ	325	81.9
ไม่ทราบ	57	14.4
ไม่แน่ใจ	15	3.8
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.7 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 325 ราย เป็นผู้ที่ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 57 ราย และเป็นผู้ที่ไม่แน่ใจว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย คิดเป็นสัดส่วนผู้ที่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 81.9 ผู้ที่ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 14.4 และผู้ที่ไม่แน่ใจว่าทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวนร้อยละ 3.8 ตามลำดับ

#### 4.2.6 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

การรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

Crosstabulation			
ทราบหรือไม่ว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทุกสี่ปี ในช่วงที่ผ่านมา	เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ทราบ	143	190	333
ไม่ทราบ	26	25	51
ไม่แน่ใจ	8	5	13
รวม	177	220	397

จากตารางที่ 4.8 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในช่วงที่ผ่านมา และเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศชายมีการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในกลุ่มทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 143 ราย ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 26 ราย และไม่แน่ใจว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 ราย เพศหญิงมีการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในกลุ่มทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 190 ราย ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 25 ราย และไม่แน่ใจว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.2.7 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

การรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

Crosstabulation					
ทราบหรือไม่ว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทุกสี่ปีในช่วงที่ผ่านมา	ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม				รวม
	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป	
ทราบ	77	64	80	112	333
ไม่ทราบ	13	18	10	10	51
ไม่แน่ใจ	4	4	1	4	13
รวม	94	86	91	126	397

จากตารางที่ 4.9 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในช่วงที่ผ่านมา และช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไปมีการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในกลุ่มทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 112 ราย ไม่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 ราย และไม่แน่ใจว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 ราย ช่วงอายุ 41 – 50 ปีมีการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในกลุ่มทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 80 ราย ไม่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 ราย และไม่แน่ใจว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 ราย ช่วงอายุ 31 – 40 ปีมีการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในกลุ่มทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 64 ราย ไม่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 18 ราย และไม่แน่ใจว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 ราย ช่วงอายุ 18 – 30 ปีมีการรับรู้ถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในกลุ่มทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 77 ราย ไม่ทราบว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 13 ราย และไม่แน่ใจว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย



#### 4.2.8 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่  
1) เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการ  
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) อยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่  
ยังไม่มีโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 4.10 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ  
หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

Crosstabulation			
เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านหรือไม่	เพศของผู้ตอบ แบบสอบถาม		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
เคย	122	161	283
ไม่เคย	41	48	89
อยากเข้าร่วมแต่ยังไม่มีโอกาส	14	11	25
รวม	177	220	397

จากตารางที่ 4.10 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่  
ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการ  
เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศชายมี  
การเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยเข้าร่วมการประเมินผลการ  
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 122 ราย ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ  
ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 41 ราย และอยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่ยังไม่มี  
โอกาส จำนวน 14 ราย เพศหญิงมีการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ใน  
กลุ่มเคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 161 ราย ไม่เคยเข้าร่วมการ  
ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 48 ราย และอยากเข้าร่วมการประเมินผลการ  
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่ยังไม่มีโอกาส จำนวน 11 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่  
ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.2.9 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่  
1) เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการ  
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) อยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่  
ยังไม่มีโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 4.11 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ  
หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

Crosstabulation					
เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านหรือไม่	ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม				รวม
	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป	
เคย	63	54	66	100	283
ไม่เคย	27	24	19	19	89
อยากเข้าร่วมแต่ยังไม่มีโอกาส	4	8	6	7	25
รวม	94	86	91	126	397

จากตารางที่ 4.11 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่  
ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการ  
เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงอายุ  
51 ปีขึ้นไปมีการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยเข้าร่วมการ  
ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 100 ราย ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการ  
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 19 ราย และอยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ  
ผู้ใหญ่บ้านแต่ยังไม่มีโอกาส จำนวน 7 ราย ช่วงอายุ 41 – 50 ปีมีการเข้าร่วมการประเมินผลการ  
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน  
จำนวน 66 ราย ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 19 ราย และ  
อยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่ยังไม่มีโอกาส จำนวน 6 ราย ช่วงอายุ  
31 – 40 ปีมีการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยเข้าร่วมการ  
ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 55 ราย ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติ

หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 24 ราย และอยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่ยังไม่มีโอกาส จำนวน 8 ราย ช่วงอายุ 18 – 30 ปีมีการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 63 ราย ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 27 ราย และอยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแต่ยังไม่มีโอกาส จำนวน 4 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.2.10 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

การพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.12 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านหรือไม่	เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
เคยพบเห็น	140	181	321
ไม่เคยพบเห็น	28	30	58
ไม่แน่ใจ	9	9	18
รวม	177	220	397

จากตารางที่ 4.12 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศชายมีการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 140 ราย ไม่เคยพบเห็น

กระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 28 ราย และไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 9 ราย เพศหญิงมีการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 181 ราย ไม่เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 30 ราย และไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 9 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.2.11 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

การพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.13 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านหรือไม่	ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม				รวม
	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป	
เคยพบเห็น	71	65	77	108	321
ไม่เคยพบเห็น	15	19	13	11	58
ไม่แน่ใจ	8	2	1	7	18
รวม	94	86	91	126	397

จากตารางที่ 4.13 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไปมีการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน

108 ราย ไม่เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 11 ราย และไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 7 ราย ช่วงอายุ 41 – 50 ปีมีการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 77 ราย ไม่เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 13 ราย และไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 ราย ช่วงอายุ 31 – 40 ปีมีการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 65 ราย ไม่เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 19 ราย และไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 ราย ช่วงอายุ 18 – 30 ปีมีการพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 71 ราย ไม่เคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 ราย และไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.2.12 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

การรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน 2) ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.14 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

Crosstabulation			
ทราบหรือไม่ว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรใน หมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน	เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ทราบ	135	179	314
ไม่ทราบ	28	27	55
ไม่แน่ใจ	14	14	28
รวม	177	220	397

จากตารางที่ 4.14 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน และเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศชายมีการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 135 ราย ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 28 ราย และไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 14 ราย เพศหญิงมีการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 179 ราย ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 27 ราย และไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 14 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.2.13 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

การรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน 2) ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.15 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

Crosstabulation					
ทราบหรือไม่ว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน	ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม				รวม
	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป	
ทราบ	72	69	75	98	314
ไม่ทราบ	16	12	12	15	55
ไม่แน่ใจ	6	5	4	13	28
รวม	94	86	91	126	397

จากตารางที่ 4.15 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน และช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไปมีการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 98 ราย ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 15 ราย และไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 13 ราย ช่วงอายุ 41 – 50 ปีมีการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 75 ราย ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 12 ราย และไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 4 ราย ช่วงอายุ 31 – 40 ปีมีการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 69 ราย ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 12 ราย และไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 5 ราย ช่วงอายุ 18 – 30 ปีมีการรับรู้จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 72 ราย ไม่ทราบจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 16 ราย และไม่แน่ใจจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน จำนวน 6 ราย มี จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.2.14 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการ

##### ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

การรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.16 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

ทราบหรือไม่ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ทราบ	143	182	325
ไม่ทราบ	27	30	57
ไม่แน่ใจ	7	8	15
รวม	177	220	397

จากตารางที่ 4.16 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศชายมีการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในกลุ่มทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 143 ราย ไม่ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 27 ราย และไม่แน่ใจว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 7 ราย เพศหญิงมีการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในกลุ่มทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 182 ราย ไม่ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 30 ราย และไม่แน่ใจว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย



#### 4.2.15 การแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

การรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ไม่ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) ไม่แน่ใจว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.17 แสดงการแจกแจงความถี่แบบสองทางระหว่างการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ทราบหรือไม่ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม				รวม
	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป	
ทราบ	73	69	78	105	325
ไม่ทราบ	15	15	12	15	57
ไม่แน่ใจ	6	2	1	6	15
รวม	94	86	91	126	397

จากตารางที่ 4.17 พบว่าจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไปมีการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 105 ราย ไม่ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 ราย และไม่แน่ใจว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 ราย ช่วงอายุ 41 – 50 ปีมีการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 78 ราย ไม่ทราบว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 ราย และไม่แน่ใจว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 ราย

ช่วงอายุ 31 – 40 ปีมีการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 69 ราย ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 ราย และไม่แน่ใจว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 ราย ช่วงอายุ 18 – 30 ปีมีการรับรู้ว่าคุณมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในกลุ่มทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 73 ราย ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 ราย และไม่แน่ใจว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 397 ราย

#### 4.3 ส่วนที่ 3 ทศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 คำถามวัดระดับทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 ข้อ โดยผลการวิเคราะห์ตัวแปรตามเดี่ยวประกอบด้วย ตัวแปรตามซึ่งเป็นทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้จากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เพื่อหาระดับความคิดเห็นที่ปรากฏ โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายความว่า ข้อความดังกล่าวมีแนวโน้มเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.18 สรุปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่ปรากฏ ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

รายการ	ระดับความคิดเห็นที่ปรากฏ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ท่านคิดว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อท่าน	4.60	.588	มากที่สุด
2. ท่านคิดว่า หมู่บ้านของท่านมีความจำเป็นต้องมีผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ปกครองดูแลหมู่บ้านต่อไป	4.65	.577	มากที่สุด
3. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีความเหมาะสม	4.51	.691	มากที่สุด
4. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น	4.49	.747	มาก
5. ท่านคิดว่า การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน มีความเหมาะสมต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	4.35	.840	มาก
6. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมา มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน รับทราบโดยทั่วกัน	4.34	.846	มาก
7. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีความสำคัญต่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	4.59	.595	มากที่สุด
8. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	4.55	.632	มากที่สุด
9. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้	4.54	.660	มากที่สุด
10. ท่านคิดว่า องค์กรประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และด้านความพึงพอใจ มีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	4.57	.618	มากที่สุด
<b>รวม</b>	4.51	.679	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.18 สรุปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่ปรากฏทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า โดยรวมทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.51$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายคำถามพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.60$ ) หมู่บ้านของตนมีความจำเป็นต้องมีผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ปกครองดูแลหมู่บ้านต่อไปอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.65$ ) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.51$ ) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.49$ ) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน มีความเหมาะสมต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.35$ ) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมา มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน รับทราบโดยทั่วกันอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.34$ ) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.59$ ) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.55$ ) การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.54$ ) และองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และด้านความพึงพอใจ มีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.57$ ) ตามลำดับ

#### 4.4 ส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดดังนี้

##### 4.4.1 สรุปจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ที่ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

(n = 397)

คำถาม	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ	จำนวนผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
1. ท่านอยากให้มีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ อย่างไร	231	58.19	166	41.81
2. ท่านมีปัญหา หรืออุปสรรคในการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ อย่างไร	222	55.92	175	44.08
3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ	44	11.08	353	88.92

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น 397 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประเด็นให้มีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 58.19 ส่วนที่เหลือจำนวน 166 คน เป็นผู้ไม่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด คิดเป็นร้อยละ 41.81 ประเด็นมีปัญหาหรืออุปสรรคในการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ มีผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.92 ส่วนที่เหลือจำนวน 175 เป็นผู้ไม่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด คิดเป็นร้อยละ 44.08 และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 44 คน คิดเป็น

ร้อยละ 11.08 ส่วนที่เหลือจำนวน 353 คน เป็นผู้ไม่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด คิดเป็นร้อยละ 88.92

#### 4.4.2 สรุปประเด็นที่ได้จากการรวบรวมคำตอบจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

4.4.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าวหมู่บ้าน ระบบเสียงตามสายที่ดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เอกสารแผ่นพับ แผ่นภาพหรืออินโฟกราฟิก (Infographic) สื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ที่ทันสมัย เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกันมากขึ้น

4.4.2.2 การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมา หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่มีความครอบคลุมและทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนไม่ทราบว่าหมู่บ้านของตนจะมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการประเมินดังกล่าว เช่น แบบฟอร์มการประเมินผลเข้าใจยาก และประชาชนบางส่วนประสบปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้ เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านดำเนินการจัดในวันและเวลาทำการ ทำให้ประชาชนที่อยู่ในการทำงานหรือวัยเรียน ไม่สามารถเข้าร่วมการประเมินผลดังกล่าวได้

4.4.2.3 ปรับปรุงจำนวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในหมู่บ้าน จากเดิมที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่า 20 คน เป็นการใช้สัดส่วนของประชากรในหมู่บ้านเป็นฐานในการ

กำหนดจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านแทน เพื่อให้มีความทั่วถึงและครอบคลุมต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ อีกทั้ง การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไม่ควรดำเนินการอย่างรวบรัดเกินไปอยากให้การประเมินมีความชัดเจนมากขึ้น คณะกรรมการที่ดำเนินการประเมินควรชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนที่มาเข้าร่วมการประเมินให้ชัดเจนสำหรับแบบฟอร์มการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ไม่ควรให้มีการลงชื่อผู้ประเมิน เพื่อความเป็นธรรมและความสบายใจของผู้แสดงความคิดเห็น สุดท้าย ให้มีการยกย่องผู้ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใหญ่บ้านรายอื่น ๆ ด้วย



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
CHULALONGKORN UNIVERSITY

## บทที่ 5

### ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 3 ราย กลุ่มผู้ที่ต้องเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 6 ราย และกลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 ราย จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากคำให้การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดประเด็นตามเนื้อหา ดังนี้

- 5.1 ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น และความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน
- 5.2 ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
- 5.3 การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
- 5.4 แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่



### 5.1 ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น และความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภารกิจของผู้นำที่ของผู้นำ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 3 ราย กลุ่มผู้ที่ต้องเข้ารับการศึกษาประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งผู้นำ จำนวน 6 ราย และกลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งผู้นำ จำนวน 3 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 ราย ผู้วิจัยได้ทำการสรุปประเด็นความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น และความความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สรุปประเด็นความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น และความความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

ผู้ถูกสัมภาษณ์	ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น	ความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน
นายอำเภอพระนครศรีอยุธยา	มีความสำคัญ เพราะมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ เป็นกำลังหลักในระดับพื้นที่ของฝ่ายปกครอง ช่วยดำเนินงานต่าง ๆ ของภาครัฐ	เห็นด้วยกับวาระที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะหากกปรับวาระเป็นคราวละ 5 ปี ส่วนตัวคิดว่าจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ อาจจะถูกดูแลทุกข้อของพี่น้องประชาชนไม่ได้มาถึง
ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง	มีความสำคัญ งานต่าง ๆ ของรัฐต้องใช้กลไกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดำเนินงานในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล	ก็ต่อที่ยาววาระ 60 ปี ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ตามข้อกฎหมาย

ผู้ถูกสัมภาษณ์	ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น	ความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน
ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานปกครอง	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เปรียบเสมือนตัวเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชน ในการดำเนินนโยบายต่างในพื้นที่ จึงมีความสำคัญมาก	เป็นเรื่องของความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเหมาะสมแล้ว
กำนันลำดับที่ 1	มีความสำคัญมาก ถ้าขาดกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไป การปกครองก็จะไม่สมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดชาวบ้านมากที่สุด	ผมถือว่าวาระ 60 ปี เป็นเรื่องที่ดี เพราะนาน ๆ เลือก ผู้ใหญ่บ้านที่ ความแตกแยกของประชาชนมันก็มีน้อย การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมันก็จะคล่องตัวมากขึ้น
กำนันลำดับที่ 2	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดชาวบ้านที่สุด และเป็นตัวแทนของชาวบ้านที่มาจากการเลือก มีหน้าที่ช่วยยช่วยเหลือประชาชน บำบัดทุกข์ บำรุงสุข	การดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีวาระ 60 ปี มีข้อดีกับข้อเสียแตกต่างกัน
กำนันลำดับที่ 3	เป็นสถาบันที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นที่พึ่งให้กับชาวบ้านได้ทุกเมื่อ ชาวบ้านมีปัญหาอะไรก็มาหากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ช่วยแก้ปัญหาตลอด	สำหรับวาระ 60 ปี เรื่องที่ดี เหมาะสมแล้วระยะเวลาแบบนี้เหมาะสมกับการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง กลับกันถ้าต้องมาคอยเลือกผู้ใหญ่บ้านกันบ่อย มันจะเกิดความแตกแยกในหมู่บ้าน
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่รับรู้ปัญหาความต้องการของประชาชนมากที่สุด	ส่วนตัวไม่เห็นด้วยเลย ถ้าเป็นคนที่ทำงานก็เห็นด้วยกับการที่จะให้เขาอยู่จนอายุ 60 ปี

ผู้ถูกสัมภาษณ์	ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น	ความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 2	ถือว่ามีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เป็นผู้นำชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุด และจะทราบปัญหาของชาวบ้านดีที่สุดด้วย	เห็นด้วย ที่มีวาระการดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี เพราะจะการทำงานจะได้มีความต่อเนื่อง
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3	มีความสำคัญมาก อย่างบางเรื่องมันอาจจะดูไม่ใช่หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเลย แต่ชาวบ้านเขาก็จะแจ้งเรา จะขอความช่วยเหลือจากเราก่อนอย่างอันดับแรก	รู้สึกเฉย ๆ กับเรื่องวาระการดำรงตำแหน่ง จะก็ปีก็ไม่มีปัญหา คือต่อให้เป็นวาระคราวละห้าปี เราว่าชาวบ้านก็เลือกเราอยู่ดี เพราะเราทำงานเพื่อชาวบ้านจริง ๆ
ประชาชนลำดับที่ 1	เป็นสถาบันหลักทางการปกครองที่สำคัญมาก สมัยก่อนที่ว่าบ่าบับทุกซึ่ บำรุงสุข มีความใกล้ชิดประชาชนที่สุด ถ้ากำนันผู้ใหญ่บ้านไม่มี ข้อเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หรือหน่วยงานภาครัฐจะขาดไป	วาระ 60 ปี มันเป็นเวลาที่ยาวนาน แต่มันก็ยังมีมีการประเมินผลการทำงาน ปฏิบัติงาน ที่เป็นเครื่องมือนำมาตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ประชาชนลำดับที่ 2	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญอย่างมากต่อการปกครองหมู่บ้าน ตำบล สามารถดูแลแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้เสมอ	ไม่เห็นด้วยกับวาระ 60 ปี เป็นเวลาที่ยาวนานมากไป ควรเปลี่ยนเป็นวาระคราวละ 5 ปี มากกว่า วัตถุประสงค์ผลการทำงานตั้งใจทำงาน ชาวบ้านก็เลือกให้เป็นอีก
ประชาชนลำดับที่ 3	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งที่มีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และสามารถแก้ปัญหาของประชาชนได้รวดเร็ว	ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความยาวนานนะ อันนี้เห็นด้วยและยอมรับ แต่มันก็มีการ

ผู้ถูกสัมภาษณ์	<p>ความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องถิ่น</p>	<p>ความคิดเห็นต่อประเพณีวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน</p>
	<p>ที่สุด เพราะต้องอยู่ติดพื้นที่ตลอด อีกทั้งยังเป็นกลไกเชื่อมระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่อีก</p>	<p>ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปี</p>



จากตารางที่ 5.1 สามารถอธิบายประเด็นความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องที่ และความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ได้ดังนี้

### 5.1.1 ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาระเบียบกฎหมายและเอกสารบทความที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นับได้ว่าเป็นสถาบันที่มีความผูกพันกับสังคมไทยเป็นเวลามาช้านาน โดยได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ในเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่มาและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่เสมอ ในเรื่องที่มาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 บัญญัติให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการ “เลือก” ของประชาชนในหมู่บ้าน ในขณะที่กำนันมาจากการ “คัดเลือกตนเอง” ของผู้ใหญ่บ้าน การมีที่มาลักษณะเช่นนี้ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเข้าใจว่าตนเองเป็น “ผู้แทน” ของประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน ทั้งนี้ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการแก้ไขปรับปรุงแล้ว 12 ครั้งด้วยกัน ซึ่งล่าสุดคือพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวก็คือ การก้าวเข้าสู่ตำแหน่งและวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ ในระยะเริ่มต้นเมื่อปี 2457 นั้น กฎหมายระบุว่าให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในหมู่บ้าน ส่วนกำนันให้เลือกโดยผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นๆ ซึ่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านจะดำรงตำแหน่งไปจนสิ้นอายุ ต่อมาในปี 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 365 พ.ศ. 2515 ได้เปลี่ยนให้กำนันมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในตำบล และกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้วาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเหลือเพียง 5 ปี แต่เมื่อปี 2551 ในรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กำหนดเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการเข้าสู่ตำแหน่งและวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านอีกครั้งหนึ่ง คือ ผู้ใหญ่บ้านให้เลือกโดยราษฎรในหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และรับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี ส่วนกำนันให้เลือกโดยผู้ใหญ่บ้านในตำบล ดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี และต้องได้รับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี ด้วยเช่นกัน

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านให้ดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน เป็นส่วน

หนึ่งของราชการส่วนภูมิภาค มีบทบาทในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก การสร้างความสมานฉันท์สามัคคี ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การประสานอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อขอรับบริการจากส่วนราชการต่างๆ การรับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ความจำเป็นของราษฎรแจ้งต่อทางราชการเพื่อให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนการปฏิบัติงานของส่วนราชการในพื้นที่ การดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย การอบรมชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ การขอความร่วมมือราษฎรช่วยเหลือกิจการสาธารณประโยชน์ การป้องกันภัยอันตรายสาธารณะ บรรเทาทุกข์ การประชุมราษฎรและกรรมการหมู่บ้านในฐานะประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงปฏิบัติการกิจกรรมนโยบายรัฐบาลหรืองานอื่นตามที่กฎหมายกำหนด นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่แล้ว ยังมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับความอาญา ในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นผู้ไกล่เกลี่ยประณตประณอมข้อพิพาทขัดแย้งของราษฎรในท้องที่ รวมทั้งยังเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายหรือระเบียบเฉพาะอื่นๆ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ไว้อีกหลายฉบับ

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มผู้ที่ต้องเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ และกลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มข้างต้น ได้กล่าวถึงความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน มีหน้าที่ในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของประชาชน เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชนในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ในการรับนโยบายต่างๆ จากรัฐบาล กระทรวง กรม ฯลฯ มาชี้แจงและนำมาปฏิบัติต่อประชาชนในพื้นที่ ด้วยความที่เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ทำให้ประชาชนรู้สึกเกิดความเคยชินกับรูปแบบการปกครองท้องที่ในระดับหมู่บ้าน ตำบลว่าจะต้องมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแลอยู่ และด้วยความที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่ได้มาจากการเลือกของประชาชนในหมู่บ้านนั้นๆ ก็ย่อมมีความเป็นที่นับถือ หรือเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนในหมู่บ้านต่อตัวผู้ใหญ่บ้าน อีกทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ส่งผลทำให้ประชาชนสามารถพบเจอตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้บ่อยครั้ง หลายช่วงเวลา เกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทใจ จึงทำให้เมื่อเวลาที่ประชาชนในหมู่บ้านประสบปัญหาต่างๆ มีความเดือดเนื้อร้อนใจ ก็จะนึกถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นลำดับแรก เพื่อร้องขอหรือไหว้วานให้มาช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แม้ในบางครั้งปัญหาต่างๆ ที่ประชาชนประสบจะไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้รับทราบถึงปัญหา ความเดือดร้อนของตน เพื่อหวังจะให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นกลไกในการประสานขอความร่วมมือจากภาครัฐ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง เข้ามาแก้ไขปัญหาให้ในที่สุด และที่สำคัญคือ ประชาชนมองว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เป็นตำแหน่งที่สามารถขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน หรือแม้กระทั่งขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้าน มาช่วยกันดำเนินกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านได้ อีกด้วย ซึ่งที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่สิ่งที่ไม่ได้เลยคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะกฎหมายกำหนดไว้ว่าให้มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าราษฎร และกำนันเป็นนายตำบล ซึ่งทั้งสองตำแหน่งถือเป็นผู้ช่วยเหลือของนายอำเภอ การทำหน้าที่ของนายอำเภอล้วนแล้วแต่ต้องได้รับความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งสิ้น เพราะเป็นกำลังหลักของฝ่ายปกครองที่มีอยู่ในทุกหมู่บ้าน ตำบล ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นนายอำเภอพระนครศรีอยุธยา, สัมภาษณ์เมื่อ 4 ตุลาคม 2564

“ มีความสำคัญมาก ถ้าขาดกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไป การปกครองก็จะไม่สมบูรณ์ ชาวบ้านก็จะไม่รู้นโยบายของรัฐบาล หรือข่าวสาร หรือข้อราชการจากภาครัฐ หรือได้รับข้อราชการข้างลง อย่างนอกเขตเทศบาลที่ยังมีกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ เมื่ออำเภอมี่ประชุมประจำเดือนแล้ว พวกเรากำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะนำข้อราชการมาประชุมชี้แจงลูกบ้านต่อเลยทันที ชาวบ้านก็จะรู้อย่างรวดเร็ว ได้รับการดูแลช่วยเหลือ และเข้าใจอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดชาวบ้านมากที่สุด รู้หมดบ้านไหนมีปัญหาเดือดร้อนใจอะไร พวกเรากำนันผู้ใหญ่บ้านรู้หมด ด้วยความใกล้ชิดตรงนี้จึงสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ทันที ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

“ สำหรับสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในความคิดผม เป็นสถาบันที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก อยู่คู่สังคมเรามาเรื่อยๆแล้ว เป็นที่พึ่งให้กับชาวบ้านได้ทุกเมื่อ ชาวบ้านมีปัญหาอะไรก็มาหากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ช่วยแก้ปัญหาตลอด ด้วยความที่พวกเราอยู่ในพื้นที่ อยู่ติดกับชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะนึกถึงเราก่อนเสมอ อย่างน้ำท่วมตอนนี้ เราก็เป็นหลักให้กับชาวบ้าน ชวนชาวบ้านมาช่วยกันกรอกกระสอบทราย เขาก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะมันเป็นการทำเพื่อส่วนรวม ทำเพื่อชาวบ้านด้วยกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2564

“ ถือว่ามีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ช่วยบำบัดทุกข์ บำรุงสุข เพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุด และจะทราบปัญหาของชาวบ้านดีที่สุดด้วย ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 19 ตุลาคม 2564

“ ก็มีความสำคัญมาก อย่างบางเรื่องมันอาจจะดูไม่ใช่หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเลย แต่ชาวบ้านเขาก็จะแจ้งเรา จะขอความช่วยเหลือจากเราก่อนอย่างอันดับแรก เหมือนเขามองไม่เห็นใครนอกจากเรา อย่างน้อยเราก็เป็นตัวช่วยประสานฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือมีอำนาจหน้าที่โดยตรงได้ ส่วนตัวเราเองก็นิ่งนอนใจไม่ได้ เมื่อได้รับทราบปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านมาแล้ว ก็ต้องช่วยดูช่วยแก้ไขไป เพราะชาวบ้านเขาไว้ใจกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นแบบนี้มาช้านานแล้ว ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 23 ตุลาคม 2564

“ สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นจุดแข็งของการปกครองของไทย และมีมาอย่างยาวนานคู่สังคมไทย เป็นสถาบันหลักทางการปกครองที่สำคัญมาก สมคำกล่าวที่ว่าบำบัดทุกข์ บำรุงสุข มีความใกล้ชิดประชาชนที่สุด ถ้ากำนันผู้ใหญ่บ้านไม่มี ข้อเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หรือหน่วยงานภาครัฐจะขาดไป ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ตุลาคม 2564

### 5.1.2 ความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

ความคิดเห็นต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสามารถสรุปความคิดเห็นได้เป็นสองกลุ่ม ได้แก่กลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี โดยสำหรับกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี มีความคิดเห็นว่าเป็นระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำของชาวบ้าน มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติงาน รวมทั้งประสานความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแบกรับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาหรือประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ปัญหาบางอย่างก็เป็นปัญหาที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน มีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาให้เกิดความต่อเนื่อง สำหรับเรื่องความต่อเนื่องในการทำงาน ก็ยังเป็นผลดีแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลและหมู่บ้าน เนื่องจากนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม ล้วนจะเป็นนโยบายที่ค่อนข้างมีความต่อเนื่อง เช่น การจัดทำโครงการต่าง ๆ งบประมาณที่ได้รับมาก่อนข้างมีมูลค่าการลงทุนที่สูง มีแผนการดำเนินงานที่วางไว้ชัดเจน และโครงการหนึ่ง ๆ อาจใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างยาวนานจึงจะสามารถสำเร็จเป็นรูปธรรมได้ วาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปีจึงเหมาะสมกว่า อีกทั้ง วาระการดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี จะส่งผลให้เกิดความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญในระเบียบกฎหมายการ



ทำงาน เพราะว่า หากทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำงานมาโดยตลอด ความรู้ความสามารถที่ได้จากการทำงานก็สั่งสมมากขึ้น

ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี มีความคิดเห็น ว่าวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี จะทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการดำรงตำแหน่ง และเป็นการผลักดันให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องแสวงหาความมั่นคงในตำแหน่งให้ตนเองเพิ่มมากขึ้น หากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคนใดต้องการที่จะดำรงตำแหน่งต่อไปหลังจากครบวาระ 5 ปี ก็จะต้องมีฐานคะแนนเสียงหรือความนิยมของประชาชนในเขตพื้นที่เหมือนดังเช่น นักการเมือง อีกทั้ง จะทำให้ความร่วมมือของราษฎรที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการช่วยกิจกรรมสาธารณะลดลง เพราะจะทำให้การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมุ่งแต่จะเอาใจฐานเสียงคะแนน และพรรคพวกของตนมากกว่าประโยชน์ของทางราชการ นอกจากนี้ การเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านบ่อยครั้งจะทำให้ประชาชนในหมู่บ้านและตำบล แยกแยะ แยกความสามัคคี ตลอดจนทำให้พรรคการเมืองเข้ามามีบทบาทในการส่งคนของตนเข้ามาสมัครรับเลือกเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น อันจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมที่ประชาชนในพื้นที่ควรจะได้รับ จึงยืนยันว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรมีวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี ดังเช่นในปัจจุบัน เพื่อให้ที่ปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ เห็นด้วยกับวาระที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะหากปรับวาระเป็นคราวละ 5 ปี ส่วนตัวคิดว่า จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ อาจจะถูกดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชน ได้ไม่ทั่วถึง หรืออำนวยความสะดวก ให้บริการประชาชนได้ไม่ดีเท่าที่ควร คือต้องอย่าลืมนะว่า ประชาชนเขาเลือกให้มาดำรงตำแหน่งเพื่อเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน ตำบล มีหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุขของราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อย ไม่ใช่ให้เป็นผู้แทนของราษฎร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นนายอำเภอพระนครศรีอยุธยา, สัมภาษณ์เมื่อ 4 ตุลาคม 2564

“โดยส่วนตัวผมเองนั้น เป็นกำนันทันตจนวาระ 5 ปี แล้วจนปัจจุบันก็ได้กลับมาใช้วาระ 60 ปี คือผ่านประสบการณ์มาพอสมควร ผมถือว่าวาระ 60 ปี เป็นเรื่องที่ดี เพราะนาน ๆ เลือกผู้ใหญ่บ้านที ความแตกแยกของประชาชนมันก็มีน้อย อีกทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมันก็จะคล่องตัวมากขึ้น หากมีวาระ 60 ปี ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่บ้าน ถ้าเกิด 5 ปี เลือกที มันจะทะเลาะกันบ่อย และการปฏิบัติหน้าที่มันก็จะคอยมีฝ่ายตรงข้ามร้องเรียนกันอยู่ตลอด ไม่เป็นอันได้ช่วยเหลือชาวบ้านกันพอดี ฉะนั้นวาระ 60 ปี มันสอดคล้องกับความต่อเนื่องของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย ผมถือว่าวาระ 60 ปีนี้เหมาะสมแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

“ สำหรับวาระ 60 ปี ในความคิดผมเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดี เหมาะสมแล้ว ระยะเวลาแบบนี้ เหมาะกับการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง กลับกันถ้าต้องมาคอยเลือกผู้ใหญ่บ้านกันบ่อย มันจะเกิดความแตกแยกในหมู่บ้าน มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกัน หมู่บ้านไม่มีความสงบสุขหรอก ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2564

“ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความยาวนานนะ อันนี้เห็นด้วยและยอมรับ แต่มันก็มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปี นี่ยังไงล่ะ มันจึงทำให้วาระ 60 ปี นี้ดูไม่ค่อยยาวนานเท่าไร และการประเมินยังทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องคอยพัฒนาตนเอง ต้องคอยทำงานเพื่อประชาชน เวลาถึงการประเมินประชาชนก็มาร่วมแสดงความคิดเห็น ว่าที่ผ่านมา ผู้ใหญ่บ้านเป็นยังไง ทำงานจนเป็นที่น่าพึงพอใจของประชาชนไหม เพราะฉะนั้น 60 ปี จึงเหมาะสม เมื่อมีการประเมินมาคอยตรวจสอบ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

ในส่วนของการความคิดเห็นเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในมุมมองของกลุ่ม ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี นั้น มีความคิดเห็นวาระการดำรงตำแหน่งดังกล่าว เป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป ไม่มีความเหมาะสม เพราะหลังจากได้รับการเลือกจากชาวบ้านให้มาดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ช่วงแรกของการทำงานก็จะทำงานเชิงรุก เนื่องจากยังมีไฟในการทำงาน แต่พอระยะเวลาผ่านไป ประสิทธิภาพการทำงานก็จะลดลงเนื่องจากว่า ยังเหลือระยะเวลาอีกหลายปีที่สามารถทำงานได้ ทำให้ขาดความกระตือรือร้น ช่วงเวลาของการดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ก็จะทำงานอย่างเฉื่อยชา ไม่ค่อยสนใจทุกข์สุขของประชาชน ประชาชนก็จะไม่ได้ รับการตอบสนองต่อความต้องการเท่าที่ควร และในทางกลับกันหากกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นวาระคราวละ 5 ปี จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่มากกว่า กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านจะมีความกระตือรือร้น ตั้งใจทำงานเพื่อประชาชน เพื่อหวังที่จะได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้ต่อไปเมื่อหมดวาระลง เพราะหากผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี ต่อให้เลือกผู้ใหญ่บ้านกี่ครั้ง ประชาชนก็เลือกอยู่ดี ซึ่งวาระ 5 ปี นั้นส่งผลในด้านของการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ ส่วนตัวไม่เห็นด้วยเลย อาจจะดูผิดไปจากกำนันผู้ใหญ่บ้านท่านอื่นนะที่ตอบแบบนี้ ถ้าเป็นคนทำงานก็เห็นด้วยกับการที่จะให้เขาอยู่จนอายุ 60 ปี คือระยะเวลายาวนานไป คนที่ได้เป็นบาง คนก็ไม่ได้ตั้งใจทำงานเลย หวังเอาตำแหน่งเฉยๆ ส่วนตัวจึงมองว่าการดำรงตำแหน่งเป็นวาระคราวละ 5 ปี จะเหมาะสมกว่า เพราะคนทำงานยังไงชาวบ้านเขาก็เลือก ต่อให้กี่ปีชาวบ้านเขาก็เลือก ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ ส่วนตัวรู้สึกเฉย ๆ กับเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งนะ จะกี่ปีก็ไม่มีปัญหา เพราะโดยส่วนตัวเราเป็นคนทำงาน ผลงานมีให้เห็น ชาวบ้านยืนยันได้ คือต่อให้เป็นวาระคราวละห้าปี เราว่าชาวบ้านก็เลือกเรายู่ดี เพราะเราทำงานเพื่อชาวบ้านจริง ๆ ชาวบ้านเขาเห็น ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 23 ตุลาคม 2564

## 5.2 ทักษะคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันประกอบไปด้วยกลุ่มผู้บริหารและผูปฏิบัติงาน กลุ่มผู้ที่ต้องเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ และกลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเห็นด้วยกับการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ต้องกระทำการประเมินทุก ๆ 4 ปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ ประชาชนโดยส่วนใหญ่ก็มีความพร้อมและสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยสามารถจำแนกเป็นประเด็นย่อย ๆ ได้ ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 สรุปประเด็นทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

		ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน		
ผู้ถูกสัมภาษณ์	ด้านความสำคัญของการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ด้านความเหมาะสมของผลการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ด้านประสิทธิผลของการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	
นายอำเภอ พระนครศรีอยุธยา	ภาครัฐจำเป็นต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ถูกกำหนดไว้ในระเบียบฯ มีความเหมาะสมแล้ว	จะมีประสิทธิภาพไหม ก็มีปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความพร้อมของผู้เข้ารับการประเมิน การให้ความร่วมมือของชาวบ้าน	
ปลัดอำเภอหัวหน้า กลุ่มงานบริหารงาน ปกครอง	การประเมินมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ที่การดำเนินการที่ผ่านมา เห็นว่าเหมาะสม การประเมินก็ราบรื่นดี ไม่ค่อยพบอุปสรรคปัญหาอะไร	จริง ๆ แล้วประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็น	
ปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบงาน ปกครอง	การทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำเป็นต้องมีการตรวจสอบ การประเมินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ	คิดว่ามีความเหมาะสม อาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นบ้าง ก็เพียงแต่เป็นในกระบวนการ รังพึงความคิดเห็นของชาวบ้าน	การประเมินเปรียบเสมือนเครื่องมือในการตรวจสอบการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน ส่งผลให้ผู้เข้ารับการประเมินตั้งใจทำงานมากขึ้น	
กำนันลำดับที่ 1	ส่วนตัวมองว่าการประเมินผู้ใหญ่บ้าน ทุก 4 ปี เป็นเรื่องที่ดี	วิธีการประเมินก็มีความเหมาะสมอยู่แล้ว	การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่นี้มีส่วนกระตุ้นการทำงาน	
กำนันลำดับที่ 2	มีความสำคัญมาก การประเมินทุก 4 ปี จะทำให้ผู้ใหญ่บ้านรู้หน้าที่มากขึ้น	ระยะเวลาในการประเมินมีความเหมาะสม ดี เนื่องจากเวลา 4 ปี เป็นระยะเวลาที่	การประเมินมีประสิทธิผล เนื่องจากการมีรับฟังความเห็น ทำให้สามารถนำไปพัฒนา	

ผู้ถูกสัมภาษณ์	ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน		
	ด้านความสำคัญของการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ด้านความเหมาะสมของการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ด้านประสิทธิภาพของการประเมินผลการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ก้านลำดับที่ 3	มีความสำคัญมาก เป็นการกระตุ้น ก้านนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ให้กระตือรือร้น ทำงานตลอดเวลา	ผู้ใหญบ้านเริ่มมีผลลงเป็นที่ประจักษ์แล้ว เหมาะสมนะ ไม่ว่าจะเรื่องคณะกรรมการ หรือเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของ ราษฎร	ตนเองได้ มีประสิทธิภาพล้นระดับ ผู้ถูกประเมินก็ถูก กระตุ้นให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น ต้อง ทำงานมากขึ้นให้ชาวบ้านเขาเห็น
ผู้ใหญบ้านลำดับที่ 1	มองว่าการประเมินตัวนั้นมันเป็น เครื่องมือในการตรวจสอบการทำงาน ของผู้ใหญ่บ้าน	การประเมินผลที่ผ่านมานั้นดูไม่เข้มข้นสัก เท่าไหร่ จากประสบการณ์การเข้ารับการ ประเมินของตนเอง	มันก็มีบางตำบลที่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ ทั่วถึงนะ ใช้วิธีเลือกบุคคลที่จะเชิญเข้าร่วม การประเมินมากกว่า
ผู้ใหญบ้านลำดับที่ 2	มีความสำคัญมาก ทำให้ผู้ใหญบ้านมี ความกระตือรือร้นที่จะทำงานเพื่อ ชาวบ้าน	เหมาะสม ถ้าผู้ใหญบ้านทำตามหลักเกณฑ์ ของกระทรวงมหาดไทยที่ได้กำหนดไว้ใน ระเบียบ	วิธีการปฏิบัติในการประเมิน เป็นการ ประเมินที่ทำแบบรวบรัด ไม่ได้เห็นผลงาน หรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็น รูปธรรม
ผู้ใหญบ้านลำดับที่ 3	เป็นสิ่งที่ดี ทำให้ผู้ใหญบ้านต้อง แอ็คทีฟตลอดเวลา ตั้งใจทำงาน	คิดว่ามีความเหมาะสมนะ	การประเมินมันสามารถทำให้ผู้ใหญบ้านมี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่มากขึ้น
ประชาชนลำดับที่ 1	การประเมินเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะ	ในปัจจุบันยังไม่ค่อยมีความเหมาะสม	มีผลอย่างแน่นอน เพราะถ้าไม่ประเมินมัน

ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	
ผู้ถูกสัมภาษณ์	<p>ด้านความสำคัญของการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน</p> <p>ด้านความเหมาะสมของการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน</p> <p>ด้านประสิทธิผลของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน</p>
ประชาชนลำดับที่ 2	<p>จะเป็นตัวช่วยชีวิตการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน</p> <p>ส่วนตัวผมว่าดูไม่ค่อยเหมาะสมสักเท่าไร จากที่เคยเข้าร่วมการประเมินนะ</p> <p>เห็นด้วยกับการประเมินผลทุก 4 ปี ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ</p> <p>การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ผู้ใหญ่บ้านต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา</p> <p>มีความเหมาะสมค่ะ เพราะว่ามีมีการประเมินทุก 4 ปี มันทำให้คุณเห็นผลงานของเขา</p> <p>จะนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาไม่ได้</p> <p>เท่าที่ผ่านมากการประเมินผลผู้ใหญ่บ้านก็เพียงแต่ทำพอเป็นพิธี ทำให้แค่ผ่าน ๆ ไปเท่านั้น การประเมินจึงดูไม่มีประสิทธิภาพเท่าไร</p> <p>จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่บ้านแต่ละบุคคลมากกว่า</p>
ประชาชนลำดับที่ 3	

จากตารางที่ 5.2 สามารถอธิบายประเด็นทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ดังนี้

### 5.2.1 ทัศนคติด้านความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นด้วยสืบเนื่องมาจากมาตรา 14 (11) ของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดเหตุที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งว่า “ไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง” ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินต่าง ๆ ให้กระทรวงมหาดไทย กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงเป็นที่มาของการออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในประเด็นทัศนคติด้านความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ การดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับการเลือกจากประชาชนให้เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็จะต้องอยู่ในตำแหน่งไปจนครบอายุ 60 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่ยาวนาน กระทรวงมหาดไทยจึงคิดค้นระบบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อเป็นมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีวาระการดำรงตำแหน่งเป็นเวลายาวนาน จนถึงอายุ 60 ปี จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่หย่อนยาน และไม่สนองต่อความต้องการของประชาชน รวมถึงเพื่อทราบผลการการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นตัวกำหนดว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมควรที่จะดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไปหรือไม่

ประการต่อมา ก็เพื่อให้ทราบข้อเด่น ข้อด้อย และระดับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสามารถนำผลการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา หรือปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ดีขึ้น เป็นผู้มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถปฏิบัติงาน บูรณาการงานในพื้นที่อย่างเต็มความสามารถ และที่สำคัญคือเพื่อเสริมสร้างและรักษาระดับของผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่ทางราชการต้องการและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างถึงที่สุด และสิ่งสุดท้ายคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านของตน ว่าตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างไร สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด มีความคุ้มค่ากับค่าตอบแทนที่ได้รับซึ่งมาจากภาษีของประชาชนแล้วหรือไม่ มีความเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งปกครองหมู่บ้านต่อไปหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เช่น

“ ด้วยวาระการดำรงตำแหน่งที่ยาวนานถึง 60 ปี ภาครัฐจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นที่มาว่าทำไมผู้ใหญ่บ้านถึงต้องเข้ารับการประเมิน ซึ่งการประเมินตัวนี้มีความสำคัญ เพราะจะเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้ผู้ใหญ่บ้านต้องทำงาน ทำงานเพื่อประชาชน เพราะว่าส่วนหนึ่งของการประเมินจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมิน หากชาวบ้านประเมินให้ไม่ผ่านก็จะเป็นปัญหาต่อตัวผู้ใหญ่บ้านเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง, สัมภาษณ์เมื่อ 30 กันยายน 2564

“ มีความสำคัญมาก ผมมองว่าเป็นการกระตุ้นบุคลากร ซึ่งในที่นี้ก็คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ความกระตือรือร้นต้องทำงานตลอด เป็นสิ่งที่ดี สำหรับการดำรงตำแหน่งที่ยาวนาน 60 ปี ของผู้ใหญ่บ้าน การทำงานจะได้ไม่หย่อนยาน ชาวบ้านได้ประโยชน์ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2564

“ การประเมินนั้นเป็นเรื่องใหญ่มาก การประเมินทุกสี่ปี นี้ต้องทำ เหตุผลที่ว่าทำไมต้องทำ มันเหมือนกับว่าเวลาที่เราต้องการคิดถึงผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน จะไปสู่เป้าหมายได้ก็คือการประเมิน เพราะการประเมินจะเป็นตัวชี้วัด แล้วผลสุดท้ายจะนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ถ้าประชาชนเขาได้ประเมินตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเขาก็มีโอกาสปรับปรุงตัว เพราะเป้าหมายของการประเมินคือการปรับปรุงแก้ไขไปสู่สิ่งที่ดี ไปสู่การพัฒนาที่ถูกต้อง เพราะฉะนั้นการประเมินเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ตุลาคม 2564

“ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ผู้ใหญ่บ้านต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และทำให้ประชาชนเห็นศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างถ่องแท้ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพราะการทำงานต้องมีการประเมินอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่ากับค่าตอบแทนที่ได้รับ เพราะเป็นภาษีของประชาชน ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

## 5.2.2 ทศนคติด้านความเหมาะสมของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้ให้ข้อมูลว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีวาระการดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน สามารถสร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และความกระตือรือร้น ให้เกิดกับผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ อีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย



ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ก็มีความเหมาะสม เช่น ในด้านของคณะกรรมการ ที่ประกอบด้วยนายอำเภอเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการ ระดับอำเภอเป็นกรรมการ และปลัดอำเภอเป็นเลขานุการ ก็มีความเหมาะสม เนื่องจากทั้งสามท่านเป็นทั้งผู้บังคับบัญชาโดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภารกิจหรือมีอำนาจหน้าที่ร่วมกัน จึงมีการรับรู้เป็นอย่างดีถึงการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงการกำหนดขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะครบถ้วนสมบูรณ์ได้นั้น ก็มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับทราบความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ ด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วย เพราะหากว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้ดีเท่าที่ควร ประชาชนในหมู่บ้านก็จะเสียประโยชน์อันพึงได้นั่นเอง และสุดท้ายคือประเด็นเรื่องกรอบระยะเวลาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้กำหนดไว้ว่าให้มีการประเมินผลผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่าเป็นกรอบระยะเวลาที่มีความเหมาะสม ด้วยเพราะว่าระยะเวลา 4 ปี เป็นระยะเวลาที่สามารถสังเกตเห็นผลงานหรือชิ้นงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นรูปธรรมได้ และระยะเวลา 4 ปี เป็นระยะเวลาที่ผู้ใหญ่บ้านสามารถส่งมอบผลงานการทำงาน หรือสามารถแสดงศักยภาพของตนให้ประชาชนในหมู่บ้านเห็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ วิธีการประเมินก็มีความเหมาะสมอยู่แล้วนะ อย่างคณะกรรมการก็มีนายอำเภอเป็นประธาน ซึ่งก็คือผู้บังคับบัญชาสูงสุดของเรา มีหัวหน้าส่วนราชการเป็นกรรมการ มีปลัดอำเภอเป็นเลขานุการ มันก็ถูกแล้วนะ อีกทั้งยังมีการรับฟังความคิดเห็นชาวบ้านอีก ก็ดูครบครันแล้ว เหมาะสมครับ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

“ ส่วนตัวก็มีความเห็นว่าระยะเวลาในการประเมินมีความเหมาะสมดี เนื่องจากเวลา 4 ปี เป็นระยะเวลาที่ผู้ใหญ่บ้านเริ่มมีผลงานเป็นที่ประจักษ์แล้ว หรือมีโอกาสได้พิสูจน์ตัวเอง ชาวบ้านทราบได้ ถ้าไวกว่านี้คงไม่เป็นผลดีเท่าไร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2564

“ คิดว่ามีความเหมาะสมนะ อย่างกรรมการนี่ก็มีท่านนายอำเภอ มีปลัดอำเภอ ซึ่งก็เห็นเราทำงาน ร่วมงานกะเรา แต่พวกเขาก็ยังถือเป็นคนข้างนอกหมู่บ้านเรา ไม่ได้มีส่วนได้เสียอะไรกับเรา ก็ดูมีความเป็นกลาง มีความยุติธรรมดี ส่วนการรับฟังความคิดเห็นนี่ก็เป็นการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งชาวบ้านเป็นคนที่อยู่ในหมู่บ้าน ก็ย่อมต้องให้ความสำคัญกับส่วนนี้ด้วย ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 23 ตุลาคม 2564

“ มีความเหมาะสมค่ะ เพราะว่าเมื่อมีการประเมินทุก 4 ปี มันทำให้คุณเห็นผลงานของเขาแล้วยังแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของลูกบ้านด้วย สำหรับระยะเวลาการประเมิน 4 ปี ก็เหมาะสมอีกด้วย เป็นช่วงเวลาที่สามารถเห็นผลการปฏิบัติงานเป็นรูปธรรมชัดเจนดี ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการประปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นแย้งว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีเหมาะสม กล่าวคือ มี 3 ประเด็นหลักของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านยังไม่มีเหมาะสมเท่าที่ควร ประเด็นแรกคือ องค์ประกอบของคณะกรรมการ ที่ระเบียบกฎหมายระบุให้ประกอบไปด้วยนายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอหนึ่งคน และปลัดอำเภอนั้น ยังไม่ครอบคลุมกับบทบาทภารกิจที่กำหนด ผู้ใหญ่บ้านได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ จึงอยากให้มีการเพิ่มจำนวนคณะกรรมการ โดยกำหนดให้หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอที่ปฏิบัติงานหลักในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล เข้ามาเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ เพราะส่วนราชการดังกล่าว ล้วนแต่มีหน้าที่บทบาทภารกิจในระดับหมู่บ้านและตำบล และเป็นส่วนราชการที่ต้องดำเนินการทำงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะสามารถมองเห็นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี มีความสมควรที่จะต้องอยู่ในคณะกรรมการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย

ประเด็นที่สองคือ การกำหนดวันและเวลาในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านซึ่งในปัจจุบันไม่ได้กำหนดไว้ตายตัว ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของตัวผู้เข้ารับการประเมิน หรือการตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและผู้เข้ารับการประเมิน ซึ่งส่วนมากก็จะกำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านขึ้นในวันทำการ คือระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งส่งผลให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีจำนวนประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นน้อย คือ 20 คนพอดี หรือมากกว่าเล็กน้อย ตามที่กฎหมายระบุจำนวนอย่างต่ำไว้ ทำให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไม่มีความครอบคลุมหรือทั่วถึงต่อจำนวนประชากรของหมู่บ้าน อีกทั้งประชาชนที่เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ในวันและเวลาดังกล่าว ก็ไม่มีความหลากหลาย เนื่องจากยังขาดประชาชนจากกลุ่มวัยทำงาน หรือกลุ่มเยาวชนที่ต้องไปเรียนหนังสือ เป็นต้น และประเด็นสุดท้ายก็คือ จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้กำหนดไว้ว่า ไม่น้อยกว่า 20 คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวมีความไม่เหมาะสมต่อความทั่วถึงและครอบคลุมกับจำนวนประชากรในหมู่บ้าน อาจส่งผลให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไม่มีประสิทธิภาพ ไม่

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผล ที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมบนหลักการของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ การประเมินผลที่ผ่านมามันดูไม่เข้มข้นสักเท่าไร จากประสบการณ์ของตนเองที่เข้ารับการประเมิน และจากที่ได้เห็นการประเมินของผู้ใหญ่บ้านท่านอื่น 1. เลยคืออยากให้เพิ่มจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎร เพราะจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คนที่กฎหมายระบุไว้มันฟังดูไม่ค่อยเหมาะสมเท่าไร เพราะ 20 คนในความเป็นจริงแค่เอาพรรคพวกมาช่วยประเมินก็ครบแล้วจริงไหม 2. ในการประเมินอยากให้จัดการประเมินในวันหยุดเสาร์อาทิตย์มากกว่า เพราะจะมีความหลากหลายของประชาชนมากกว่า อาจจะได้กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มข้าราชการในพื้นที่มาเข้าร่วมการประเมินมากกว่า 3. คณะกรรมการควรกำหนดหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอของส่วนต่างๆมาเป็นกรรมการด้วย เพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำงานของส่วนราชการต่างๆอยู่แล้ว เช่น เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ ในปัจจุบันยังไม่ค่อยมีความเหมาะสม อยากจะเสนอแนะหนึ่ง ว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยากให้มีการเก็บข้อมูลการประเมินอย่างจริงจัง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ตุลาคม 2564

“ ส่วนตัวผมว่าดูไม่ค่อยเหมาะสมสักเท่าไร จากที่เคยเข้าร่วมการประเมินนะ คืออยากให้เพิ่มจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพราะจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คนที่ระบุไว้ ไม่ค่อยยุติธรรม อย่างหมู่บ้านขนาดเล็กก็ไม่เท่าไร แต่ถ้าเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ละ 20 คน นี่ไม่สมส่วนเลยจริงไหม ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

### 5.2.3 ทศนคติด้านประสิทธิผลของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการรวบรวมข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ที่มีส่วนข้องเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องต้องกันไปในทิศทางเดียวกันว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมาไม่มีประสิทธิภาพ โดยมองว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ที่จัดทำทุก 4 ปี เป็นการประเมินผลตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงเท่านั้น ไม่ได้มีความจริงจังในการประเมินเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้ใหญ่บ้านแต่ละราย ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้านที่มีผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ดี หรือผู้ใหญ่บ้านที่ไม่มีการปฏิบัติหน้าที่เป็นกิจจะลักษณะ ล้วนแล้วแต่มีผลการ

ประเมินผ่านกันทุกราย น้อยครั้งมากที่จะประเมินผลแล้วไม่ผ่าน ด้วยเพราะว่าการประเมินแต่ละครั้ง มักจะถูกดำเนินการอย่างรวบรัดจากคณะกรรมการและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้เข้ารับการประเมิน เมื่อทาง อำเภอมิประกาศิให้ผู้ใหญ่บ้านเข้ารับการประเมิน ก็ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ให้เกิด กับประชาชนในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง ใช้วิธีเฉพาะเจาะจงเลือกแต่พวกพ้อง หรือญาติสนิท มิตรสหาย ที่ รู้จักนับถือกันเป็นอย่างดี มาเข้าร่วมการประเมินผลในขั้นตอนของการรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 20 คน ซึ่งก็เป็นพวกพ้อง ญาติสนิทของผู้เข้ารับการประเมินทั้งสิ้น ส่งผลให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ผลการประเมินที่ผ่านตลอด ไม่ว่า ผู้ใหญ่บ้านรายนั้น จะทำงานหรือไม่ จะมีผลการปฏิบัติงานดีหรือเป็นที่พึงพอใจของประชาชนใน หมู่บ้านหรือไม่ก็ตาม ล้วนแต่ผ่านการประเมินผลทั้งสิ้น ซึ่งผลกระทบที่ตามมาก็คือการประเมินผลการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้นไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับหมู่บ้าน ตำบล หรือทาง ราชการ อีกทั้ง ประชาชนก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้ ไม่เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ระเบียบกฎหมายระบุไว้ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ ชาวบ้านก็มีทัศนคติที่ดีต่อการประเมิน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่มันก็มีบางตำบลที่ ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงนะ ใช้วิธีเลือกบุคคลที่จะเชิญเข้าร่วมการประเมินมากกว่า เน้นพรรคพวก หรือญาติพี่น้องตนเองเป็นหลัก เพราะหวังให้สามารถผ่านการประเมินได้ง่าย ๆ ใจคะ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ ต้องบอกว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านทุกๆ 4 ปี เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ วิธีการปฏิบัติในการประเมินของอำเภอมันดูไม่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการประเมินที่ทำแบบรวบรัด กำหนดวัน ประเมิน นัดชาวบ้านมาขีดแบบฟอร์มการประเมิน โดยที่เขาก็ไม่รู้อะไรมากมาย ไม่ได้เห็นผลงานหรือ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นรูปธรรม สุดท้าย ผู้ใหญ่บ้านที่มีผลงานมากมาย กับผู้ใหญ่บ้านที่ ไม่มีผลงานอะไรเลย ก็ผ่านการประเมินกันทุกคนอยู่ดี ผ่านเหมือนกันหมด ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 19 ตุลาคม 2564

“ เท่าที่ผ่านมากการประเมินผลผู้ใหญ่บ้านก็เพียงแค่ทำพอเป็นพิธี ทำให้แค่ผ่าน ๆ ไปเท่านั้น ให้ชาวบ้านมาช่วยประเมินให้ผู้ใหญ่บ้านผ่านตามเกณฑ์ ถ้าหนักหน่อยก็จะเลือกเอาเฉพาะพวกพ้อง หรือญาติมาช่วยประเมิน เหมือนเป็นการขอให้ช่วยประเมินมากกว่า การประเมินจึงดูไม่มี ประสิทธิภาพเท่าไร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

แต่อย่างไรก็ตามการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของหน่วยงานที่จะลงพื้นที่ทำการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อชี้วัดความสำเร็จของการประเมินผล ซึ่งหน่วยงานหลักในที่นี้คืออำเภอ เพราะเป็นเจ้าภาพในการจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านขึ้น และการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านก็ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างอื่นอีก เช่น ความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ ด้วย เนื่องจากบางหมู่บ้าน อาจมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง มีความเจริญค่อนข้างสูง ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนค่อนข้างน้อย ประชาชนหันไปให้ความสำคัญกับเรื่องการทำมาหากินมากกว่าที่จะเลือกมาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือประชาชนมีการรับรู้ถึงความสำคัญของการประเมินผล รวมถึงสิทธิของตนที่สามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านค่อนข้างน้อย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้ง รูปแบบในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ผู้เข้าร่วมการประเมินส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ ขาดข้อมูลประกอบการประเมินที่ถูกต้อง เป็นการเอื้อประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้ารับการประเมินและผู้ร่วมการประเมิน ทำให้การประเมินไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ จริง ๆ แล้วประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็น บางคนก็มาโดยไม่มีข้อมูลอะไรมาเลย ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าผู้ใหญ่บ้านมีผลงานอะไรบ้าง ขาดข้อมูลตรงนี้ไป หรือบางที่อาจมีการเอื้อประโยชน์กันด้วยระหว่างผู้ใหญ่บ้านและประชาชนที่มาประเมิน เหมือนเป็นการมาประเมินเพื่อช่วยเหลือกัน ไม่ได้จะมาประเมินกันจริงจังอะไร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง, สัมภาษณ์เมื่อ 30 กันยายน 2564

“ การประเมินจะมีประสิทธิภาพไหม มันมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่เราเองก็ต้องให้ความสำคัญ ต้องสร้างการรับรู้ให้เขารู้ถึงความสำคัญของการประเมิน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านก็ต้องให้ความร่วมมือ ต้องเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมกัน การประเมินมันถึงจะเกิดประสิทธิภาพ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานปกครอง, สัมภาษณ์เมื่อ 4 ตุลาคม 2564

### 5.3 การรับรู้และมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันประกอบไปด้วยกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มผู้ที่ต้องเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ และกลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือประชาชนโดยส่วนใหญ่มิได้และเข้ามามีส่วนร่วมต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของหมู่บ้านในระดับที่มาก ทั้งนี้ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หากได้รับการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอและมีความทั่วถึงครอบคลุม โดยสามารถจำแนกเป็นประเด็นย่อย ๆ ได้ ดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 สรุปประเด็นการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ถูกสัมภาษณ์	การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
นายอำเภอ พระนครศรีอยุธยา	การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินอำเภอจะมีประกาศ นำไปติดไว้ที่ต่าง ๆ ให้ชาวบ้านได้รับรู้	โดยส่วนใหญ่จะมีประชาชนเข้าร่วม ประมาณ 20 - 40 คน	ประชาชนมีความตั้งใจมากเข้าร่วม
ปลัดอำเภอหัวหน้า กลุ่มงานบริหารงาน ปกครอง	ขึ้นอยู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านว่าจะประชาสัมพันธ์เชิญชวนลูกบ้านกันอย่างไร	ที่ผ่านมาการเข้าร่วมของประชาชนก็จะอยู่ราว ๆ เกิน 20 กว่าคนนิดหน่อย อาจมีบางหมู่บ้านที่เยอะ	ก็มาเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ พร้อมมาประเมินและแสดงความคิดเห็น

ผู้ถูกสัมภาษณ์	การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบงาน ปกครอง	ทางอำเภอเน้นย้ำให้ผู้เข้ารับการประเมินเสมอ ว่าเป็นการประเมินให้ชาวบ้านในหมู่บ้านโดยทั่วกัน	แล้วแต่หมู่บ้าน บางหมู่บ้านก็เยอะ บางหมู่บ้านก็น้อย	ชาวบ้านก็เต็มใจมากกันทุกคน ผู้ใหญ่บ้านเชิญมาร่วม เขาก็ยินดีมาเข้าร่วมกัน
กำนันลำดับที่ 1	ชาวบ้านมีการรับรู้ที่ดีนะ มองเห็นความสำคัญของการประเมิน	ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่มาก	ชาวบ้านเขาเต็มใจมากัน อายากมาร่วมด้วยความสมัครใจ
กำนันลำดับที่ 2	ชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลเป็นอย่างดีถึงการประเมิน	ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินค่อนข้างมาก สนใจมาเข้าร่วมกัน	มีลักษณะการเข้าร่วมที่เต็มใจ ตั้งใจมาเข้าร่วมการประเมิน
กำนันลำดับที่ 3	เรื่องการรับรู้ที่ชาวบ้านก็รับทราบกันเป็นอย่างดี เพราะเราก็แจ้งข่าวสารการประเมินอยู่ตลอด	ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการประเมินผลเยอะนะ มากเกินกว่า 20 คนทุกหมู่บ้านเลย	ประชาชนเขาก็เข้ามาเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1	เรามีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบทั่วกันทุกครั้ง ชาวบ้านจึงรับรู้รับทราบเป็นอย่างดี	ชาวบ้านมาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นยังไม่ครบคลุมเท่าที่ควร	ชาวบ้านเขาก็จะชักชวนกันมา เต็มใจและตั้งใจมาร่วมประเมินผล

ผู้ถูกสัมภาษณ์	การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 2	ประชาชนมีทัศนคติและการรับรู้ต่อการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี	หมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้านมีประชาชนเข้าร่วมการประเมินประมาณ 20 คน จริง ๆ แล้ว ก็ไม่มากนัก	ชาวบ้านไม่เคยต่อต้านการประเมินเลย เข้าร่วมด้วยความเต็มใจทุกครั้ง
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3	เราก็ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเลย ไม่มีปิดกันข่าวสารแน่นอน	ที่ผ่านมา ตอนผู้ใหญ่ประเมิณครั้งล่าสุด ชาวบ้านก็มาเกิน 20 คนนะ มารวม 50 คนได้	ชาวบ้านเขาก็มีความเต็มใจมากัน คือมาทั้งที่อยากประเมิน และก็หวังมาเชียร์ด้วย
ประชาชนลำดับที่ 1	ประชาชนก็มีการรับรู้ผ่านการประชาสัมพันธ์ตลอด	จากที่เคยเห็นผ่านมานั้น ชาวบ้านมีการเข้าร่วมเป็นอย่างดีมากนะ	เขาอยากมากัน มาช่วยประเมิน มีความตั้งใจเลยก็ว่าได้ ไม่มีการบังคับทั้งสิ้น
ประชาชนลำดับที่ 2	ที่ผ่านมาคิดว่ามีการประชาสัมพันธ์น้อยนะ ชาวบ้านรู้กันไม่ถึงหลังหรอก	การเข้าร่วมของประชาชนยังถือว่าน้อย	คนที่มาเข้าร่วมการประเมินมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมทุกคน
ประชาชนลำดับที่ 3	จะประเมินเมื่อไหร่อย่างไร ชาวบ้านรับรู้กันดี และมีความเข้าใจต่อการประเมินดี	หมู่บ้านนี้มีคนมาเข้าร่วมการประเมินเยอะมาก เยอะกว่าหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน	ลักษณะการเข้าร่วมของประชาชนก็ยินดีที่จะเข้าร่วม มีความเต็มใจ ตั้งใจมากัน



จากตารางที่ 5.3 สามารถอธิบายประเด็นการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ดังนี้

### 5.3.1 การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่มีการรับรู้ที่ดี โดยสามารถได้รับข่าวสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านทางการประชาสัมพันธ์จากผู้ใหญ่บ้านและทีมงาน คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หากเป็นกรณีที่มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ก็จะเป็นทีมงานของกำนัน คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล ซึ่งทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้านก็คือผู้ที่จะต้องเข้ารับการประเมิน จะมีการเชิญชวนประชาชนในหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์ หรือบอกกล่าวกันปากต่อปาก ให้ช่วยมาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในวันและเวลาที่ได้กำหนดไว้ และอีกช่องทางคือการปิดประกาศการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะดำเนินการโดยอำเภอ โดยจะมีการปิดประกาศไว้ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่จะเข้ารับการประเมิน และตามบอร์ดประชาสัมพันธ์สาธารณะที่มีอยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน แต่ก็ยังมีบางหมู่บ้านเลือกใช้วิธีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านหรือระบบเสียงตามสายที่ดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ นั้น ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านสามารถได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สามารถทราบวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ โดยรูปแบบการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้จะมีรูปแบบเป็นการบอกกล่าวปากต่อปากกับประชาชนในหมู่บ้านเสียเป็นส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้บอกกล่าวให้ชาวบ้านได้รับทราบมากน้อยเพียงใด ซึ่งในกรณีนี้อาจจะทำให้การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไม่มีความครอบคลุมและทั่วถึงเท่าที่ควร และแน่นอน หากว่าเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้านหรือระบบเสียงตามสาย ก็จะสามารถทำให้ประชาชนในหมู่บ้านรับทราบข้อมูลได้อย่างทั่วถึง และกระจายเป็นวงกว้างมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ นั้นเอง

ทั้งนี้ ก็มีความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ความเห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางหมู่บ้าน ก็เลือกใช้วิธีเชิญชวนแต่ประชาชนที่นิยมตนเอง หรือพวกพ้อง ญาติพี่น้องของตน เพราะไม่ต้องการให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่พวกพ้องของตน หรือไม่เห็นด้วยกับการดำรงตำแหน่งของตน ทำให้การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผล

การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นบกพร่องไป ส่งผลให้เมื่อถึงเวลาที่มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้น จำนวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านก็จะน้อยลงไป ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ สำหรับการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผล เมื่อมีผู้ใหญ่บ้านต้องเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ อำเภอก็จะมีประกาศ เป็นแบบ ป.ผญ.1 และนำประกาศดังกล่าว ไปปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และบอร์ดสาธารณะ เพื่อให้ชาวบ้านได้รับทราบ โดยทั่วกัน แต่ในปัจจุบันนี้ วิธีแบบนี้ก็ไม่ค่อยได้ผล ชาวบ้านที่ไหนจะมาดูประกาศกันสักเท่าไร? ที่นี้มันก็ขึ้นอยู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้วว่าจะประชาสัมพันธ์เชิญชวนลูกบ้านกันอย่างไร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นนายอำเภอพระนครศรีอยุธยา, สัมภาษณ์เมื่อ 4 ตุลาคม 2564

“ เรื่องการรับรู้ที่ชาวบ้านก็รับทราบกันเป็นอย่างดีนะสำหรับตำบลนี้ เพราะเราก็แจ้งข่าวสารการประเมินอยู่ตลอด ปิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกันอยู่แล้วด้วย ส่วนเรื่องทัศนคติของชาวบ้าน เขาก็มองการประเมินเป็นเชิงบวกนะ อยากให้มีการประเมินผลกัน เพราะเขาได้มีส่วนร่วมไง เพราะอย่างผู้ใหญ่บ้านที่เขาทำงานดีเนี่ย มันไม่มีปัญหาหรอกครับ เรื่องการประเมินนี้ไม่ต้องกลัวเลย ประเมินอย่างไรก็ผ่าน เพราะเป็นการทำงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2564

“ ที่ผ่านมาการประเมินของผู้ใหญ่เนี่ย เราก็ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเลยนะ พอรู้จากทางอำเภอกว่าเราถึงรอบการประเมินแล้วเนี่ย ก็เริ่มประชาสัมพันธ์เลย ไม่มีปิดกั้นข่าวสารแน่นอน มันก็ทำให้ชาวบ้านเขารับรู้ข่าวสารกันเป็นอย่างดี แล้วพอถึงเวลาวันที่ต้องประเมินจริงๆ เขาก็มาร่วมกัน มากันโดยสมัครใจ ”

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 23 ตุลาคม 2564

“ เรามีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบทั่วกันทุกครั้ง ใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ด้วย ชาวบ้านจึงรับรู้รับทราบเป็นอย่างดี รู้ว่าทำไมต้องประเมิน การประเมินมีความสำคัญอย่างไร และชาวบ้านก็มีทัศนคติที่ดีต่อการประเมิน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่มันก็มีบางตำบลที่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงนะ ใช้วิธีเลือกบุคคลที่จะเชิญเข้าร่วมการประเมินมากกว่าเน้นพรรคพวกหรือญาติพี่น้องตนเองเป็นหลัก เพราะหวังให้สามารถผ่านการประเมินได้ง่าย ๆ ใจคะ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ ที่ผ่านมานี้คิดว่ามีการประชาสัมพันธ์น้อยนะ ชาวบ้านรู้กันไม่กี่หลังหรอก ผู้ใหญ่บ้านเขาก็เลือกบ้านที่จะบอก ใครเขาจะบอกทั่วไปละ เกิดไม่ใช้พวกพ้องของตนรู้เข้า มาประเมินให้ไม่ผ่านก็งานเข้าสิ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

### 5.3.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ

#### ผู้ใหญ่บ้าน

สำหรับประเด็นระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับที่ดี กล่าวคือประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้โดยการเปิดโอกาสของภาครัฐ ในขั้นแรกคือการระบุไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ที่กำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมิน ต่อมาคือการที่ภาครัฐในที่นี้คืออำเภอและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้ประชาชนได้รับทราบ ผ่านการปิดประกาศในที่ต่าง ๆ หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน หรือเสียงตามสายที่ดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ที่กระจายเป็นวงกว้าง ก่อให้เกิดการรับรู้โดยทั่วกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการ เพื่อตัดสินใจว่ากำนันผู้ใหญ่บ้าน มีผลการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ผ่านหรือไม่ ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะเป็นเพียงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการก็ตาม แต่กระบวนการดังกล่าวได้แสดงถึงความ เป็นประชาธิปไตย และยอมรับในสิทธิของประชาชนในการที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนเครื่องมือในการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ ทางอำเภอก็ได้เน้นย้ำกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตลอด ว่าเมื่อมีการประเมินผล ให้ประชาสัมพันธให้ชาวบ้านได้รับรู้รับทราบกันอย่างทั่วถึง ให้ชาวบ้านได้มาร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของเรา ให้เป็นเวทีในการแสดงออกถึงสิ่งที่ชาวบ้านคิดต่อการทำงานของเรา จะได้เกิดประโยชน์มากที่สุด ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานปกครอง, สัมภาษณ์เมื่อ 4 ตุลาคม 2564

“ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของตำบลผมนี้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการประเมินผลเยอะนะ มากันเกินกว่า 20 คนทุกหมู่บ้านเลย และเขาก็มาเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2564

“ หมู่บ้านนี้มีคนมาเข้าร่วมการประเมินเยอะมาก เยอะกว่าหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน แล้วไม่ใช่เพียงแต่การประเมินผลเท่านั้นนะ ทุกกิจกรรมของหมู่บ้านนี้มีชาวบ้านเข้าร่วมเยอะมาก เพราะอย่างที่บอก ผู้ใหญ่บ้านที่นี้เก่ง แจ้งข่าวสารให้ลูกบ้านรู้ตลอด ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

### 5.3.3 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของ

#### ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในประเด็นลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยนำมาเปรียบเทียบกับกรอบขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen and Uphoff ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นไม่สามารถกระทำได้ในทุกประเด็น ตามที่ Cohen and Uphoff ได้แบ่งขั้นตอนไว้ เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้ระบุขั้นตอนของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ที่ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในกระบวนการดังกล่าว ซึ่งการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีที่มาจาก การเลือกของประชาชนในหมู่บ้านให้ดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำของหมู่บ้าน และมีวาระการดำรงตำแหน่งที่มีเวลายาวนานจนถึงครบอายุ 60 ปี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่หย่อนยาน และให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในรูปแบบของการ

ส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อทราบถึงข้อเด่น ข้อด้อย หรือสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยประชาชนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของระบบการเมือง สังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในรูปแบบของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะช่วยให้ประชาชนเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการประเมินผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตนเองอีกด้วย

ซึ่งความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล ได้แสดงความคิดเห็นต่อลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เมื่อประชาชนในหมู่บ้านทราบข่าวการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนก็มีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมการประเมินผล พร้อมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพียงแค่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบอกกล่าวถึงการประเมิน ประชาชนก็มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกันแล้ว และมาเข้าร่วมกันด้วยความเต็มใจ ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมานั้น โดยส่วนใหญ่แต่ละหมู่บ้านจะมีจำนวนของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นในจำนวนที่เกิน 20 กว่าคนเล็กน้อย ซึ่งเป็นไปตามที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ที่กำหนดไว้ว่าให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน โดยส่วนใหญ่ก็จะมีประชาชนเข้าร่วมประมาณ 20 – 40 คน และมีบางหมู่บ้านที่มีประชาชนเข้าร่วมเกือบ 80 คน ทั้งนี้ คณะกรรมการประเมินฯ ก็จะดำเนินการให้ประชาชนที่มาเข้าร่วมการประเมินดังกล่าว ร่วมกันเสนอชื่อผู้แทนที่จะทำการแสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเพียง 20 คนเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

*“ คนที่มาประเมิน ก็มีความครอบคลุมต่อจำนวนประชากรในหมู่บ้านแล้วนะ มาแทบทุกกลุ่มบ้านที่มีอยู่ในหมู่บ้านแล้ว จึงสรุปได้ว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่มาก และที่สำคัญคือชาวบ้านเขาเต็มใจมากกัน อยากมาร่วมด้วยความสมัครใจ ”*

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564*

*“ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินค่อนข้างมากนะ พอเราแจ้งไปว่าจะมีการประเมิน เขาก็ตอบรับกันดี วันประเมินจริงก็มากันมาก สนใจมาเข้าร่วมกัน เพราะสามารถแสดงความคิดเห็นต่อผู้ใหญ่บ้านได้ และมีลักษณะการเข้าร่วมที่เต็มใจ ตั้งใจมาเข้าร่วมการประเมิน ”*

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2564*

“ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของตำบลผมนี้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการประเมินผล เยอะนะ อาจจะไม่เยอะมาก แต่ก็มากขึ้นเกินกว่า 20 คนทุกหมู่บ้านเลย และประชาชนเขาก็มาเข้าร่วม ด้วยความเต็มใจ ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2564

“ คนที่มาเข้าร่วมการประเมินมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมทุกคน เพียงแค่บอกกล่าว ชาวบ้านรู้ว่าจะมีการประเมินผลในวันเวลาใด ชาวบ้านเขาก็จะชักชวนกันมา เต็มใจและตั้งใจกันมาร่วม ประเมินผล และมีการรับฟังความคิดเห็นกันจริงจัง เปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ จากที่เคยเห็นมานั้น ชาวบ้านมีการเข้าร่วมเป็นจำนวนมากนะ ก็เกิน 20 คน เขาอยากมา กัน มาช่วยกันประเมิน มีความตั้งใจเลยก็ว่าได้ ไม่มีการบังคับทั้งสิ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ตุลาคม 2564

#### 5.4 แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรง

##### ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงาน จำนวน 3 ราย กลุ่มผู้ที่ต้องเข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 6 ราย และกลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 ราย ผู้วิจัยได้ทำการสรุปแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 สรุปแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่

ผู้ถูกสัมภาษณ์	แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่	
	อุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
นายอำเภอ พระนครศรีอยุธยา	อุปสรรคเรื่องของวัน เวลาของการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อเข้าร่วมของประชาชน	อยากให้มีการปรับปรุงทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ประเมิน และผู้เข้ารับการประเมินด้วย ให้ความสำคัญกับการประเมินให้มากขึ้น
ปลัดอำเภอหัวหน้า กลุ่มงานบริหารงาน ปกครอง	อุปสรรคเรื่องของวัน เวลาของการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อเข้าร่วมของประชาชน	ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความพร้อมของประชาชนในการกำหนดวันและเวลาการประเมินผล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมได้มากขึ้น
ปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบงาน ปกครอง	อุปสรรคเรื่องของวัน เวลาของการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อเข้าร่วมของประชาชน และจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านไม่มีความครอบคลุมและทั่วถึงเท่าที่ควร	ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความพร้อมของประชาชนในการกำหนดวันและเวลาการประเมินผล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมได้มากขึ้น
กำนันลำดับที่ 1	อุปสรรคเรื่องของวัน เวลาของการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อเข้าร่วมของประชาชน	อยากให้มีการนำเอาสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ มาช่วยประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น รวมถึงให้สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้

ผู้ถูกสัมภาษณ์	แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่	
	อุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
	ผู้ใหญ่บ้าน	ประชาชนได้รับรู้กันเพิ่มมากขึ้น
ก้านลำดับที่ 2	อุปสรรคเรื่องของเงิน เวลาของการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อเข้าร่วมของประชาชน และจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านไม่มีความครอบคลุมและทั่วถึงเท่าที่ควร	อยากให้มีการเทียบค่าเฉลี่ยของประชากรมากกว่า ไม่ควรกำหนดจำนวน 20 คน ไว้เป็นบรรทัดฐานตายตัว
ก้านลำดับที่ 3	อุปสรรคเรื่องของเงิน เวลาของการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อเข้าร่วมของประชาชน	อยากเสนอให้จัดการประเมินในวันเสาร์อาทิตย์ เพราะมันจะได้มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาเข้าร่วมการประเมินครอบคลุมทุกอาชีพ ทุกวัย
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1	อุปสรรคเรื่องของเงิน เวลาของการประเมินผล และปัญหาการเล่นพวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของผู้เข้ารับการประเมิน ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	อยากเสนอให้จัดการประเมินในวันเสาร์อาทิตย์ เพราะมันจะได้มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาเข้าร่วมการประเมินครอบคลุมทุกอาชีพ ทุกวัย
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 2	อุปสรรคเรื่องของเงิน เวลาของการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อเข้าร่วมของประชาชน	สร้างการรับรู้เกี่ยวกับ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้มากขึ้น ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ



ผู้ถูกสัมภาษณ์	แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่	
	อุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3	ปัญหาการเล่นพวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของผู้เข้ารับการประเมิน ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	การสร้างการรับรู้ในเรื่องของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ให้กับชาวบ้าน
ประชาชนลำดับที่ 1	อุปสรรคเรื่องของวัน เวลาของการประเมินผล และจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านไม่มีความครอบคลุมและทั่วถึงเท่าที่ควร	กำหนดวัน เวลาในการประเมินผล ให้ตรงตามความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น อำนาจความสะดวกให้แก่ประชาชน เพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น
ประชาชนลำดับที่ 2	ปัญหาการเล่นพวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของผู้เข้ารับการประเมิน ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	จำเป็นต้องสร้างการรับรู้ให้เกิดกับประชาชนก่อน ให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมิน
ประชาชนลำดับที่ 3	จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านไม่มีความครอบคลุมและทั่วถึงเท่าที่ควร และปัญหาการเล่นพวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของผู้เข้ารับการประเมิน ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	อยากให้ปรับปรุงจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรให้มากขึ้น อาจกำหนดเป็นสัดส่วนเทียบกับจำนวนประชากรก็ได้ มันจะได้มีความครอบคลุมมากขึ้น

จากตารางที่ 5.4 สามารถอธิบายแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่าน ประสิทธิภาพของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ได้ดังนี้

#### 5.4.1 อุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

อุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจาก ข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ พบอุปสรรคปัญหา อยู่ 3 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาการจัดการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ไม่ตรงกับวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทางอำเภอจะตกลงร่วมกับผู้เข้ารับการประเมินผล ซึ่งในที่นี่ก็คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็จะเลือกวันและ เวลาในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่เป็นวันธรรมดา คือในระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยเหตุผลก็ เพื่อที่จะสะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของอำเภอ เพราะถือว่าเป็นวันเวลา ทำการของราชการ โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลือกวันและเวลาดังกล่าวในการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น ส่งผลให้มีประชาชนเข้าร่วมการประเมินผลในจำนวนที่น้อย และไม่มี ความหลากหลายของกลุ่มประชากรในหมู่บ้าน กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ที่สามารถมาเข้าร่วมการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ถูกจัดขึ้นในวันธรรมดา ก็มักจะมีแต่กลุ่มผู้สูงอายุเป็น หลัก เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา ไม่ได้ทำงาน จึงมีเวลาว่างสามารถมาเข้าร่วมการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้ ทำให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ไม่มีความทั่วถึงหรือครอบคลุมพอ ต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ในทางกลับกัน ถ้าหากว่าสามารถดำเนินการจัดการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านขึ้นในวันหยุด วันเสาร์ หรือวันอาทิตย์ได้ ก็จะสามารถเพิ่มจำนวนการเข้าร่วมของประชาชน หรือเพิ่มความหลากหลายของ กลุ่มประชากรในหมู่บ้าน ในขั้นตอนการแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้ อาทิ เช่น ประชาชนในกลุ่มวัยทำงาน ประชาชนในกลุ่มเยาวชนหรือวัยเรียน เป็นต้น

ประเด็นที่สอง คือปัญหาอุปสรรคของจำนวนประชาชนในการรับฟังความคิดเห็น กล่าวคือ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ได้กำหนด ให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ในทางปฏิบัติการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ จะมีประชาชนเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านประมาณครั้งละ 20 – 40 คน ส่งผลให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ไม่มีความทั่วถึงและครอบคลุม ต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ เพราะหากหมู่บ้านที่ประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจำนวนที่

ไม่น้อยกว่า 20 คน ก็จะเป็นจำนวนที่มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการรับฟังความคิดเห็นแล้ว แต่ถ้าหมู่บ้านที่มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ คือมีจำนวนประชากรเกิน 300 คนขึ้นไป การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจำนวนที่ไม่น้อยกว่า 20 คน ตามที่ระเบียบกฎหมายกำหนดไว้ ก็จะดูเป็นจำนวนการรับฟังความคิดเห็นที่ไม่มีควมทั่วถึงและครอบคลุมต่อจำนวนของประชากรเท่าที่ควร

ประเด็นสุดท้ายคือ ปัญหาการเล่นพวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของผู้เข้ารับการประเมิน ให้มาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้นั้น ไม่เปิดเผยข้อมูลการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของตน ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบเป็นการทั่วไป ซึ่งประเด็นที่สามนี้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่สอง คือ ด้วยการที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ได้กำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการประเมินหลีกเลี่ยงที่จะประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประเมินผลของตนให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับรู้เป็นการทั่วไป เพราะต้องการจะเลือกใช้พวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของตนเพียงจำนวน 20 คน มาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในจำนวนเพียงเท่านี้มัน ก็ไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายแล้ว ส่งผลให้ผู้เข้ารับการประเมินผลสามารถผ่านการประเมินผลได้โดยง่าย ซึ่งผู้ใหญ่บ้านที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่ค่อยปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีผลงานเป็นที่พึงพอใจต่อประชาชนในหมู่บ้าน มักจะเลือกใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อให้ตนสามารถผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไปในที่สุด และสามารถดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านต่อไปได้ ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ทางกระทรวงมหาดไทยได้วางไว้อย่างมาก เพราะประชาชนโดยทั่วไปของหมู่บ้านจะไม่สามารถรับรู้ถึงการประเมินผลและสามารถเข้าร่วมการแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามความเป็นจริงได้ ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ ในความเป็นจริงชาวบ้านที่มาร่วมการประเมินโดยส่วนมากก็จะเป็นสูงอายุ เนื่องจากอยู่บ้านไม่ได้ทำงาน มีเวลาว่างจึงมาเข้าร่วมการประเมินกันได้ ไม่เหมือนพวกที่ทำงาน กลุ่มวัย กลุ่มวัยทำงาน พวกนี้จะไม่ว่างมาเข้าร่วมการประเมินเลย เพราะฉะนั้น เรื่องของวัน และเวลาของการประเมินผล จึงมีผลต่อการเข้าร่วมการประเมินของชาวบ้าน ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2564

“ โดยส่วนตัวอยากให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจัดการประเมินขึ้นในวันหยุดเสาร์อาทิตย์มากกว่า เพราะจะมีคนที่สามารถมาเข้าร่วมได้มากขึ้น มีความหลากหลายของประชาชนมากกว่า อาจจะได้กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มข้าราชการในพื้นที่มาเข้าร่วมการประเมินมากกว่า ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ คนที่เขาจะเข้าร่วมการประเมินเนี่ยหายากนะ เพราะแต่ละคนมีเวลาว่างไม่เหมือนกัน มันมีปัจจัยเรื่องความสะดวกความสบายเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือคนที่เขามีการมีงานที่ต้องทำ ไม่ได้อยู่บ้านตลอด เรื่องของวันเวลาในการประเมินนี้จึงมีผล จะประเมินเสาร์อาทิตย์ หรือวันทำการ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชนทั้งนั้น ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ตุลาคม 2564

“ มันก็มีปัจจัยอื่นๆ หลายปัจจัยนะ ที่เกี่ยวข้องต่อการเข้าร่วมการประเมินผลของชาวบ้านนะหลัก ๆ เลยก็เช่น วันเวลาการประเมิน ถ้าอำเภอจัดให้มีการประเมินตรงกับวันหยุด มันก็แน่นอนว่าต้องมีคนมาเข้าร่วมเยอะขึ้น มาประเมินกันเยอะขึ้น คนที่เขาทำงานก็จะสามารถเข้าร่วมได้ มาร่วมแสดงความคิดเห็นได้ คนกลุ่มนี้มีจำนวนที่เยอะนะแต่ละหมู่บ้านนะ ไม่ใช่ประเมินทีก็มีแต่คนแก่ คนว่างงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

“ สำหรับการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน ส่วนตัวมองว่าไม่มี ความทั่วถึงและครอบคลุม เพราะว่า หากหมู่บ้านใดมีจำนวนประชากรเยอะมันก็จะไม่ครอบคลุมต่อการรับฟังความคิดเห็น 20 คนมันน้อยไป อยากให้มีการเทียบค่าเฉลี่ยของประชากรมากกว่า ไม่ควร กำหนดจำนวน 20 คน ไว้เป็นบรรทัดฐานหรือตายตัว จำนวนมันควรขึ้นอยู่กับหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านด้วย ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2564

“ อยากให้เพิ่มจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎร เพราะจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คนที่กฎหมายระบุไว้มันฟังดูไม่ค่อยเหมาะสมเท่าไร เพราะ 20 คนในความเป็นจริงแค่เอาพรรคพวกมาช่วยประเมินก็ครบแล้วจริงไหม ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ ผู้ใหญ่มองว่ามันน้อยเกินไป เนื่องจากหมู่ของผู้ใหญ่เนี่ย มีทั้งทั้งหมด 95 ครัวเรือน ประชากรก็เกินสามร้อยกว่าคน มันจึงทำให้ดูว่าไอ้ที่กำหนด 20 คน นี่มันไม่ทั่วถึงไม่ครอบคลุมนะ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 23 ตุลาคม 2564

“ ปัญหาเรื่องจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน นี้แหละ คืออยากให้มีการเพิ่มจำนวน อาจจะคิดเป็น ลัคนส่วนของประชากรก็ได้ หรือต้องมีตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยทำงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

“ มันก็มีบางตำบลที่ไม่ได้ประชาสัมพันธุ์ให้ทั่วถึงนะ ใช้วิธีเลือกบุคคลที่จะเชิญเข้าร่วมการ ประเมินมากกว่า เน้นพรรคพวกหรือญาติพี่น้องตนเองเป็นหลัก เพราะหวังให้สามารถผ่านการ ประเมินได้ง่าย ๆ ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ พอจะประเมินก็เลือกเอาเฉพาะพวกพ้องมาช่วยประเมิน เพราะจะได้ผ่านการประเมินได้ ง่ายๆ ไม่ต้องลุ้นว่าจะมีชาวบ้านมาต่อว่าหรือร้องเรียนในสิ่งที่ไม่ดีเขาเราไหม แบบนี้มันไม่สมควร เป็น การประเมินที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 23 ตุลาคม 2564

“ ผู้ใหญ่บ้านบางหมู่ที่ไม่ค่อยทำงาน เวลาถึงรอบประเมินเขาก็ไม่แจ้งให้ชาวบ้านรู้หรือ กเลือกบอกเอาแต่ละบ้านทั้งนั้น จำนวนที่กำหนดไว้ในการรับฟังมันน้อยแบบนี้ เล่นพรรคพวกก็จบแล้ว เกณฑ์กันมา เอาญาติพี่น้องมาประเมินก็ครบแล้ว ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

#### 5.4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่ได้มาจากประสบการณ์การดำรง ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ที่เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน สามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวทางหลัก ดังนี้

แนวทางที่หนึ่ง การปรับทัศนคติของผู้ดำเนินการประเมินและผู้เข้ารับการประเมิน ให้มี ทัศนคติที่ดี รวมถึงการเปิดกว้างต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนกับการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น กล่าวคือ ผู้ดำเนินการประเมิน ซึ่งในที่นี่คือคณะกรรมการ หรือ เจ้าหน้าที่ของอำเภอ จะต้องมองการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้เปรียบเสมือนเป็น เครื่องมือในการตรวจสอบหรือควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ต้องดำเนินการประเมินผล

อย่างจริงจัง ไม่รวบรัดหรือเร่งดำเนินการเพียงเพื่อให้มีการประเมินผ่านไปตามกฎหมาย แต่ต้องทำให้การประเมินนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นกรรมวิธีอย่างหนึ่งในการทดสอบประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ และต้องมีจิตใจเสียสละ อำนวยความสะดวกทุกวิถีทางเพื่อให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพ บรรลุจุดประสงค์ตามที่กฎหมายวางไว้ ซึ่งอาจจะต้องมีการปฏิบัติหน้าที่ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ นอกเหนือจากวันเวลาทำการ เพราะจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นในจำนวนที่มากขึ้นได้ หากสามารถดำเนินการประเมินขึ้นในวันหยุดนั้นเอง ส่วนต่อมาคือการเปิดกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้นของผู้เข้ารับการประเมิน ซึ่งในที่นี้ก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีความตั้งใจที่ดีต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กล่าวคือ เมื่อถึงรอบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของตน ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบอย่างทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติในการชวนประชาชนมาเข้าร่วมการประเมิน ไม่เล่นพรรคเล่นพวก ต้องมีความกล้าที่จะเปิดกว้างให้ประชาชนในหมู่บ้านโดยทั่วไป สามารถเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน ต่อการทำงานของตน เพราะความคิดเห็นของประชาชนจะเป็นสิ่งสะท้อนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ทราบถึงศักยภาพการทำงานตนได้ สามารถนำเอาคำชมยินดีมาเป็นกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ หรือนำเอาคำตำหนิติเตียนมาปรับปรุงการทำงานของตนได้ต่อไป

แนวทางที่สองคือเห็นควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขระเบียบข้อกฎหมาย ในที่นี้คือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ในประเด็นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ จากเดิมที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ว่า “ให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน ทั้งนี้ ต้องให้มีความทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย” ปรับปรุงแก้ไขเป็น “ให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ทั้งนี้ ต้องให้มีความทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย” เหตุที่ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากว่า การกำหนดจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เป็นการกำหนดจำนวนการรับฟังความคิดเห็นที่ไม่ยุติธรรมต่อหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน เพราะหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีขนาดไม่เท่ากัน มีจำนวนครัวเรือนจำนวนประชากรไม่เท่ากัน ส่งผลให้เกิดการได้เปรียบ เสียเปรียบกันในแง่ของจำนวนการรับฟังความคิดเห็น หมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรไม่เยอะ ก็จะเป็นการง่ายถ้าต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจำนวนที่ไม่น้อยกว่า 20 คน เพราะจะมีความทั่วถึงและเป็นธรรม แต่ในขณะเดียวกันหากเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรเกิน 400 คนขึ้นไป ก็จะทำให้การรับฟังความคิดเห็น

ของประชาชนไม่มีความทั่วถึงหรือเป็นธรรมเท่าที่ควรได้ จึงเห็นควรให้ใช้สัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ในการรับฟังความคิดเห็นแทน เพื่อให้เกิดความทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้น

แนวทางที่สาม คือการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้แก่ประชาชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยที่ผ่านมาอาจจะยังไม่มีการสร้างรับรู้ที่มากพอ ซึ่งส่งผลให้การประเมินไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงเสนอแนะให้มีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัย เช่น ใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ช่วยในการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ให้มีความครอบคลุมทั่วถึง และรับทราบโดยทั่วกันให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างการรับรู้แก่ประชาชน ให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการประเมิน ว่าการประเมินผลมีความสำคัญอย่างไร ประเมินไปทำไม ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ที่มีอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนได้เลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้นำของตน เพื่อกระตุ้นให้พวกเขาเหล่านั้น มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างสูงที่สุดต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ อยากให้มีการปรับปรุงทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ประเมิน และผู้เข้ารับการประเมินด้วย คือต้องให้ความสำคัญกับการประเมิน ไม่ใช่การทำส่ง ๆ ไม่อย่างนั้นการประเมินก็ไม่มีทางมีประสิทธิภาพอีกอย่างที่สำคัญเลยก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านตนเองอย่างแท้จริง และนำความคิดเห็นตรงนั้นไปพัฒนาตนเอง นำไปอุดข้อบกพร่องของตน ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นนายอำเภอพระนครศรีอยุธยา, สัมภาษณ์เมื่อ 4 ตุลาคม 2564

“ ในปัจจุบันรูปแบบที่ใช้ก็คือการติดประกาศ และบอกกล่าวกันเป็นหลัก แต่อยากให้มีการนำเอาสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ มาช่วยประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น รวมถึงให้สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้ประชาชนได้รับรู้กันเพิ่มมากขึ้น ให้ประชาชนเกิดความตระหนัก ให้ความสำคัญ ก็จะเป็นเรื่องที่ดี ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

“ ที่อยากจะเสนอแนะเลยก็คือ จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มันดูเหลื่อมล้ำกันอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน แค่ 20 นี้ บางหมู่บ้านก็หาง่าย บางหมู่บ้านก็หายาก อยากให้มีการเทียบค่าเฉลี่ยของประชากรมากกว่า ไม่ควรกำหนดจำนวน 20 คน ไว้เป็นบรรทัดฐานตายตัว จำนวนมันควรขึ้นอยู่กับหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านด้วย เพราะขนาดหมู่บ้าน จำนวนประชากรมันไม่เท่ากันนี้ และอีกสิ่งคือ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบถึงการประเมินมากขึ้น ทั่วถึงมากขึ้น ต้อง

สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินให้ชาวบ้านได้รู้ถึงความสำคัญของการประเมินด้วย ว่ามันมีความสำคัญต่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านยังไง ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกำนันลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 11 ตุลาคม 2564

“ อยากเสนอให้จัดการประเมินในวันเสาร์อาทิตย์ เพราะมันจะได้มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาเข้าร่วมการประเมิน ครอบคลุมทุกอาชีพ ทุกวัย และให้เพิ่มจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรให้มีความเหมาะสมทั่วถึงครอบคลุมของประชากรในหมู่บ้านนั้นๆ และที่สำคัญอยากให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีการเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ไม่ใช่เอาแต่พวกพ้องของตนมาช่วยประเมิน มันก็จะผ่านการประเมินกันทุกคน ไม่ว่าคนๆนั้นจะทำงานหรือไม่ทำงาน ประเมินผลผ่านกันถ้วนหน้า เป็นการประเมินที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ ต้องบอกว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านทุกๆ 4 ปี เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่วิธีการปฏิบัติในการประเมินของอำเภอมันดูไม่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการประเมินที่ทำแบบรวบรัด กำหนดวันประเมิน นัดชาวบ้านมาขีดแบบฟอร์มการประเมิน โดยที่เขาก็ไม่รู้อะไรมากมาย ไม่ได้เห็นผลงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นรูปธรรม สุดท้าย ผู้ใหญ่บ้านที่มีผลงานมากมาย กับผู้ใหญ่บ้านที่ไม่มีผลงานอะไรเลย ก็ผ่านการประเมินกันทุกคนอยู่ดี ผ่านเหมือนกันหมด ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 19 ตุลาคม 2564

“ ที่อยากให้ปรับปรุงหรือเป็นแนวทางที่อยากให้เป็นไป คือการสร้างการรับรู้ในเรื่องของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นประเด็นนี้เพราะอิงจากหมู่บ้านของผู้ใหญ่เอง การที่ผู้ใหญ่แจ้งให้ชาวบ้านได้รับทราบโดยทั่วกัน มันเป็นเรื่องที่ดีนะ มันเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเขาได้รับทราบ และตัดสินใจมาเข้าร่วมการประเมิน ทำให้ผู้ใหญ่บ้านได้รู้ว่าชาวบ้านเขา มองเราอย่างไร เขาเห็นว่าเราทำงานได้ดีไหม เราก็จะได้รู้สิ่งที่ชาวบ้านเขาคิด และเราก็สามารถนำเอาสิ่งที่ชาวบ้านสะท้อนนั้น มาปรับปรุงแก้ไขตัวเราให้ดีขึ้นไปอีกได้ จึงอยากให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ให้กับชาวบ้าน ไม่อยากให้ใช้วิธีการแบบ พอจะประเมินก็เลือกเอาเฉพาะพวกพ้องมาช่วยประเมิน เพราะจะได้ผ่านการประเมินได้ง่ายๆ ไม่ต้องลุ้นว่าจะมีชาวบ้านมาต่อว่าหรือร้องเรียนในสิ่งที่ไม่ดีเขาเราไหม แบบนี้มันไม่สมควร เป็นการประเมินที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไร ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 23 ตุลาคม 2564

“ ปัญหาพวกนี้มันแก้ได้ไม่ยากเลย ใช้กลไกที่มีอยู่ก็ได้ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน จะต้องช่วยกันสร้างการรับรู้เรื่องการประเมินแก่ชาวบ้าน ให้เขาได้ตระหนักรู้ ถึงความสำคัญของการ



ประเมิน ส่วนเรื่องวันเวลาก็แก้ได้ด้วยการปรึกษาหารือกับชาวบ้านลี ว่าส่วนมากอยากได้วันเวลาใดในการประเมินผล อำนาจความสะดวกให้แก่เขา การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนก็จะมากขึ้น ไม่ใช่เรากำหนดของเราเอง เออออเอง แล้วใครเขาจะว่างมาประเมินให้เราละ ทำให้การประเมินเป็นเรื่องธรรมดา เรียบง่าย เป็นความเคยชินของชาวบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของเขา และอาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประเมิน หรือช่วยในการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ สร้างระบบการมีส่วนร่วมขึ้นมา ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการประเมินอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่ชาวบ้าน อำเภอ และผู้ถูกประเมิน แต่ให้มีหน่วยงาน หรือภาคส่วนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าร่วมประเมินด้วย เพราะแทบทุกภาคส่วนล้วนต้องบูรณาการทำงานร่วมกันในระดับหมู่บ้านอยู่แล้ว ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ตุลาคม 2564

“ มันมีหลักสำคัญอยู่ว่า คนจะต้องมีจิตวิญญาณที่จะต้องอยากทำงานร่วมกันก่อน ซึ่งก่อนจะเกิดจิตวิญญาณตรงนั้นได้ มันก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจก่อน ก่อนที่จะมีความรู้ความเข้าใจได้มันก็ต้องสามารถที่จะมีการรับรู้ข้อมูลทั้งหมดได้ก่อน สรุปลก็คือจำเป็นต้องสร้างการรับรู้ให้เกิดกับประชาชนก่อน ให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมิน ให้เขาได้รู้ถึงสิทธิที่เขา มี และใช้สิทธิที่มีให้เกิดประโยชน์ได้ต่อตนเอง เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ 21 ตุลาคม 2564

“ ที่อยากเสนออีกเป็นแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน คืออยากให้ปรับจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรให้มีมากขึ้น อาจกำหนดเป็นสัดส่วนเทียบกับจำนวนประชากรก็ได้ มันจะได้มีความครอบคลุมมากขึ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนลำดับที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อ 13 ตุลาคม 2564

## บทที่ 6

### บทสรุป

#### 6.1 สรุปสาระสำคัญของการออกแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ มีที่มาจากการที่ผู้วิจัยได้ตระหนักว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในห้วงเวลาที่ผ่านมานั้น การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ในบางครั้ง มีเรื่องร้องเรียนเกิดขึ้น ด้วยข้อกล่าวหาที่ว่า การประเมินผลไม่มีความเป็นธรรม ไม่มีการแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบอย่างทั่วถึง ว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หมู่บ้านนั้น ๆ ส่งผลให้มีประชาชนบางส่วนที่ไม่ทราบ ไม่สามารถเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ ซึ่งประชาชนบางส่วนให้ความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นโอกาสสำคัญในทุก ๆ 4 ปี ที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เป็นตัวแทนของประชาชนที่มาจากการเลือกของประชาชนในหมู่บ้าน อย่างเป็นทางการ อันเป็นสิ่งที่อาจจะสะท้อนถึงการนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ได้ต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาผลสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย วิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน แนวคิดทัศนคติ แนวคิดการรับรู้ และแนวคิดการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ในที่นี้คือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และภาคประชาชน ซึ่งในที่นี้คือผู้ประเมินฯ ดังนั้น การศึกษาในเชิงพื้นที่จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องมีการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษา คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องด้วยเป็นอำเภอที่เป็นจุดศูนย์กลางของจังหวัด เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ

ในการพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบ และมีความเป็นชุมชนเมือง ซึ่งในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยาเขตการปกครองที่ยังมีการปกครองท้องที่อยู่ และบางพื้นที่ได้ถูกยกฐานะเป็นชุมชนเมือง ที่ไม่มีรูปแบบการปกครองท้องที่เหลืออยู่แล้ว โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) การวิจัยแบบผสมนั้น เป็นเทคนิควิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่งจะดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในที่นี้คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงแจกแบบสอบถาม (Survey) จำนวน 397 ชุด เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ การรับรู้ และการมีส่วนร่วมจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยได้กระจายแบบสอบถามในพื้นที่ตำบล จำนวน 15 ตำบล และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามมาวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามการวิจัย และเพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

## 6.2 สรุปและอภิปรายผลการศึกษาที่สำคัญ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปผลการศึกษาที่สำคัญ ได้ดังนี้

**6.2.1 ประชาชนมีทัศนคติและการรับรู้อย่างไรต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีลักษณะเป็นเช่นใด ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก**

1) ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องที่ และความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

### 1.1) ความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องที่

ในการศึกษาความสำคัญของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการปกครองท้องที่ นั้น สามารถสรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ได้ว่า สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน มีหน้าที่ในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของประชาชน เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชนในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ในการรับนโยบายต่างๆ จากรัฐบาล กระทรวง กรม ฯลฯ มาชี้แจงและนำมาปฏิบัติต่อประชาชนในพื้นที่ ด้วยความที่เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทย

มาเป็นเวลานาน ทำให้ประชาชนรู้สึกเกิดความเคยชินกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน ตำบล ว่าจะต้องมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแลอยู่ และด้วยความที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่ได้มาจากการเลือกของประชาชนในหมู่บ้านนั้นๆ ก็ย่อมมีความเป็นที่นับถือ หรือเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนในหมู่บ้านต่อตัวผู้ใหญ่บ้าน อีกทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ส่งผลทำให้ประชาชนสามารถพบเจอตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้บ่อยครั้ง หลายช่วงเวลา เกิดความรู้สึกใกล้ชิด สนใจ จึงทำให้เมื่อเวลาที่ประชาชนในหมู่บ้านประสบปัญหาต่างๆ มีความเดือดเนื้อร้อนใจ ก็จะนึกถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นลำดับแรก เพื่อร้องขอหรือไหว้วานให้มาช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แม้ในบางครั้งปัญหาต่างๆ ที่ประชาชนประสบจะไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้รับทราบถึงปัญหา ความเดือดร้อนของตน เพื่อหวังจะให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นกลไกในการประสานขอความร่วมมือจากภาครัฐ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง เข้ามาแก้ไขปัญหาให้ในที่สุด และที่สำคัญคือ ประชาชนมองว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่สามารถขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน หรือแม้กระทั่งขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้าน มาช่วยกันดำเนินกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านได้ อีกด้วย ซึ่งที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน

ทั้งนี้ ข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีข้อสรุปเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อมูลเชิงปริมาณของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม กล่าวคือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านมีทัศนคติว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด รวมถึงมีทัศนคติว่าหมู่บ้านของตนจำเป็นต้องมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ปกครองดูแลหมู่บ้านต่อไปอยู่ในระดับมากที่สุด อีกเช่นกัน

## 1.2) ความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

ในการศึกษาความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันนั้น สามารถสรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ได้ว่า มีความคิดเห็นต่อประเด็นวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี

1.2.1) กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี มีความคิดเห็นว่าเป็นระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำของชาวบ้าน มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติงาน รวมทั้งประสานงานความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแบกรับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาหรือประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วปัญหาต่าง

ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ปัญหาบางอย่างก็เป็นปัญหาที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน มีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาให้เกิดความต่อเนื่อง สำหรับเรื่องความต่อเนื่องในการทำงาน ก็ยังเป็นผลดีแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลและหมู่บ้าน เนื่องจากนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม ล้วนจะเป็นนโยบายที่ค่อนข้างมีความต่อเนื่อง เช่น การจัดทำโครงการต่าง ๆ งบประมาณที่ได้รับมาค่อนข้างมีมูลค่าการลงทุนที่สูง มีแผนการดำเนินงานที่วางไว้ชัดเจน และโครงการหนึ่ง ๆ อาจใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างยาวนานจึงจะสามารถสำเร็จเป็นรูปธรรมได้ วาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปีจึงเหมาะสมกว่า อีกทั้ง วาระการดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี จะส่งผลให้เกิดความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญในระเบียบกฎหมายการทำงาน เพราะว่า หากทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำงานมาโดยตลอด ความรู้ความสามารถที่ได้จากการทำงานก็สั่งสมมากขึ้น

ในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี มีความคิดเห็นวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี จะทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการดำรงตำแหน่ง และเป็นการผลักดันให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องแสวงหาความมั่นคงในตำแหน่งให้ตนเองเพิ่มมากขึ้น หากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคนใดต้องการที่จะดำรงตำแหน่งต่อไปหลังจากครบวาระ 5 ปี ก็จะต้องมีฐานคะแนนเสียงหรือความนิยมของประชาชนในเขตพื้นที่เหมือนดังเช่น นักการเมือง อีกทั้ง จะทำให้ความร่วมมือของราษฎรที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการช่วยกิจกรรมสาธารณะลดลง เพราะจะทำให้การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมุ่งแต่จะเอาใจฐานเสียงคะแนน และพรรคพวกของตนมากกว่าประโยชน์ของทางราชการ นอกจากนี้ การเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านบ่อยครั้งจะทำให้ประชาชนในหมู่บ้านและตำบล แยกแยก แยกความสามัคคี ตลอดจนทำให้พรรคการเมืองเข้ามามีบทบาทในการส่งคนของตนเข้ามาสมัครรับเลือกเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น อันจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมที่ประชาชนในพื้นที่ควรจะได้รับ จึงยืนยันว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรมีวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี ดังเช่นในปัจจุบัน เพื่อให้ที่ปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

1.2.2) กลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวาระการดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปีนั้น มีความคิดเห็นวาระการดำรงตำแหน่งดังกล่าว เป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป ไม่มีความเหมาะสม เพราะหลังจากได้รับการเลือกจากชาวบ้านให้มาดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ช่วงแรกของการทำงานก็จะทำงานเชิงรุกเนื่องจากยังมีไฟในการทำงาน แต่พอระยะเวลาผ่านไป ประสิทธิภาพการทำงานก็จะลดลงเนื่องจากว่ายังเหลือระยะเวลาอีกหลายปีที่สามารถทำงานได้ ทำให้ขาดความกระตือรือร้น ช่วงเวลาของการดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ก็จะทำงานอย่างเฉื่อยชา ไม่สนใจทุกข์สุขของประชาชน ประชาชนก็จะไม่ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการเท่าที่ควร และในทางกลับกันหาก

กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นวาระคราวละ 5 ปี จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่มากกว่า กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านจะมีความกระตือรือร้น ตั้งใจทำงานเพื่อประชาชน เพื่อหวังที่จะได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้ต่อไปเมื่อหมดวาระลง เพราะหากผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี ต่อให้เลือกผู้ใหญ่บ้านก็ครั้งประชาชนก็เลือกอยู่ดี ซึ่งวาระ 5 ปีนั้น ส่งผลในด้านของการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากกว่า

## 2) ทศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และเห็นด้วยกับการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ต้องกระทำการประเมินทุก ๆ 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ ประชาชนโดยส่วนใหญ่ก็มีความพร้อมและสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยสามารถจำแนกเป็นประเด็นได้ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

### 2.1) ทศนคติด้านความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นด้วยสืบเนื่องมาจาก มาตรา 14 (11) ของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดเหตุที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งว่า “ไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง” ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินต่าง ๆ ให้กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงเป็นที่มาของการออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในประเด็นทัศนคติด้านความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ การดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับการเลือกจากประชาชนให้เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็จะต้องอยู่ในตำแหน่งไปจนครบอายุ 60 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่ยาวนาน กระทรวงมหาดไทยจึงคิดค้นระบบการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อเป็นมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีวาระการดำรงตำแหน่งเป็นเวลาที่ยาวนาน จนถึงอายุ 60 ปี จึงมีความจำเป็น

จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่หย่อนยาน และไม่สนองตอบต่อความต้องการของประชาชน รวมถึงเพื่อทราบผลการการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นตัวกำหนดว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสมควรที่จะดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไปหรือไม่

ประการต่อมา ก็เพื่อให้ทราบข้อเด่น ข้อด้อย และระดับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสามารถนำผลการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา หรือปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ดีขึ้น เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถปฏิบัติงาน บูรณาการงานในพื้นที่อย่างเต็มความสามารถ และที่สำคัญคือ เพื่อเสริมสร้างและรักษาระดับของผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่ทางราชการต้องการและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างถึงที่สุด และสิ่งสุดท้ายคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของตน ว่าตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างไร สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด มีความคุ้มค่ากับค่าตอบแทนที่ได้รับซึ่งมาจากภาษีของประชาชนแล้วหรือไม่ มีความเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งปกครองหมู่บ้านต่อไปหรือไม่

## 2.2) ทศนคติด้านความเหมาะสมของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน

จากผลการศึกษาทศนคติด้านความเหมาะสมของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีวาระการดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน สามารถสร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และความกระตือรือร้น ให้เกิดกับผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ อีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ก็มีความเหมาะสม เช่น ในด้านของคณะกรรมการ ที่ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอเป็นกรรมการ และปลัดอำเภอเป็นเลขานุการ ก็มีความเหมาะสม เนื่องจากทั้งสามท่านเป็นทั้งผู้บังคับบัญชาโดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภารกิจหรือมีอำนาจหน้าที่ร่วมกัน จึงมีการรับรู้เป็นอย่างดีถึงการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงการกำหนดขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะครบถ้วนสมบูรณ์ได้นั้น ก็มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับทราบความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ ด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วย เพราะหากว่า

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้ดีเท่าที่ควร ประชาชนในหมู่บ้านก็จะเสียประโยชน์อันพึงได้นั่นเอง และสุดท้ายคือประเด็นเรื่องกรอบระยะเวลาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้กำหนดไว้ว่าให้มีการประเมินผลผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่าเป็นกรอบระยะเวลาที่มีความเหมาะสม ด้วยเพราะว่าระยะเวลา 4 ปี เป็นระยะเวลาที่สามารถสังเกตเห็นผลงานหรือชิ้นงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นรูปธรรมได้ และระยะเวลา 4 ปี เป็นระยะเวลาที่ผู้ใหญ่บ้านสามารถสั่งสมประสบการณ์การทำงาน หรือสามารถแสดงศักยภาพของตนให้ประชาชนในหมู่บ้านเห็นได้

แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการประปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีความคิดเห็นแย้งว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีเหมาะสม กล่าวคือ มี 3 ประเด็นหลักของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านยังไม่มีเหมาะสมเท่าที่ควร ประเด็นแรกคือ องค์ประกอบของคณะกรรมการ ที่ระเบียบกฎหมายระบุให้ประกอบไปด้วยนายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอหนึ่งคน และ ปลัดอำเภอนั้น ยังไม่ครอบคลุมกับบทบาทภารกิจที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ จึงอยากให้มีการเพิ่มจำนวนคณะกรรมการ โดยกำหนดให้หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอที่ปฏิบัติงานหลักในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล เข้ามาเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ เพราะส่วนราชการดังกล่าว ล้วนแต่มีหน้าที่บทบาทภารกิจในระดับหมู่บ้านและตำบล และเป็นส่วนราชการที่ต้องดำเนินการทำงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะสามารถมองเห็นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี มีความสมควรที่จะต้องอยู่ในคณะกรรมการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย

ประเด็นที่สองคือ การกำหนดวันและเวลาในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในปัจจุบันไม่ได้กำหนดไว้ตายตัว ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของตัวผู้เข้ารับการประเมิน หรือการตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและผู้เข้ารับการประเมิน ซึ่งส่วนมากก็จะกำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านขึ้นในวันทำการ คือระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งส่งผลให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีจำนวนประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นน้อย คือ 20 คนพอดี หรือมากกว่าเล็กน้อย ตามที่กฎหมายระบุจำนวนอย่างต่ำไว้ ทำให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไม่มีความครอบคลุมหรือทั่วถึงต่อจำนวนประชากรของหมู่บ้าน อีกทั้งประชาชนที่เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ในวันและเวลาดังกล่าว ก็ไม่มีความหลากหลาย เนื่องจากยังขาดประชาชนจากกลุ่มวัยทำงาน หรือกลุ่มเยาวชนที่ต้องไปเรียนหนังสือ เป็นต้น และประเด็นสุดท้ายก็คือจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้กำหนดไว้ว่า ไม่น้อยกว่า 20



คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวมีความไม่เหมาะสมต่อความทั่วถึงและครอบคลุมกับจำนวนประชากรในหมู่บ้าน อาจส่งผลให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผล ที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมบนหลักการของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในประเด็นสุดท้ายนี้ คือจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทางด้านข้อมูลเชิงปริมาณของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านมีทัศนคติว่า การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน มีความเหมาะสมต่อประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมาก

### 2.3) ทัศนคติด้านประสิทธิผลของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาทัศนคติด้านประสิทธิผลของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมาไม่มีประสิทธิภาพ โดยมองว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ที่จัดทำทุก 4 ปี เป็นการประเมินผลตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงเท่านั้น ไม่ได้มีความจริงจังในการประเมินเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้ใหญ่บ้านแต่ละราย ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้านที่มีผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ดี หรือผู้ใหญ่บ้านที่ไม่มีการปฏิบัติหน้าที่เป็นกิจจะลักษณะ ล้วนแล้วแต่มีผลการประเมินผ่านกันทุกราย น้อยครั้งมากที่จะประเมินผลแล้วไม่ผ่าน ด้วยเพราะว่าการประเมินแต่ละครั้ง มักจะถูกดำเนินการอย่างรวบรัดจากคณะกรรมการและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้รับการประเมิน เมื่อทางอำเภอมีประกาศให้ผู้ใหญ่บ้านรับการประเมิน ก็ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ให้เกิดกับประชาชนในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง ใช้วิธีเฉพาะเจาะจงเลือกแต่พวกพ้อง หรือญาติสนิท มิตรสหายที่รู้จักนับถือกันเป็นอย่างดี มาเข้าร่วมการประเมินผลในขั้นตอนของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 20 คน ซึ่งก็เป็นพวกพ้อง ญาติสนิทของผู้รับการประเมินทั้งสิ้น ส่งผลให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ผลการประเมินที่ผ่านตลอด ไม่ว่าจะผู้ใหญ่บ้านรายนั้น จะทำงานหรือไม่ จะมีผลการปฏิบัติงานดีหรือเป็นที่พึงพอใจของประชาชนในหมู่บ้านหรือไม่ก็ตาม ล้วนแต่ผ่านการประเมินผลทั้งสิ้น ซึ่งผลกระทบที่ตามมาคือการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้นไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับหมู่บ้าน ตำบล หรือทางราชการ อีกทั้ง ประชาชนก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ระเบียบกฎหมายระบุไว้ ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการแจกแบบสอบถามของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน คือ ประชาชนผู้มี

สิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านมีทัศนคติว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นอยู่ในระดับมาก

### 3) การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีการรับรู้ที่ดีและเข้ามามีส่วนร่วมต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับที่มาก ทั้งนี้ ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หากได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอและมีความทั่วถึงครอบคลุม โดยสามารถจำแนกเป็นประเด็นได้ 3 ประเด็น ดังนี้

#### 3.1) การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น พบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีการรับรู้ที่ดี โดยสามารถได้รับข่าวสาร หรือข้อมูลที่เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านทางการประชาสัมพันธ์จากผู้ใหญ่บ้าน และทีมงาน คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หากเป็นกรณีที่มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ก็จะเป็นทีมงานของกำนัน คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล ซึ่งทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้านก็คือผู้ที่จะต้องเข้ารับการประเมิน จะมีการเชิญชวนประชาชนในหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์ หรือบอกกล่าวกันปากต่อปาก ให้ช่วยมาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในวันและเวลาที่ได้กำหนดไว้ และอีกช่องทางคือการปิดประกาศการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะดำเนินการโดยอำเภอ โดยจะมีการปิดประกาศไว้ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่จะเข้ารับการประเมิน และตามบอร์ดประชาสัมพันธ์สาธารณะที่มีอยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน แต่ก็ยังมีบางหมู่บ้านเลือกใช้วิธีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านหรือระบบเสียงตามสายที่ดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ นั้น ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านสามารถได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สามารถทราบวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ โดยรูปแบบการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้จะมีรูปแบบเป็นการบอกกล่าวปากต่อปากกับประชาชนในหมู่บ้านเสียเป็นส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้บอกกล่าวให้ชาวบ้านได้รับ

ทราบมากนักน้อยเพียงใด ซึ่งในกรณีนี้อาจจะทำให้การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไม่มีความครอบคลุมและทั่วถึงเท่าที่ควร และแน่นอน หากว่าเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้านหรือระบบเสียงตามสาย ก็จะสามารถทำให้ประชาชนในหมู่บ้านรับทราบข้อมูลได้อย่างทั่วถึง และกระจายเป็นวงกว้างมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ นั้นเอง

ทั้งนี้ ก็มีความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ความเห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางหมู่บ้าน ก็เลือกใช้วิธีเชิญชวนแต่ประชาชนที่นิยมตนเอง หรือพวกพ้อง ญาติพี่น้องของตน เพราะไม่ต้องการให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่พวกพ้องของตน หรือไม่เห็นด้วยกับการดำรงตำแหน่งของตน ทำให้การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นบกพร่องไป ส่งผลให้เมื่อถึงเวลาที่มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้น จำนวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านก็จะน้อยลงไป

ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามของประชาชนผู้สิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ได้พบข้อสรุปเกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน คือ การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในช่วงที่ผ่านมา มีผู้ที่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 333 ราย มีผู้ที่ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 51 ราย และมีผู้ที่ไม่แน่ใจว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 13 ราย จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย เป็นผู้ที่เคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 321 ราย เป็นผู้ที่ไม่เคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 58 ราย และเป็นผู้ที่ไม่แน่ใจว่าเคยพบเห็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 18 ราย จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย เป็นผู้ที่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน จำนวน 314 ราย เป็นผู้ที่ไม่ทราบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน จำนวน 55 ราย และเป็นผู้ที่ไม่แน่ใจว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน จำนวน 28 ราย จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย เป็นผู้ที่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ

ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 325 ราย เป็นผู้ที่ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 57 ราย และเป็นผู้ที่ไม่แน่ใจว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 ราย จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย

### 3.2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับที่ดี กล่าวคือ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้โดยการเปิดโอกาสของภาครัฐ ในขั้นแรกคือการระบุไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ที่กำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมิน ต่อมาคือการที่ภาครัฐ ในที่นี้คืออำเภอและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้ประชาชนได้รับทราบ ผ่านการปิดประกาศในที่ต่าง ๆ หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน หรือเสียงตามสายที่ดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ที่กระจายเป็นวงกว้าง ก่อให้เกิดการรับรู้โดยทั่วกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการ เพื่อตัดสินใจว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีผลการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ผ่านหรือไม่

ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะเป็นเพียงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการก็ตาม แต่กระบวนการดังกล่าวได้แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย และยอมรับในสิทธิของประชาชนในการที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนเครื่องมือในการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน คือ เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน จำนวน 283 ราย เป็น

ผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน จำนวน 89 ราย และเป็นผู้ที่อยากเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตนแต่ยังไม่มีโอกาส จำนวน 25 ราย จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 397 ราย โดยแสดงให้เห็นว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ในระดับที่ดี รวมทั้งประชาชนมีทัศนคติว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้อยู่ในระดับมากที่สุดอีกด้วย

### 3.3) ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น พบว่า ในประเด็นลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยนำมาเปรียบเทียบกับกรอบขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ของ Cohen and Uphoff ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นไม่สามารถกระทำได้ในทุกประเด็น ตามที่ Cohen and Uphoff ได้แบ่งขั้นตอนไว้ เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้ระบุขั้นตอนของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ที่ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในกระบวนการดังกล่าว ซึ่งการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีที่มาจาก การเลือกของประชาชนในหมู่บ้านให้ดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ว่าราชการดำรงตำแหน่งที่มีเวลายาวนานจนถึงครบอายุ 60 ปี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่หย่อนยาน และให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อทราบถึงข้อเด่น ข้อด้อย หรือสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยประชาชนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเมือง สังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะช่วยให้ประชาชนเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการประเมินผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตนเองอีกด้วย

ซึ่งความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล ได้แสดงความคิดเห็นต่อลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เมื่อประชาชนในหมู่บ้านทราบข่าวการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนก็มีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมการประเมินผล พร้อมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพียงแค่กำหนด ผู้ใหญ่บ้านบอกกล่าวถึงการประเมิน ประชาชนก็มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกันแล้ว และมาเข้าร่วมกันด้วยความเต็มใจ ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมา นั้น โดยส่วนใหญ่แต่ละหมู่บ้านจะมีจำนวนของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นในจำนวนที่เกิน 20 กว่าคนเล็กน้อย ซึ่งเป็นไปตามที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ที่กำหนดไว้ว่าให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน โดยส่วนใหญ่ก็จะมีประชาชนเข้าร่วมประมาณ 20 - 40 คน และมีบางหมู่บ้านที่มีประชาชนเข้าร่วมเกือบ 80 คน ทั้งนี้ คณะกรรมการประเมินฯ ก็จะดำเนินการให้ประชาชนที่มาเข้าร่วมการประเมินดังกล่าว ร่วมกันเสนอชื่อผู้แทนที่จะทำการแสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเพียง 20 คนเท่านั้น

## 6.2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่าน ประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่

### 1) อุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาอุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบอุปสรรคปัญหาอยู่ 3 ประเด็นหลัก คือ

#### 1.1) ปัญหาการกำหนดวัน และเวลาในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมาในหลายครั้ง พบว่ามีปัญหาการจัดการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ไม่ตรงกับวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทางอำเภอจะตกลงร่วมกับผู้เข้ารับการประเมินผล ซึ่งในที่นี้ก็คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็จะเลือกวันและเวลาในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่เป็นวันธรรมดา คือในระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยเหตุผลก็เพื่อที่จะสะดวกต่อการ

ปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการและเจ้าหน้าที่ของอำเภอ เพราะถือว่าเป็นวันเวลาทำการของราชการ โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลือกวันและเวลาดังกล่าวในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน นั้น ส่งผลให้มีประชาชนเข้าร่วมการประเมินผลในจำนวนที่น้อย และไม่มีหลากหลายของกลุ่มประชากรในหมู่บ้าน กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ที่สามารถมาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ถูกจัดขึ้นในวันธรรมดา ก็มักจะมีแต่กลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา ไม่ได้ทำงาน จึงมีเวลาว่างสามารถมาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้ ทำให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ไม่มีความทั่วถึงหรือครอบคลุมพอ ต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ในทางกลับกันถ้าหากว่าสามารถดำเนินการจัดการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านขึ้นในวันหยุด วันเสาร์หรือวันอาทิตย์ได้ ก็จะสามารถเพิ่มจำนวนการเข้าร่วมของประชาชน หรือเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มประชากรในหมู่บ้าน ในขั้นตอนการแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้ อาทิ เช่น ประชาชนในกลุ่มวัยทำงาน ประชาชนในกลุ่มเยาวชนหรือวัยเรียน เป็นต้น

## 1.2) ปัญหาของจำนวนในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน

ปัญหาอุปสรรคของจำนวนประชาชนในการรับฟังความคิดเห็น กล่าวคือ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ได้กำหนด ให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผล จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ในทางปฏิบัติการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ จะมีประชาชนเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านประมาณครั้งละ 20 – 40 คน ส่งผลให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน ไม่มีความทั่วถึงและครอบคลุมต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ เพราะหากหมู่บ้านที่ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก จำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจำนวนที่ไม่น้อยกว่า 20 คน ก็จะเป็นจำนวนที่มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการรับฟังความคิดเห็นแล้ว แต่ถ้าหมู่บ้านที่มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ คือมีจำนวนประชากรเกิน 300 คนขึ้นไป การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจำนวนที่ไม่น้อยกว่า 20 คนตามที่ระเบียบกฎหมายกำหนดไว้ ก็จะเป็นจำนวนการรับฟังความคิดเห็นที่ไม่มีความทั่วถึงและครอบคลุมต่อจำนวนของประชากรเท่าที่ควร

### 1.3) ปัญหาการเล่นพวกพ้อง ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน

ปัญหาการเล่นพวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของผู้เข้ารับการประเมิน ให้มาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้นั้น ไม่เปิดเผยข้อมูลการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของตน ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบเป็นการทั่วไป ซึ่งประเด็นที่สามนี้จะมีความสอดคล้องกับประเด็นที่สอง คือ ด้วยการใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ได้กำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้ารับการประเมินหลีกเลี่ยงที่จะประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประเมินผลของตนให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับรู้เป็นการทั่วไป เพราะต้องการจะเลือกใช้พวกพ้อง หรือญาติพี่น้องของตนเพียงจำนวน 20 คน มาเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในจำนวนเพียงเท่านี้ ก็ไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายแล้ว ส่งผลให้ผู้เข้ารับการประเมินผลสามารถผ่านการประเมินผลได้โดยง่าย ซึ่งผู้ใหญ่บ้านที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่ค่อยปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีผลงานเป็นที่พึงพอใจต่อประชาชนในหมู่บ้าน มักจะเลือกใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อให้ตนสามารถผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไปในที่สุด และสามารถดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านต่อไปได้ ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่ทางกระทรวงมหาดไทยได้วางไว้อย่างมาก เพราะประชาชนโดยทั่วไปของหมู่บ้านจะไม่สามารถรับรู้ถึงการประเมินผลและสามารถเข้าร่วมการแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามความเป็นจริงได้

### 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางการปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่ได้มาจากประสบการณ์การดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ที่เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวทางหลัก ดังนี้



## 2.1) แนวทางการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้แก่ประชาชน

แนวทางการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้แก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยที่ผ่านมามีการสร้างรับรู้ที่มากพอ ซึ่งส่งผลให้การประเมินไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงเสนอแนะให้มีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัย เช่น ใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ช่วยในการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ให้มีความครอบคลุมทั่วถึง และรับทราบโดยทั่วกันให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างการรับรู้แก่ประชาชน ให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการประเมิน ว่าการประเมินผลมีความสำคัญอย่างไร ประเมินไปทำไม ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ที่มีอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนได้เลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้นำของตน เพื่อกระตุ้นให้พวกเขาเหล่านั้น มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างสูงที่สุดต่อไป

## 2.2) แนวทางการปรับทัศนคติของผู้ดำเนินการประเมินและผู้เข้ารับการประเมิน

แนวทางการปรับทัศนคติของผู้ดำเนินการประเมินและผู้เข้ารับการประเมินให้มีทัศนคติที่ดี รวมถึงการเปิดกว้างต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น กล่าวคือ ผู้ดำเนินการประเมิน ซึ่งในที่นี้คือคณะกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ของอำเภอ จะต้องมองการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบหรือควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ต้องดำเนินการประเมินผลอย่างจริงจัง ไม่รวบรัดหรือเร่งดำเนินการเพียงเพื่อให้มีการประเมินผ่านไปตามกฎหมาย แต่ต้องทำให้การประเมินนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นกรรมวิธีอย่างหนึ่งในการทดสอบประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ และต้องมีจิตใจเสียสละ อำนวยความสะดวกทุกวิถีทางเพื่อให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพ บรรลุจุดประสงค์ตามที่กฎหมายวางไว้ ซึ่งอาจจะต้องมีการปฏิบัติหน้าที่ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ นอกเหนือจากวันเวลาทำการ เพราะจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นในจำนวนที่มากขึ้นได้ หากสามารถดำเนินการประเมินขึ้นในวันหยุดนั้นเอง ส่วนต่อมาคือการเปิดกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น

ของประชาชนให้มากขึ้นของผู้เข้ารับการประชุม ซึ่งในที่นี้ก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีส่วนคิดที่ดีต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กล่าวคือ เมื่อถึงรอบการประชุมผลการปฏิบัติหน้าที่ของตน ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบอย่างทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติในการชวนประชาชนมาเข้าร่วมการประชุม ไม่เล่นพรรคเล่นพวก ต้องมีความกล้าที่จะเปิดกว้างให้ประชาชนในหมู่บ้านโดยทั่วไป สามารถเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน ต่อการทำงานของตน เพราะความคิดเห็นของประชาชนจะเป็นสิ่งสะท้อนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ทราบถึงศักยภาพการทำงานของตนได้ สามารถนำเอาคำชมยินดีมาเป็นกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ หรือนำเอาคำตำหนิติเตียนมาปรับปรุงการทำงานของตนได้ต่อไป

### 2.3) แนวทางการปรับปรุง แก้ไขระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

เห็นควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในที่นี้คือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประชุมผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ในประเด็นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ จากเดิมที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประชุมผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ว่า “ให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน ทั้งนี้ ต้องให้มีความทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย” ปรับปรุงแก้ไขเป็น “ให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ทั้งนี้ ต้องให้มีความทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย” เหตุที่ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงจำนวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากว่า การกำหนดจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เป็นการกำหนดจำนวนการรับฟังความคิดเห็นที่ไม่ยุติธรรมต่อหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน เพราะหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีขนาดไม่เท่ากัน มีจำนวนครัวเรือน จำนวนประชากรไม่เท่ากัน ส่งผลให้เกิดการได้เปรียบ เสียเปรียบกันในแง่ของจำนวนการรับฟังความคิดเห็น หมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรไม่เยอะ ก็จะเป็นการง่ายถ้าต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจำนวนที่ไม่น้อยกว่า 20 คน เพราะจะมีความทั่วถึงและเป็นธรรม แต่ในขณะเดียวกัน หากเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรเกิน 400 คนขึ้นไป ก็จะทำให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไม่มีความทั่วถึงหรือเป็นธรรมเท่าที่ควรได้ จึงเห็นควรให้ใช้สัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ในการรับฟังความคิดเห็นแทน เพื่อให้เกิดความทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้น

### 6.3 ข้อจำกัดและอุปสรรคของการทำวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ มีข้อจำกัดและอุปสรรคในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก เนื่องจากในช่วงที่ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยนั้น อยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) อีกทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ยังประสบปัญหาอุทกภัย ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อนกันเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยครั้งนี้ มีภาระงานที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างมาก รวมทั้งประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามนั้น ต่างก็ล้วนเป็นผู้ประสบปัญหาอุทกภัยด้วยกันทั้งสิ้น จึงส่งผลให้การนัดหมายเวลาในการให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจข้อมูลโดยการเก็บแบบสอบถามนั้น ทำได้ยากมากยิ่งขึ้น รวมทั้งในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสม คือทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ที่ศึกษาถึงทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผ่านประสบการณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา ส่งผลให้การดำเนินการให้ข้อมูลนั้นต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังในการให้ข้อมูล เนื่องจากอาจส่งผลเสียต่อผู้ให้ข้อมูลและหน่วยงานที่นำมาเป็นกรณีศึกษาได้ อีกทั้งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ถูกจำกัดด้วยระยะเวลา ส่งผลให้ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผลเพื่อสร้างความเข้าใจและตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนั้นมีเวลาค่อนข้างจำกัดและต้องเร่งรีบในการดำเนินการเพื่อให้ทันต่อกรอบระยะเวลาที่กำหนด

### 6.4 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการสรุปผลการศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้สรุปผล การศึกษา และนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

#### 6.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้มากขึ้น รวมถึงการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์

หรือการสร้างรับรู้ให้มีความทันสมัยมากขึ้น เช่น การใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้มีความครอบคลุมทั่วถึง และรับทราบโดยทั่วกันให้มากขึ้น ให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญอย่างไร ประเมินผลไปเพื่ออะไร อีกทั้ง ควรสร้างให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ที่มีอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

2) ควรมีการปรับปรุงระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 โดยปรับปรุงในประเด็นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแต่เดิมที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 ว่า “ให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน ทั้งนี้ ต้องให้มีความทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย” โดยพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเป็น “ให้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ทั้งนี้ ต้องให้มีความทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย” ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความทั่วถึงและเป็นธรรมต่อการรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมากขึ้น

3) ควรจัดให้มีการอบรมและพัฒนาทักษะในเรื่องของหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านแก่คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และพร้อมที่จะต้องดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่มีขึ้นทุก 4 ปี โดยเป็นการอบรมให้ความรู้ถึงกระบวนการในการประเมินผล ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นั้นมีทักษะ และองค์ความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพได้ต่อไป

#### 6.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงพฤติกรรม

1) ควรจัดให้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้มีทัศนคติที่ดี มีมุมมองต่อการประเมินผลการปฏิบัติ

หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบหรือควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอย่างจริงจัง ไม่รวบรัดหรือเร่งรัดดำเนินการเพียงเพื่อให้มีผลการประเมินผ่านไปตามกฎหมาย

2) ควรจัดให้มีการปลูกฝังค่านิยมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้ารับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นผู้ต้องมีจิตใจที่เสียสละ ต้องอำนวยความสะดวกทุกวิถีทางเพื่อให้การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพ บรรลุจุดประสงค์ตามที่กฎหมายวางไว้ ซึ่งอาจจะต้องมีการปฏิบัติหน้าที่ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ นอกเหนือจากวันเวลาทำการ เพื่อสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็น ให้มีกลุ่มประชากรที่หลากหลายหรือมีจำนวนประชาชนเข้าร่วมมากขึ้น

3) ควรสร้างค่านิยมให้กับผู้เข้ารับการประเมิน ในที่นี้ก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีการเปิดกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น โดยจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบอย่างทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติในการเชิญชวนประชาชนมาเข้าร่วมการประเมิน ไม่เล่นพรรคเล่นพวก ต้องมีความกล้าที่จะเปิดกว้างให้ประชาชนในหมู่บ้านโดยทั่วไป สามารถเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน รวมถึงต้องมีความยินดีพร้อมที่จะนำเอาคำติชมมาปรับปรุงพัฒนาการทำงานของตนต่อไป

#### 6.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) ควรมีการวิจัยศึกษาเรื่องทัศนคติและการรับรู้ของประชาชน รวมถึงอุปสรรคปัญหาของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในทุกพื้นที่ที่ยังคงดำรงการปกครองลักษณะท้องที่อยู่ เนื่องด้วยในแต่ละพื้นที่นั้นประชาชนต่างมีทัศนคติและการรับรู้ รวมถึงสภาพปัญหาและบริบทในพื้นที่แตกต่างกันออกไป เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นเรื่องความเหมาะสมของแบบประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ว่ามีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามความเป็นจริงหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำไปสู่การพัฒนาหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

3) ควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับอำเภอข้างเคียง อำเภอต่าง  
ภูมิภาค หรืออำเภอขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูล  
อันจะนำไปสู่แนวทางในพัฒนาประสิทธิภาพของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้  
อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น



## บรรณานุกรม

Assael, H. (1998). *Consumer behavior and marketing action*.

Schiffman, L. G., & Kanuk. (2004). *Consumer behavior. International edition, 8th*, 158. (Prentice Hall)

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. (2523). จิตวิทยาการศึกษา. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.

กรมการปกครอง. (2560). คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559. โรงพิมพ์อสาการศึกษา ดินแดน.

กาญจนามาส ชำนาญกิจ. (2555). ทักษะคิดของผู้ใช้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและการสื่อสารแบบปากต่อปาก : กรณีศึกษาของค้การบริการส่วนตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารการจัดการ ภาครัฐและภาคเอกชน 19, 1, 11.

จิรวรรณ อินทรีย์สังวรรณ. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสามปี : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแพร่ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย]. เชียงราย.

เจริญ ภัสสร. (2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 12.

ชนิดา กิ่งรุ่งเพชร. (2561). ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดในอินสตาแกรมสำหรับสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม กับ การเปิดรับทัศนคติและพฤติกรรมตอบสนองของผู้บริโภค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ.

ณรงค์ ปิติบุญญพัฒน์. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลต้นหม้อ อำเภอมาย จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. เชียงราย.

เดือนเพ็ญ แบลิว. (2559). ทักษะคิด ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) กับภาพลักษณ์ขององค์การ เครือซีเมนต์ไทย (SCG) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และบริการของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสยาม].

ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมือง ลำพูน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. เชียงใหม่.

ธนาสาร บัลลังก์ปัทมา. (2551). บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. *The City Journal*, 4, 30.

ธนิศร ยืนยง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก มหาวิทยาลัย ปทุมธานี]. ปทุมธานี.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการปกครองท้องที่ กรุงเทพฯ.

บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน : บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มี ต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้]. เชียงใหม่.

บุษกร ทับทิม. (2549). ทักษะคิดและพฤติกรรมที่มีต่อการปฏิบัติงานภายใต้ระบบ Six Sigma ของพนักงานบริษัทซัมซุง อิเล็กทรอนิกส์ (ไทยแลนด์) จำกัด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

- ประมะ สตะเวทิน. (2540). หลักนิเทศศาสตร์. ภาพพิมพ์.
- ประชัย ศรีจามร. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ, กรณีศึกษาดำบลบ้านน้อยอ้อดอนชัย อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. กรุงเทพฯ.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2534). การปกครองท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). แหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติ. โรงพิมพ์ ออฟ เซท ศรีเอช.
- พัชนี เขยจรรยา และคณะ. (2541). แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. เยลโล่การพิมพ์.
- พิชญาวี คณะผล. (2554). การศึกษาทัศนคติ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา นักศึกษาและบุคลากรวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา จ.เพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- รัตนาภรณ์ มั่นศรีจันทร์. (2559). ทัศนคติของประชาชนจังหวัดเพชรบุรีที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี : ศึกษาในห้วงเวลา ปี 2559 มหาวิทยาลัยเกริก].
- วิภา รุ่งจรัส. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย].
- วิษณุ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา]. ชลบุรี.
- ศุภิสรา ธารประเสริฐ. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครพนม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. สกลนคร.
- สบายดี โคตรมะนิวงค์. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานโครงการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม เมืองไชบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. สกลนคร.
- อสงไขย ทยานศิลป์. (2560). ทัศนคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของกลุ่มบริษัท สยามพิวรรธน์ จำกัด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- อัคราพร สังขวน. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลกุดสิมอำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. สกลนคร.
- เอมอร ณรงค์. (2535). การใช้สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์เพื่อเปลี่ยนภาพพจน์ธนาคารทหารไทย (2517-2533) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ.



## ภาคผนวก

### แบบสอบถาม

เรื่อง : ทศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน  
กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด  
พระนครศรีอยุธยา

\*\*\*\*\*

### คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับทศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา ประชาชนในพื้นที่ตำบลที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาในการจัดทำสารนิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน
- ส่วนที่ 2 การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
- ส่วนที่ 3 ทศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
- ส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นข้อมูลเฉพาะบุคคล และจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางการวิจัยเพื่อการศึกษาและจัดทำรายงานเท่านั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริงและขอขอบคุณทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

นายวัชรพล มหาไวย

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

**คำชี้แจง** โปรดตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ให้สมบูรณ์

1. ท่านมีเพศ

1)  ชาย

2)  หญิง

2. ท่านมีอายุ

1)  ระหว่าง 18 – 30 ปี

2)  ระหว่าง 31 – 40 ปี

3)  ระหว่าง 41 – 50 ปี

4)  51 ปี ขึ้นไป

3. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลใด

1)  ตำบลปากกระวาน

2)  ตำบลคลองตะเคียน

3)  ตำบลบ้านป้อม

4)  ตำบลสำเภาล่ม

5)  ตำบลบ้านใหม่

6)  ตำบลเกาะเรียน

7)  ตำบลบ้านเกาะ

8)  ตำบลสวนพริก

9)  ตำบลลุมพินี

10)  ตำบลคลองสระบัว

11)  ตำบลหันตรา

12)  ตำบลวัดตุ้ม

13)  ตำบลภูเขาทอง

14)  ตำบลบ้านรุน

15)  ตำบลคลองสวนพลู

### ส่วนที่ 2 การรับรู้ของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

**คำชี้แจง** โปรดตอบคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ใน  ให้สมบูรณ์

1. ในช่วงที่ผ่านมา ท่านทราบหรือไม่ว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทุก 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

1)  ทราบ

2)  ไม่ทราบ

3)  ไม่แน่ใจ

2. ท่านเคย เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของท่านหรือไม่

1)  เคย

2)  ไม่เคย

3)  อยากเข้าร่วมแต่ยังไม่มีโอกาส

3. ท่านเคยพบเห็นกระบวนการการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านบ้างหรือไม่

1)  เคย

2)  ไม่เคย

3)  ไม่แน่ใจ

4. ท่านทราบหรือไม่ ว่าการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อประกอบการประเมินผลด้วย

- 1)  ทราบ                      2)  ไม่ทราบ                      3)  ไม่แน่ใจ

5. ท่านทราบหรือไม่ ว่าท่านมีสิทธิเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

- 1)  ทราบ                      2)  ไม่ทราบ                      3)  ไม่แน่ใจ

### ส่วนที่ 3 ทศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

**คำชี้แจง** คำถามแต่ละข้อจะมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ซึ่งกำหนดระดับทัศนคติ ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับ 4	หมายถึง	เห็นด้วย
ระดับ 3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
ระดับ 2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
ระดับ 1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ท่านคิดว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อท่าน					
2. ท่านคิดว่า หมู่บ้านของท่านมีความจำเป็นต้องมีผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ปกครองดูแลหมู่บ้านต่อไป					
3. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีความเหมาะสม					
4. ท่านคิดว่า การ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น					

ทัศนคติของประชาชนต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับความคิดเห็น				
ประเด็น	5	4	3	2	1
5. ท่านคิดว่า การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน มีความเหมาะสมต่อการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน					
6. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมา มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน รับทราบโดยทั่วกัน					
7. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีความสำคัญต่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน					
8. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน					
9. ท่านคิดว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านได้					
10. ท่านคิดว่า องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และด้านความพึงพอใจ มีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน					

**ส่วนที่ 4 การปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน**

**คำชี้แจง** โปรดตอบคำถาม โดยเขียนข้อความ ลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. ท่านอยากให้มีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีปัญหา หรืออุปสรรคในการเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

\*\*\*\*\*

## ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายวัชรพล มหาไวย
วัน เดือน ปี เกิด	28 ตุลาคม 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วุฒิการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
ที่อยู่ปัจจุบัน	20 หมู่ที่ 4 ตำบลขวัญเมือง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
CHULALONGKORN UNIVERSITY